

Magyar képviselők az Európai Parlamentben

A május végén lezajlott EU-parlamenti választásokon, a 28 tagországban megválasztott 751 képviselőből összesen 25 a magyar. Ezen felül a holland Munkáspárt listáján képviselői mandátumot szerzett a Celldömölkön született, de holland állampolgár, Piri Kati. Róla egyelőre nem derült ki, hogy rendelkezik-e magyar állampolgársággal, vagy sem. Illetve, hogy bizonyos, magyarságot érintő kérdésekben vállalja-e a kiállást a magyar érdekek mellett.

Az Európai Parlamentbe képviselői helyekre megválasztott magyar képviselők listája:

Magyarországon megválasztottak:

FIDESZ-KDMP: Pelczné Gáll Ildikó, Szájer József, Tőkés László, Deutsch Tamás, Gyürk András, Gál Kinga, Schöpflin György, Erdős Norbert, Bocskor Andrea, Deli Andor, Kósa Ádám, Hölvényi György;

JOBBIK: Morvai Krisztina, Balczó Zoltán, Kovács Béla;

MSZP: Szanyi Tibor, Ujhelyi István;

DK: Molnár Csaba, Niedermüller Péter;

EGYÜTT – PM: Jávor Benedek;

LMP: Meszerics Tamás.

Szlovákiában megválasztottak:

Csáky Pál - MKP; Nagy József - HÍD

Romániában megválasztottak:

Sógor Csaba, Winkler Gyula - RMDSZ

A megválasztott képviselők kialakították a parlament belső struktúráját és megválasztották a tisztségviselőket. Hosszas egyeztetések után hét frakciót hoztak létre. Frakción kívüli képviselők száma pedig 52. A legnagyobb, az Európai Néppárt frakciója 220 képviselővel. A szocialista frakcióban 191 képviselő foglal

helyet. A többi frakció lényegesen kisebb, létszámuk 48-tól 70-ig terjed.

Tárgykörök és szakmák szerint 22 bizottságot hoztak létre. A magyar képviselők általában jól szerepeltek az egyes tisztségek elosztásánál és fontos tisztségeket tölthetnek be. Pelczné Gáll Ildikót a parlament egyik alelnökévé választották. Szájer József pedig a néppárti frakció első alelnöke lett. A DK színeiben induló Niedermüller Péter a szocialisták frakciójának kincstárnoka lett. Tőkés László (FIDESZ-KDNP) az emberi jogi bizottság alelnöke, Gál Kinga pedig az állampolgári jogi bizottság alelnöke lett. Szintén alelnökké választották a FIDESZ-KDNP listáján induló, kárpátaljai Bocskor Andrást a kulturális és oktatási bizottságban. Az MSZP színeiben megválasztott Ujhelyi István a közlekedési és idegenforgalmi szakbizottság alelnöki pozícióját szerezte meg. Jávor Benedek (Együtt-PM) pedig a környezetvédelmi és egészségügyi bizottságban kapott alelnöki tisztséget. A szlovákiai választásokon, a Magyar Közösség Pártjának listájáról mandátumot kapott Csáky Pál, a petíciós bizottság alelnöke lett. A romániai választásokon, az RMDSZ színeiben induló Winkler Gyula pedig a nemzetközi kereskedelmi ügyek bizottságában kapott alelnöki pozíciót.

A Szlovákiában megválasztott 13 képviselőből mindössze Csáky Pál kapott bizottsági tisztséget. A szlovák politika ezt a helyzetet eléggé nehezen tudja megemészteni. Csákyt vádolni kezdték magyar elkötelezettsége miatt, és hogy nem képviseli a szlovák érdekeket, holott Szlovákiában került megválasztásra. Válaszában

Ellenségeink mozgósítása az európai kultúra megmentésére

Csáky nyíltan felvállalta a szlovákiai magyar kisebbség érdekeinek képviseletét minden olyan helyzetben, amikor a szlovák politika és kormányzat, az európai jogokkal szembe menő lépéseivel, a kisebbség beolvasztására törekszik.

A FIDESZ-KDNP listáján parlamenti mandátumot nyert három határon kívüli képviselő, a kárpátaljai Bocskor Andrea, az erdélyi Tőkés László és a délvidéki Deli Andor rendelkezik magyar állampolgársággal, illetve kettős állampolgárok, ugyanis megtartották eredeti állampolgárságukat is. Mivel a kettős állampolgárságot az EU 28 állama közül 18 elfogadja és alkalmazza, nincs ok arra, hogy a magyarországi pártok miért ne vehetnének fel a listájukra olyan magyar állampolgárokat, akik rendelkeznek egy másik ország állampolgárságával is. Szlovákiát, amely néhány év óta, nem hogy nem tűri, de egyenesen bünteti is állampolgárait, ha felveszik egy

másik ország állampolgárságát, az előző parlamenti ciklusban egy kettős (kanadai – szlovák) állampolgárságú személy, az ismert volt jegkorongozó, Peter Štastný képviselte az Európai Parlamentben. Ilyen körülmények között azok a kifogások, amelyek a más országok ügyeibe való beavatkozásnak tekintik a kettős állampolgárságú személyek magyar nemzeti listán történt megválasztását, elvesztik létjogosultságukat. Eddig például miért nem jutott eszébe az ellenzéknek, hogy több éve magyar képviselőként szereplő Schöpflin György is kettős állampolgársággal rendelkezik. Ez is beavatkozás lenne a Brit Birodalom belügyeibe? A kérdés persze költői, de jól tükrözi a nemzeti listán fanyalgók, kizárólag politikailag motivált érveit. Remélhetőleg ezek nem hátráltatják majd a magyar EU-parlamenti képviselőket a magyar érdekek képviseletében.

VARGA SÁNDOR

A jövő ígérete és a jelen bizonytalansága

MEGSZORÍTÁSOK – EZ AZ, AMIRŐL MA MINDENKI BESZÉL SZERBIÁBAN. Az évtizedek óta halogatott reformok kezdetét vették. Aleksandar Vučić kormányfő mindenkit biztosított, hogy ez már nem dajkamese. Hogy a strukturális, lényegi reformokig eljutunk-e és milyen úton? Jó kérdés.

Az emberek egyelőre annyit látnak, hogy újra szorítani kell a nadrágszíjon. 10 százalékos nyugdíjsökkentés lehet, ugyanennyit vonnának el a közalkalmazottaktól is hamarosan. Közben folyamatos a drágulás. Az emberek pedig számolhatnak. Minden matematikai logikának ellentmond, hogy még élünk. A legidősebbek így is alig kapnak havi 160–180 eurót, és a közhidelmekkel ellentétben a közalkalmazottak közül sem keresi agyon magát mindenki. Az ápolók többsége például 210–230 eurót visz haza havonta. De ellenpélda is akad bőven.

Ha a nyugdíj csökkentéséről egyelőre nem is, a nyugdíjrendszer módosításáról máris dönt a parlament: januártól félfévente növekszik a nők nyugdíjba vonulásának korhatára, így ez 2032-re – a férfiakhoz hasonlóan – 65 év lesz.

Amikor ezeket a sorokat írom, a köztársasági parlamentben épp a munkatörvény és a nyugdíjtörvény módosításának vitája zajlik. Az elmúlt hónapokban a kormány, a szakszervezetek és a munkaadók szövetsége kemény vitát folytatott. Az egyik fél szerint drasztikusan csökkennek a munkavállalók jogai, a másik szerint Szerbia továbbra sem kedvez eléggé a munkáltatóknak. Hamarosan kiderül...

Közben folyamatos a tiltakozás. A kormánypart szerint az ellenzék áll a mozgólódások mögött.

A kormányfő ezúttal is drámaian fogalmazott: mivel a reformok elkerülhetetlenek Szerbia talpra állítása érdekében, ezért jöttányit sem hajlandó engedni, akár rájuk is gyűjthetik a kormány épületét.

Az emberek többsége bele sem mer gondolni a közeljövőbe. A népszerűség csúcspontján lévő kormányfő azonban újabb piros pontokat gyűjtött. Ahogyan nem engedett a szakszervezeteknek, úgy a pénzügyminiszternek sem. Az Amerikából hazaérkezett Lazar Krstić ugyanis keményebb intézkedéseket akart. Nagyobb jövedelemcsökkentést, elbocsátásokat, a közüzemi szolgáltatások árának drasztikus emelését. Miután erre a kormányfő nem bólintott rá, Krstić lemondott. Az emberek fellélegeztek, hogy a két rossz közül a kevésbé fájó következik. Vučić bezsebelt még némi népszerűséget az „emberarcú” megszorításokkal. A történeteket

kissé árnyalja, hogy a lemondott pénzügyminiszter nem megy messzire, hiszen a kormányfő tanácsadói csoportjának tagja lesz.

A reformokra nemcsak Szerbia EU-csatlakozása miatt van szükség. Korrupció, felduzzasztott közsféra, szürkegazdaság, hatalmas méretű munkanélküliség, óriási költségvetési, államháztartási hiány, rengeteg hitel – ezekkel a problémákkal kellene végre valamit kezdeni.

Csak a májusi árvíz másfélmilliárd eurós kárt okozott az országnak. A legnagyobb kár, összesen 227 millió euró értékben, az épületeket érte. Az állam ígérete szerint senki sem marad tető nélkül, a tél beálltaig otthont kapnak az érintettek. A házak mellett az infrastruktúra is jelentősen sérült, de a kereskedelem, a bányászat és az energiaipar is megsínylette a természeti katasztrófát.

Az Európai Unióval szomszédos tagjelölt országokat is be kell kapcsolni az EU-ban már működő katasztrófavédelmi mechanizmusokba – ezt a vajdasági magyar EP-képviselő, a Fidesz listáján jelölt VMSZ-es politikus, Deli Andor hangsúlyozta a balkáni árvízjárok kapcsán. Szerinte a megelőzés és a védekezés hatékonyságának növelése érdekében erősíteni kell az együttműködést a katasztrófavédelmi szervek között mind helyi, mind regionális, mind országos szinten. Ezzel több százmillió eurós károkat lehetne elkerülni és csökkenteni a kockázatot, hogy újra emberéletek kerüljenek veszélybe.

Az EP strasbourg-i plenáris ülésének megnyitására Martin Schultz EP-elnök az intézmény nevében hangsúlyozta, hogy példaértékű az az összefogás és szolidaritás, amit Horvátország, Bosznia-Hercegovina és Szerbia népe mutatott ezekben a nehéz időkben.

Árvíz ide vagy oda, kétfélmillió konvertibilis márkát költöttek a Boszniai Szerb Köztársasághoz tartozó Szarajevóban az I. világháború kitörésének 100. évfordulójára. Szobrot állítottak Gavriló Principnek, aki 1914. június 28-án leadta a halálos lövéseket Ferenc Ferdinánd főhercegre, osztrák-magyar trónörökösre és feleségére. A szerb politikusok nem csatlakoztak a központi, szarajevói megemlékezéshez, mert szerintük azzal, hogy Gavriló Principet terroristának ábrázolják, Szerbiát teszik felelőssé az első világháborúért. A szerb megítélés szerint Princip szabadságharcos volt és az Osztrák-Magyar Monarchia elnyomása ellen küzdött. A szerb kormányfő Andrićgradban ünnepelt, az észak-boszniai Visegradon mesterségesen kialakított

Folytatás a 2. oldalon

Női kormányfő-helyettest kínál az RMDSZ

Kelemen Hunor csődje: hátraarc, de irány előre

Az RMDSZ elnöke, Kelemen Hunor augusztus elsején hatállyal lemond a román kabinetben betöltött miniszterelnök-helyettesi és művelődési miniszteri tisztségéről – utódja Biró Rozália nagyváradi szenátor –, a szövetség viszont nem lép ki a román kormányból. A döntést hosszú vita előzte meg – és követi.

Maratoni hosszúságú ülés végén az RMDSZ Szövetségi Állandó Tanácsa (SZÁT) elfogadta Victor Ponta miniszterelnök kompromisszumos javaslatát, miszerint Románia nem lép ki ugyan a Minority SafePack európai polgári kezdeményezés uniós peréből, de nem újít be újabb dokumentumokat, legalábbis mindaddig, míg a parlament meg nem vitatja a kérdést. Ennek nyomán a testület a kormányban maradás mellett döntött, Kelemen Hunor viszont tartotta magát korábbi elhatározásához, és lemond kormányzati tisztségéről.

Mint ismeretes, az RMDSZ elnöke a kormányból való kilépését helyezte kilátásba, miután a külügyminisztérium Románia nevében az Európai Bizottság (EB) mellett lépett be abba a perbe, amelyet a szövetség és az Európai Kisebbségek Föderatív Uniója (FUEN) indított az uniós testület ellen kisebbségjogi ügyekben. Az EB ugyanis illetékesség hiányára hivatkozva nem foglalkozott érdemben azzal a polgári kezdeményezéssel, amelyet a kisebbségek annak érdekében nyújtottak be, hogy uniós szinten szabályozzák a kisebbségi jogokat.

Szomorú a kép: a hadvezér hátraarcot vezényelt, a sereg azonban önhatalmúan menetel tovább. Miután a múlt heti Kelemen-Ponta tárgyalások a papírmának megfelelően sehoval sem vezettek, az RMDSZ Szövetségi Állandó Tanácsának tagjai elvileg gyors döntést hozhattak volna. A kormányzástól való kilépésről, természetesen, mondatja velünk a sokszoros kisebbségbe szorított erkölcsös enünk. Ehhez képest a szövetség marad, csak Kelemen Hunor csukja be maga után a kormányiroda ajtaját.

Kár lenne megspórolni Ion Cristoiu bukaresti publicista megállapítását: az RMDSZ már nem irredeonta, hanem egyszerűen szánalmas. Valami hasonlót érezhettek a brazil szurkolók is a németek elleni 1-7 után: már beszélni sem érdemes róla. Két okból sem lehet azonban ad acta tenni az egészet: egyrészt a romániai magyarság bőréről van szó, másrészt az RMDSZ jövőjéről. Azaz a romániai magyarság bőréről.

Ahogy közeledtünk az igazság órájához, úgy dugta ki egyre több cerna végecskét a sebből. Az borítékolható volt, hogy a „régisólymok” – Verestóy Attila, Frunda György, Borbély László és társai – további kompromisszumok irányába szorítják a döntéshozó tagságot. Hiába, ok már csak ilyenek: semmit sem tanulnak, semmit sem felejtenek. Ezúttal azonban az eddig legfeljebb sejtett belső ellenzék bekeményítésével is szembesülnie kellett Kelemen Hunornak: a polgármesterek derékhadával, illetve a tőlük nagy mértékben függő képviselőkkel és szenátorokkal, akiknek „lúdtöbbsége” gond nélkül leszávozhatta volna a távozáspártiakat. Éle azonban csak a viták egy részének volt, a döntéshozatalra már az álláspontok közeledtek a konszenzushoz. Elsősorban annak eredményeként, hogy a székelyföldiek elfogadták az érvelést: az RMDSZ kormányrésztétele egyszerűen egzisztenciális kérdés a szövetség számára. A román többséggel való mindennapos harcok ugyan cseppet sem irigylendők, a baj csak az, hogy a holnap reggelre való utalások mindenek felettisége egyre jobban sodorja a magyarságot a rossz kompromisszumok spiráljába.

A tekintélyes mértékben becsületbeli döntést hozó Kelemen Hunor lába alatt azonban igencsak peregni kezdett a homok. A marosvásárhelyi „kemény maggal” vívott harcban amúgy is csak részeredményeket elérő elnök ezúttal egyértelmű vereséget szenvedett. Elsősorban azért, hogy nem tudta érvényesíteni álláspontját az általa vezetett pártban. Azzal viszont, hogy felmondta kormányzati szerepét, gyengíti az RMDSZ olyannyira nélkülözhetetlen tartott, s ezért tűzön-vízen át őrözt alkupozícióit.

A kormányban betöltött tisztségei utódlásáról később született döntés: felmerült, hogy a miniszterelnök-helyettesi és művelődési miniszteri tisztségre Markó Béla szenátort, a szövetség volt elnökét jelölhetik. Markó azonban inkább íróként tevékenykedne tovább.

A SZÁT legutóbbi ülésén aztán felszállt a fehér füst: az RMDSZ Kelemen Hunort indítja az őszi állampolgárságon, és Biró Rozália szenátort jelöli a kormányfő-helyettesi és kulturális miniszteri tisztségre. A 49 éves Biró – korábban Nagyvárad alpolgármestere két mandátumon át – Románia történetének első női miniszterelnök-helyettese lehet. Tőkés László szerint ennyire futotta az RMDSZ-től: egy bukott alpolgármester jelölése kormányfő-helyettesnek.

CSINTA SAMU

Határok nélkül

A termőföld Magyarország szuverenitásának része

– Beszélgetés dr. Nagy István földművelésügyi államtitkárral –

DR. NAGY ISTVÁN 2014. június közepén nevezte ki dr. Áder János köztársasági elnök a Földművelésügyi Minisztérium parlamenti államtitkárának, egyben a miniszter helyettesének. Nagy István neve nem ismeretlen a bécsi magyarok körében, korábban Mosonmagyaróvár polgármestereként aktív kapcsolatokat ápol a külhoni magyarokkal, többször vett részt a Központi Szövetség rendezvényein. Országgyűlési képviselőnek is újraválasztották áprilisban. A korábbi ciklusban nevéhez kötődött az úgynevezett zsebszerződéses törvény, amely megpróbálja megakadályozni, hogy életbe lépjenek azok a szerződések, amelyek jóval korábban kötődtek magyar és elsősorban osztrák gazdák között a termőföldről.

– *Miért kellett ilyen törvényt hozni?* – kérdezzük a frissen kinevezett államtitkártól.

– Zsebszerződéses törvény a földforgalmazásról szóló törvény munkanéve. Hogy miért kellett létrehozni ezt? Tisztázni kell, a föld Magyarország szuverenitásának része, nemzeti vagyonunk alapját képezi. Úgy kell mondanom, hogy a legszentebb tulajdon. De nem érezték ezt mindig így. Különösen nem az elmúlt ötven évben. Addig, amíg nálunk a közösbe kényszerítették akarataik ellenére az embereket, s egy típusú szövetkezeti fejlődés indult meg, addig Ausztriában kialakultak azok a paraszti gazdaságok, amelyek nagyon szép fejlődést írtak le. Nálunk azok a parasztemberek, akik a mezőgazdaságban dolgoztak, nem tulajdonosok, hanem alkalmazottak voltak. Ez a két különböző szemlélet eredményezte azt, hogy amikor a rendszerváltás után hozzá lehetett jutni a földhöz, akkor igazából nem volt annak értéke. Nem tudott az ember mit kezdeni vele, hisz sem eszköze, sem tudása, sem életformája nem volt már meg annak a paraszti kultúrának, ami ehhez kellett volna. Ezért Magyarországon egészen olcsó áron zajlott a földkereskedelem, míg Ausztriában természetesen megfelelő értékén kezelték a földet, hiszen tudták, hogy a föld egyenlő az étellel. Így nem csoda, hogy az osztrák parasztek lecsaptak a magyar termőföldre, s nagyon nagy mennyiségben igyekeztek földhöz jutni termelésük kiegészítése érdekében. Nyilván ezt a mi oldalunkról nem lehetett ennyiben hagyni, ezért kellett törvényi háttérrel megakadályozni, hogy mindazon szerződések, amelyek legálisan vagy nem legálisan létrejöttek, ne léphessenek érvénybe, ne válhassanak meg, hiszen az óriási veszteség lenne Magyarország jövőjére nézve.

– *Az osztrák reakciók ismertek. Egyfelől érthető az idegesség, hisz remélt haszonból, gazdasági előnytől esnek el azok, akik ilyen szerződéseket kötöttek.*

– Erről a gazdasági előnyről le kell, hogy mondjanak, mert Magyarországon ma a hatalom megfelelő helyén és megfelelő értékén kezeli a földet.

– *Talán töled hallottam, hogy elindult egy visszavásárlási folyamat. Azt osztrák tulajdonosok közül sokan szeretnék visszavásároltatni a zsebszerződésekkel megszerzett földet.*

– Ezek a szerződéses üzletek a törvény szerint bűncselekmények, öt év börtönnel sújthatók. Ez azért fontos, mert ezen bűncselekmények felderítéséhez titkosszolgálati eszközöket is igénybe lehet venni. Itt az is a probléma, hogy nem két ellenérdekű fél kötött szerződést, hiszen mindenki nyert. A magyar ember pénzt kapott a földjéért, az osztrák pedig új termőterületet. Ez viszont a magyar állam érdekeivel ellentétes, ezért nem várható az, hogy az a két

fél, aki nyert volna az ügyön, együttműködjön. Ezért be kell vonni titkosszolgálati eszközöket ahhoz, hogy felderítsék a szerződéseket. Ha ezeket a nyomozó hatóságok derítik fel, akkor ezekért börtönbüntetést jár. Nem hogy a föld nem marad meg valamelyik félnek, hanem börtönbe megy mindkét fél.

Az a cél, hogy ez ne következzen be. Ezért elindult egy folyamat a határ mentén, ami nagyon egészségesnek nevezhető. Az egykori magyar tulajdonos és a leendő osztrák tulajdonos rájött arra, hogy nem tud semmilyen eszközzel legálisan a magyar termőföldre jutni, ezért keresnek egy harmadik felet, aki szintén magyar, s akinek el tudják adni a földet. Így az osztrák gazda vissza tudja szerezni a föld vételárát, a föld pedig magyar kézben marad. Ez a kormány számára teljesen elfogadható dolog.

– *Elég erős ez a törvény ahhoz, hogy kiállja nemzetközi fórumokon is a próbát?*

– A törvénynek van egy le nem írt üzenete, ami szellemiségéből fakad. Egyértelműsítjük, hogy a föld érték, s a föld fontos kérdés Magyarország számára. Minden egyes négyzetcentiméteréhez ragaszkodunk. Tehát nem szabad préda, mint amit a kilencvenes évek után gondoltak róla szomszédaink. Másrészt olyan eszközöket vontunk be, amelyek segítenek fölterni ezt a kérdést. Hiszen ott van az a mézesmadzag is, hogy ha az egykori gazda önfeltáró lesz, s bevallja, hogy megtévedt, akkor visszakapja a földet. Az osztrák viszont nem kapja vissza a pénzt. Nagyon kemény a törvény, és nagyon kemény jogi eszközökkel van felruházva maga a föld ahhoz, hogy eredményt tudjunk elérni. Igazából az osztrákok a törvénynek ezt a részét nem is támadják. Ők az eredeti földtörvényt kifogásolják, s abban is azt a részt, ami a földkiadó bizottságok szerepét illeti. Hiszen azt tudják, hogy nincs olyan Isten, hogy kiadja a földbizottság egy osztráknak vagy egy németnek egy falu gazdaközössége elől a földet. Ezek a földbizottságok vétőjoggal rendelkeznek a föld vásárlása szempontjából. Tehát amelyik gazdaközösség nem szeretné, hogy valaki bevásárolja magát a területre, meg tudja akadályozni azt.

– *Akkor tulajdonképpen a helyiek döntenek.*

– Így van. A földtörvény azt a célt is szolgálja, hogy megújuljon a magyar vidék. Mert egyet látni kell. Hogy ha a magyar vidék nem kap új életlehetőséget, nem talál rá arra az útra, amire Ausztriában nagyon helyesen rátaláltak, az élő prosperáló vidéki létre, akkor lemaradásunk végzetessé válik.

Nemzetgazdaságilag is nagyon veszélyes dolog volna, hogy ha elhagyott vidékeink lennének, arról nem is beszélve, hogy ha földjeinket nem magyarok művelnék meg. Tehát az a cél, hogy minél inkább a foglalkoztatást, az önfenntartást segítsük elő vidéken. Az önellátást. Azt, hogy a megtermelt felesleg piacra kerülhessen. Ez pedig saját termőföld nélkül lehetetlen.

A törvény főleg francia mintára, európai uniós példák alapján született. Ha az osztrákok magukba néznek, semmilyen szemrehányást nem tehetnek nekünk, hiszen magyar ember sem tudna Ausztriában termőföldet vásárolni. Volt erre próbálkozás, nem sikerült földhöz jutni. Mert Ausztria számára is érték a föld, csak Ausztria ezt sokkal korábban fölismerte. Az osztrákok hálásak lehetnek annak az eltérő történelmi fejlődésnek, annak az ötven évnek, amit nem a szocializmusban kellett megélniük.

BÖRÖNDI LAJOS

A jövő ígérete és a jelen bizonytalansága

Folytatás az 1. oldalról

városban, ahol a főtérre kialakítottak egy hatalmas falmozaikot, amely Szarvilo Principet, az első világháborút kiváltó szarajevói merénylet elkövetőjét és a Mlada Bosna (Ifjú Bosznia) nevű délszláv egyesítést hirdető, a Monarchia ellen küzdő szervezet más tagjait ábrázolja.

A VAJDASÁGI MAGYAROK ÚJABB VÁLASZTÁSOKRA KÉSZÜLNEK. Októberben nemzeti tanácsi választások lesznek Szerbiában. Az oktatási, kulturális, nyelvhasználati és tájékoztatói kérdésekben illetékes Magyar Nemzeti Tanács második összetételére voksolhatunk. A 4 évvel ezelőtti szavazás a Pásztor István vezette legnagyobb vajdasági magyar párt, a Vajdasági Magyar Szövetség háromnegyedes győzelmét hozta. Korhecz Tamás MNT-elnök vezetésével nyolc középtávú stratégiai terv készült, amelyek végrehajtásával közelebb kerülhetünk a nemzetpolitikai célokhoz, a megmaradáshoz, a fejlődéshez és a peremre szorultság megszüntetéséhez.

Közben a napokban Pásztor István a XII. Vajdasági Szabadegyetemen arról beszélt, hogy a nemzetpolitika terén tovább kell lépni. Szerinte a nemzetpolitikát a gazdaságfejlesztés, a

munkahelyteremtés, valamint az egészségügyi és a szociális kérdések szempontjából kellene továbbfejleszteni. Pásztor szerint az újfajta nemzetpolitika igazi kérdése az, hogy a magyar kormány támogatáspolitikája megmarad-e az eddigi gyakorlatnál – annál, hogy főleg az oktatási és művelődési kezdeményezéseket támogatja –, vagy „továbblépünk”. Ő az utóbbinak a híve, és szerinte sok más határon túli közösség is így gondolkozik.

A gondolat részéről nem új keletű. Az ideai szerbiai választások során a VMSZ azt hangsúlyozta, hogy a vajdasági magyar közösség politikai képviselőit jelen kell lennie az új hatalomban, hogy a lényegi változásokba, folyamatokba beleszólásunk legyen. Államtitkári pozíciókat is ennek jegyében vállalt a mezőgazdaság, az infrastruktúra-fejlesztés, az idegengazdaság, az egészségügy és a szociális védelem terén.

Tény, hogy itthonról sokan elmentek és még sokan elmennek majd. Lehet kritizálni, megvetni őket, de a tények attól még tények. Az okok pedig nyilvánvalóak.

FEHÉR MÁRTA

„Mogersdorf” szimpózium Kőszegen

Válságok és megoldások a 18. sz. végétől az I. világháború kitöréséig a pannon térségben címmel 2014 július 1–4. között Kőszegen rendezték meg az idei, 44. „Mogersdorf” kultúrtörténeti szimpóziumot. Ezúttal Vas megye látta vendégül Somogy megye, Horvátország, Szlovénia, Stájerország és Burgenland küldötteit. Az ünnepi megnyitó után Társadalmi konfliktusok és megoldási lehetőségeik Magyarországon címmel GERGELY ANDRÁS (Budapest) tartotta a megnyitó előadást. A négy napos tanácskozáson megvénként, ill. országoként két-két burgenlandi, stájerországi, szlovéniai, horvátországi, Vas és Somogy megyei előadó szerepelt. A keretprogramot kirándulás képezte Jákra és Szombathelyre; BARISKA ISTVÁN Kőszegét mutatta be. Csütörtök este a General Harmony kórus lépett fel az evangélikus templomban.

A sokoldalú és tanulságos előadásokat hatásonosan zárta NIKOLAUS REISINGER (Graz) a válságokra, konfliktusokra, katasztrófákra és háborúakra megoldási módszereket kereső előadása, amelyen idézte Ivó Josipovic horvát államelnöknek a Kleine Zeitungban megjelent interjúból kiemelt vélekedését éppenséggel a szerb-horvát ellentétkeivel kapcsolatban: *Tudomásul kell vennünk, hogy különböző látásmódokat és megfogalmazásokat ismer a történelem. Még inkább okulásra készült azon kijelentése: Nem engedhetjük meg, hogy a jelent politikailag terhelje a történelem.*

Az 1993 óta működő OBERWART/FELSŐÖRI KÉTNYELVŰ SZÖVETSÉGI GIMNÁZIUMBAN megtörtént az érettségi bizonyítványok szétosztása. Az idei volt az iskola történetében a 15. magyar érettségi s egyben az utolsó a régi rendszerben. Jövőre az új, a központi érettségi szerint zajlanak majd a vizsgák. Az idén kilenc diák érettségizett horvát, 14 pedig magyar nyelvből. Mindenkinél sikerült az érettségi, többen kitűnő eredménnyel végeztek.

A BÉCSI MAGYAR ISKOLA

2014. szeptember 13-án, szombaton 11 órakor tartja a tanévnyitót a Bécsi Magyar Otthonban. A BMI ismét bővíti kínálatát. A heti rendszerességgel óvodai foglalkozások, valamint az iskolás korúak származásnyelvi és idegen nyelvi oktatása mellett, a Bécsben és környékén az utóbbi időben letelepedett magyarok igényeit figyelembe véve, ósztól újra német nyelvtanfolyamokat indít felnőttek számára.

A kurzusok a következő szinteken folynak: A1 – kezdők számára

A2 – alapismeretekkel rendelkező kezdők számára B1/B2 – haladók számára

A szintek meghatározása a Közös Európai Referenciakeret alapján történik.

A következő feltételeket kínáljuk:

- Kiscsoportos oktatás 6–4 résztvevővel, tapasztalt nyelvtanárak vezetésével. Oktatóink német mint idegen nyelv, ill. második nyelvű szakos egyetemi diplomával rendelkeznek, és mindannyian ausztriai nyelvtanítási intézményekben tanítanak.

- A kurzusokat Bécs központjában, heti egyszer három órában tartjuk. Lehetőség szerint figyelembe vesszük a résztvevők munkahelyi időbeosztását, tehát a kurzusokat az esti órákra, ill. hétvégére szervezzük.

- A tanfolyamokat igény esetén blokkosítva is tudjuk kínálni.

- Külön tanfolyamokat indítunk olyan iskolás korú gyerekek számára, akiknek az iskolai beilleszkedéshez van szükségük a német nyelvtudásra.

- A résztvevőket igény esetén szakszerűen felkészítjük az Ausztriában előírt nyelvvizsgákra.

- A kurzusok időtartama 39 óra, azaz 13 alkalommal heti 3 óra, rendkívül kedvező térítési díjjal.

Elérhetőség: telefon: 01-5326048

Dr. Seidler Andrea és Mag. Blaskó Katalin

Új elnöke van a Központi Szövetségnek

Évi rendes ezúttal vezetőségválasztó taggyűlést tartotta meg 2014. május 24-én az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége, melynek keretében új elnököt választottak HOLLÓS JÓZSEF személyében, aki maga is évek óta tagja a Szövetségnek. Albert László választatlanul a főtisztviselői bizottság elnöke, Seidler Andrea, a Bécsi Egyetem finnugrisztika szakos professzora a pénztáros posztját vette át.

Új elnök a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület élén

2014. június 18-án tisztújító közgyűlést tartott Felsőőrött a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület, melynek során egyhangúan megválasztották a vezetőséget. Új elnök az őrszigeti Zsótér Irisz.

A Napló postája

Még egyszer Károlyról

DR. CSERJÁN KÁROLYTÓL írt méltatásunkban (Bécsi Napló, 2014. 3. sz.) technikai okokból félben maradt az utolsó mondat, ami helyesen így hangzik:

Károly, az isten(ek) éltesen(ek), különösen most, ha a kerek évfordulón kortyolgatás közben elmerengsz az időközön, s a zero előtt mámorosan nyújtózik a nyolcas: ∞

Ausztriai magyartanárok továbbképző műhelye

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége és a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszéke 2014. május 16–17-én műhelyt és továbbképzést szervezett az ausztriai magyartanárok és az egyetem Finnugor Tanszéke oktatóinak részvételével.

A rendezvény két, az osztrák oktatásügyben bekövetkező fontos változás miatt volt aktuális:

1. az osztrák középiskolákban 2014 őszétől bevezetik a központi érettségit,

2. az osztrák tanárképzésben ősztől indul a Bologna-rendszer szerinti tagolt (BA, MA) új tanárképzési program.

A rendezvényen közreműködött: prof. dr. Johanna Laakso, prof. dr. Seidler Andrea, a Finnugor Tanszék irodalomtörténész professzora, az új tanárképzés tantervének egyik kidolgozója, Dr. Stefan Krammer, a Bécsi Egyetem Germanisztikai Intézetének oktatója, Csire Márta, a Finnugor Tanszék magyar lektora, Hornyák Edina, a mattersburgi Kereskedelmi Szakiskola tanára, Pathy Livia, a felsőöri kétnyelvű gimnázium tanára és Burgenland tartomány magyar szakfelügyelője, Istvanits Kerstin, a pinkafői Műszaki Szakközépiskola tanára és Blaskó Katalin, a Bécsi Magyar Iskola (<http://becsimagyariskola.wordpress.com>) vezetője és tanára.

A workshopot pályázati pénzzel az Emberi Erőforrások Minisztériuma–Külhoni Magyarok Osztálya (Budapest), a szervezésben és az infrastruktúra biztosításában pedig a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszéke és az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége támogatta.

Vadregényes Nyári Alkotótábor Gyerekeknek

ABPT Csoport színésze, ANTALFI DÁNIEL és a bécsi egyetem tanárszakos hallgatója, VIVIEN FUCHS a Bécsi Magyar Iskola támogatásával nyári alkotótábor szervez magyar gyerekeknek. A két fiatal sokszínű programmal várja a jelentkezőket. A hatnapos táborban a gyerekek sok új tapasztalatot szerezhetnek, és számos új dologban kipróbálhatják magukat. Az alapfoglalkozások drámajáték és jobb agyféltekés rajzolás gyakorlatok lesznek, de szerepet kap a kirándulás, a sportolás és az önéletrajz, kötetlen játék is a programban. Pénteken pedig a szülők egész estés kimenőt kapnak, mivel a gyerekek egy fergeteget pizzamartyn vesznek majd részt. A tábor hétfőtől szombatig várja a gyerekeket, augusztus 18–23., illetve 25–30. között, mindennap reggel 9 órától délután 17 óráig.

A tábor ára 130 Euro/fő, a Bécsi Magyar Iskola pedig minden saját diákja költségeihez 30 Euroval járul hozzá. Érdeklődni egyenesen a főszervezőnél, Antalfi Dánielnél lehet a 0676/4943898-as telefonszámon, vagy a daniel.antalfi@gmail.com e-mail címen. A jelentkezési határidő: augusztus 5.

A tábor főtámogatói: Bécsi Magyar Iskola, Budapest Bistro, Koós Szilárd és a Laser Maxx, Bogi Park, BPT Színjátszó Csoport, Kiko Art Studio.

ELTÁVOZTAK

ÉLETÉNEK NYOLCVANEGYEDIK ÉVÉBEN 2014. július 25-én pénteken Pozsonypüspökiben elhalálozott DOBOS LÁSZLÓ Kossuth-díjas szlovákiai magyar író, műkritikus. Jelentős közéleti tevékenységének köszönhetően íróként, szerkesztőként és politikusként is ismert volt. Több évtizedes, kiemelkedő közéleti és irodalmi munkásságáért 1994-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. 2003-ban megkapta a Köztársaság Elnökének Erdeméremé kitüntetését. 2007-ben a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjává választották.

90. ÉVES KORÁBAN 2014. július 13-án elhunyt ÖZV. TÖLLY SÁNDORNÉ, SZÜL. GYÁKI JULIANNÁ. Több éven át volt a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület elnökszónya és az ausztriai Magyar Népcsoporttanács elnöke. Július 15-én a felsőöri református templomban tartott gyászistentisztelet után kísérték utolsó útjára.

A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület felterjesztésére 2014. január 19-én, Budapesten a XVIII. Magyar Kultúra Napja Gálán a magyar kultúra határon túli ápolása érdekében kifejtett életművéért „A magyar kultúra lovagja” címmel tüntették ki.

Negyedszázada történt: újrakalandozó magyarok

1989 igazi *annus mirabilis*, csodáknak éve volt Magyarországon is. Ekkor zajlottak a nagy tüntetések (az erdélyi falurombolás és a dunai erőmű építése ellen), lezajlott Nagy Imre és mártírtársai újratemetése, megalakult az Ellenzéki Kerekasztal, majd elkezdődtek az ún. háromoldalú tárgyalások a békés átmenet feltételeiről. Megszületett a megállapodások első „csomagja”, amelyet elfogadott azután a parlament, kikiáltották a köztársaságot, jött újabb népszavazás, és az év vége felé már egyértelműen az 1990 tavaszi választásoknak gyűrőköztek neki az egyre erősödő, számban is gyarapodó mozgalmak és pártok. Az átmenet – amely szó helyett a német „Wende” (fordulat) kifejezést használja – nyilván csak 1990-re teljesedett ki, éspedig a szabad választásokkal, a többpárti parlament megalakulásával és a győztes koalíció kormányalakításával. Csakhogy erre az esztendőre jutott már keserű szájjal is. Az MDF-SzDSz megállapodás, közismertebb nevén az Antall-Tölgyesi paktum, kényszerű, ám a győzteseknél hangulatromboló lépés volt. És az év vége felé már kezdett véget érni a „száz napos” türelmi idő – a társadalom nagyobb része száz nap alatt nem a kormány konszolidációját értette, hanem azt, hogy mindenben utolérjük Ausztriát. Kitért a „taxissztrájk”, az ellenzék a kormány megdöntésére szólított fel, amely ugyan elmaradt, de az MDF-Kisgazda-KDNP kormány népszerűségét elvesztette – és már nem is nyerte vissza.

Tehát a reményekkel teli, olykor már-már euforikus hangulatú időszak 1989-re tehető. Én ezt az időszakot mint egyetemi oktató és mint afféle MDF-mindenes éltem meg. A kettő összefügg: olyan emberek jöhettek szóba, mint aktivisták, akiknek volt hozzá szabad idejük. Ezért volt annyi egyetemi oktató, professor, író és újságíró, és persze néhány középkorú vállalkozó, egyetemi felvételre várakozó fiatal s persze több nyugdíjas abban az akkor még nem választott tagokból álló csoportban, akik az MDF munkáját megszervezték. Kezdetben mindenki mindent csinált, nem az számított, hogy ki mihez ért – a többpárti politikáláshoz vajon hányan érthettek? – hanem az, hogy ki, mikor ér rá. Az egyik fő feladat az új szervezetek csatlakozásának elfogadása volt. Magam is jártam az országot, ügyeltem a helyi vezetőségválasztások titkosságára, továbbadtam, amit az MDF programjáról – vagy inkább elképzeléseiről – tudtam, s beszámoltam erről, többnyire csak szóban, az ideiglenes, majd a választott vezetésnek. A legelső, némileg valóban „har-

madik utasnak” tekinthető elképzelések idejében még lett volna merszünk valamilyen eredeti utat keresni, s ezért nem figyeltünk arra, hogy „nyugaton” hol vannak párhuzamok, melyek is a pártcsaládok, ahova be lehetne sorolódni. Nem féltünk attól, hogy mint MDF, egyedül leszünk. Eleinte nem is akaródzott párttá alakulni – de hát ez egy másik történet.

Antall József bevonásával, majd elnökké választásával a helyzet lassan megváltozott. Antall, mint ez jól ismert, vonzódt a külpolitikához, és ő kezdte hangoztatni, hogy az MDF-nek be kell majdnap tagozódnia az európai pártcsaládok valamelyikébe. S ő fejtegette, hogy az MDF három áramlatának (kereszténydemokrácia, nemzeti liberalizmus, népi írók hagyománya) együttese mégiscsak az európai kereszténydemokrata-jobbközép pártcsoporthoz illeszkedik meg helyét, találhatja meg majdnap formális befogadását. Antall, hogy ezt elősegítse, az MDF-en belül külpolitikai csoportot szervezett, s tagjaira bízta – nyelvtudásuk szerint – a kétoldalú kapcsolatok építését. A véletlennek, a szabad időnek továbbra is volt szerepe. Emlékszem, Antallal együtt fogadtuk mondjuk a japán nagykövetet, aki szerencsénkre hozott magával tolmácsot.

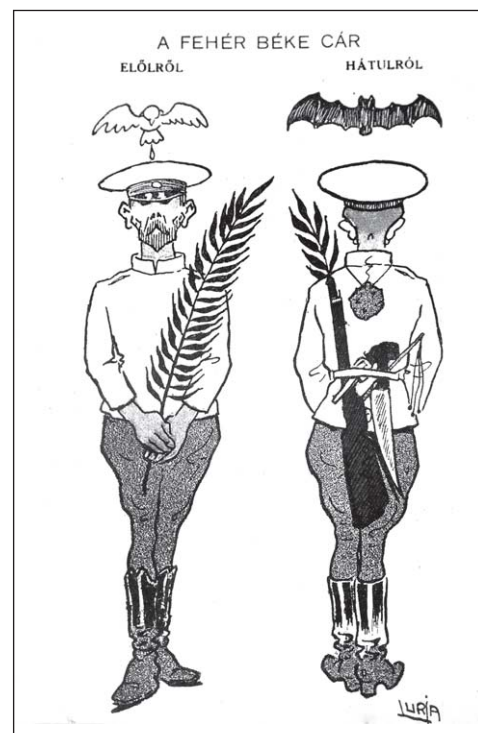
Mert amint az MDF elhagyta ideiglenes szállását (két szobáját a Népművelési Intézetben) és átkerült a legendás Ó utcai barakkba – afféle felvonulási épületbe egy üres telken –, egymásnak adták a kilincset a külföldi érdeklődők, diplomaták, újságírók. (A kilincz persze csak jelképesen értendő, mert a barakk rozoga ajtaján nem volt kilincz, úgy kellett azt belőlni.) Mindenesetre már volt, aki felvegye egész nap a telefont, a látogatók előre bejelentkeztek, tehát úgy-ahogy felkészülhettünk fogadásukra. Magam német nyelvtudásukat kalauzoltam, légyenek azok németek, osztrákok vagy mondjuk dánok, svájciak.

A budapesti diplomátákat nem számítva az első – vagy egyik legelső – látogatónk Erhard Busek volt, akkor az Osztrák Néppárt (ÖVP) egyik vezető embere, később miniszter és alkancellár. Nagyon elégedett volt a barakkban látottakkal, azzal a sokoldalú sürgős-forgással, amelyen „mozgalmi” lázzal, amelyet ott tapasztalt. „Igazi *Aufbruchstimmung*” – mondogatta többször is elégedetten. Érdeklődött terveink iránt, de nem adott tanácsot. Azt jelezte csupán, hogy szívesen segítenek, szakértő csoportoknak majd rövidebb kurzusokat szerveznek, megismertetik velünk az osztrák pártrendszer működését.

Mindennek nyomán került arra sor, hogy az ősszel afféle kis delegációt küldhettünk ki Bécsbe. Für Lajos volt a vezetőnk, az MDF-nek, ha jól emlékszem, akkor ügyvezető elnöke, és még voltak ott három-négyen. Elfértünk egy autóbán.

A dolog pikantériájához tartozott, hogy látogatásunkat összekapcsolták a két testvérváros első emberének és kíséretének találkozásával, s még néhány más magyar rendezvénnyel. Persze a magyar hivatalosság nem vett, nem vehetett rólunk tudomást. Zilk bécsi szociáldemokrata polgármester pedig nem akarta kockáztatni magyar elvtársainak jóindulatát, vagyis elutasította Busek azon javaslatát, hogy minket is bocsássanak be a bécsi Városháza emeleti dísztermébe, hogy ott mutakozhassunk be, mint formálódó politikai csoportosulás. Minket egyáltalán nem feszélyezett, hogy kimaradtunk a hivatalosságból – annál is inkább nem, mert Busek a Városháza közvetlen közelében, a patinás *Café Rathaus*-ban szervezte meg, hogy bemutatkozzunk a sajtó képviselői előtt. Ott ültünk tehát a földszinten, az első osztályú vasúti kupékra emlékeztető párnázott boxokban a márványsztalok mellett. Für Lajos ügyesen vezette a bemutatkozást, válaszolt a kérdésekre. Úgy éreztem, jó benyomást keltettünk, éspedig akár mint rokonszenves amatőrök gyülekezete, vagy éppenséggel mint a jövőben sokra hivatott szervezet. Busek zárószavaiban nem hagyott kétséget afelől, hogy az utóbbiról van szó. Valami olyasmit mondott, hogy a történelem itt (mármost a kávéházban és nem a fenti fényes termekben) íródik, és hogy a magyarok új mozgalmi-pártjai történelmi, sőt világtörténelmi jelentőségűek. Dagadó kebellet sétáltunk másnap Bécs utcáin.

Azután csakugyan sor került a „rövid tanfolyamokra”, afféle bevezetésre a többpárti politikába. Emlékszem, milyen felzúdulást váltott ki, amikor nyomtatékkal hívták fel figyelmünket arra, hogy nőügyekben mindenki fogja vissza magát. (Volt, aki mindjárt haza akart utazni...) Lehet, hogy az „operethuszár” magyarokról kialakított bécsi mítosz is hozzájárult a figyelmeztetéshez? – Mindenestre később Antalltól magam is hallottam a szentenciát, hogy amíg a balközép pártjainak vezetői többnyire pénzügyi csalafintaságokon buknak el, addig a jobbközép-kereszténydemokrata politikuskok nőügyekben keresztül kompromittálódnak. (Aligha hiszem, hogy ez a *bonmot* ma is alkalmazható lenne.)

Persze az osztrák és a német alapítványoktól még sok hasznosat tanultunk (noha az Amerikában iskolázottakkal csak nehezen vehettük fel a versenyt). És Busek is többször járt még Budapestre a „Wende” idején. Amikor tudományügyi miniszter lett, többször találkozott akkori kollégájával, Glatz Ferencel. Tolmácsoltam Buseknek, amikor az ÖVP üdvözlését adta az MDF kongresszusának. Humorát nehéz volt visszaadni – örültem, amikor nevetés helyett legalább mosolyt csaltam a küldöttek arcára. Bécsben, ebben az időszakban utoljára, Solyom Lászlóval (akkor az MDF elnökség tagjával) jártunk nála, akkor már a testvérpárti szálakat szövögtetve.

Emlékeimmel korántsem magamat akartam előtérbe tolni. Segítség nélkül egyik országban sem jutottunk volna előbbre. Osztrák viszonylatban feltétlenül említenem kell Oplatka Andrást, aki akkor a Neue Zürcher Zeitung budapesti tudósítójaként bárkinek rendelkezésére állt, illetve Bécsből Deák Ernőt, aki mindig ott volt, ha kellett – szerényen, a háttérbe húzódom, hogy azután tanácsalanságunkat látva eligazítsa az osztrák belpolitikai vagy a bécsi belvárosi utcák labirintusában.

GERGELY ANDRÁS

Emlékezés Mályusz Elemérré*

Mályusz Elemér történetírását az 1950-es/60-as években fasisztának tekintették, s szemben a főleg a bethleni rendszer konszolidációjához kötődő Szeckfű Gyulával, a Gömbös-Imrédy féle szélsőjobboldali politika kiszolgálásával vádolták (elsősorban népiségtörténeti kutatásai miatt). A hetvenes években (főként persze külföldön, a magyar emigrációban) sokkal pozitívabban értékelték, s a két világháború közötti időszak egyik legjelentősebb politikai, szellemi-kulturális mozgalmával, a népi irányzattal hozták rokonságha. A nyolcvanas évektől kezdődően inkább történetírásának szakmai jellege került előtérbe, s ma már főként a magyar társadalomtörténeti kutatások egyik megalapozójaként értékeljük, nem feledkezve meg persze történetírásának vitatható, ideologikus elemeiről sem.

Mályusz Elemér 1898-ban született Makón, középosztálybeli család gyermekeként. Középiskolai tanulmányait Szegeden, a piarista gimnáziumban végezte (jóllehet evangélikus volt), majd a budapesti egyetem bölcsészkarára, illetve az Eötvös Kollégiumba került. Az egyetemen – többek között – Domanovszky Sándor volt a tanára s az ő jelentős közreműködésével készült Mályusz településtörténeti témájú doktori értekezése, a „Türök megye kialakulása”, amely 1922-ben jelent meg könyv formában. A doktori titulus megszerzése után a történész (Hajnal Istvánnal együtt) Bécsbe került. Itt Károlyi Árpád vezetésével, Szeckfű Gyula és Eckhart Ferenc társaságában a Haus-, Hof- und Staatsarchiv magyar anyagát dolgozták fel. Ebből alakult ki a jól ismert „Fontes Hungariae Historiae Aevi Recentioris” című sorozat. Itt Mályusz kezdetben az 1850-es évek nemzetiségi viszonyainak, mozgalmainak iratanyagát kapta feldolgozásra, ezzel azonban nem készült el. Elkészült ugyanakkor a „Sándor Lipót főherceg nádor iratai. 1790–1795.” című kötet, amely 1926-ban látott nyomdafestéket. A kötet bevezetője nagyívű társadalomtörténeti tabló, főként az 1790-es évek köznevesi reformmozgalmáról. Ebben Mályusz megismétli a húszas évek egyéb tanulmányai-

ban („A reformkor nemzedéke” stb.) kifejtett, még az egyetemi tanulmányaihoz kapcsolódó tézisét. E szerint az 1790–91-es országgyűlés által kiküldött regnicoláris bizottságok munkálatai polgári átalakulás programját fogalmazták meg, amelyet – Sándor Lipót főherceg közvetítésével – ráadásul a Habsburgok is támogattak volna. Ezt az önerőből, állami támogatással s így a konzervatív reform szemében fogant modernizációt diszkreditálta Martinyóvícs, illetve a magyar jakobinus mozgalom. Ők ugyanis a francia forradalom eszméitől megítasulva forradalomra, a Habsburg-ház uralmának fegyveres megdöntésére buzdítottak. Ennek következtében viszont a Habsburgok az egész nemzeti reformmozgalommal szembe fordultak s a magyar társadalom az 1820-as évek közepéig mély tespedésbe sülyedt, ahonnan csak Széchenyi, de főként Kossuth liberális-demokrata eszméi emelheték ki.

Mályusz a húszas évek közepén az Országos Levéltárba került, Csánki Dezső vezetésére alá. Majd a húszas évek végén a szegedi egyetemre nevezték ki egyetemi tanárnak, ahol – kisebb egyéb munkák mellett – „A felvilágosodás Magyarországon” címmel tartott átfogó, a teljes 16-18. századi szellemi-művelődési életet számba vevő szellemi-történeti kurzust.

1932-től kezdve vette át a Pázmány Péter Tudományegyetemen az időközben politikai pályára avasználó Hóman Bálint középkori magyar történeti tanszékét. A tanszékre 1934-ben kapott végleges kinevezést, s kezdetben itt is főként a szellemi-történet jegyében fogant kurzusokat tartott, „A gótika Magyarországon” címmel. Mályusz azonban már a Hóman Bálint által szerkesztett, 1931-ben megjelent, „A magyar történetírás új útjai” című kötetben felvetett egy új, a népiségtörténetet a centrumba állító programot. A budapesti egyetemre való végleges kinevezése után nem sokkal e program megvalósítása érdekében szervezte át egyetemi előadásait, szemináriumait is. 1936-ban kezdte meg a módszertani elveket tisztázni kívánó „Bevezetés a népiségtörténetbe” című kurzust; majd „A

magyar néptalaj” és „A magyar kultúrtalaj” címmel kínált már a témakörökkel is sokatmondó stúdiomunkát. Ez utóbbiakban a módszertani kérdések gyakorlatba való átültetéséről, magyar népiségtörténeti szintézis megvalósításáról van szó. 1937-től kezdődően önálló egyetemi intézetet is alapított, „Népiség- és Településtörténeti Intézet” elnevezéssel. Ez az intézmény a centruma Mályusz két népiségtörténeti sorozatának, az 1937-ben induló „Magyarország és Nemzetiség”, illetve az 1938-ban kezdődő „Település- és Népiségtörténeti Értekezések” címen indított kiadványoknak.

A második világháború kezdeti időszakában írta meg Mályusz, főként Hóman Bálint ellen fellépve, híres-hírhedt „Az utolsó órában” című cikksorozatát. A cikkek az Imrédy Béla szellemi befolyása alatt álló „Egyedül Vagyunk” című folyóiratban jelentek meg. Mályusz fő célkitűzése az egész magyar történettudományt a népi elv alapján történő átszervezése, ugyanis ezt követeli szerinte korának aktuális programja, az egységes népi nemzet fogalmának a gyakorlatba való átültetése. A cikksorozat 1942-ben „A magyar történettudomány” címen könyv formájában is megjelent, a Kovács Aladár szerkesztette Bolyai Könyvek sorozatban. Zsidóellenes kitételei miatt azonban Mályuszt a háború után nem igazolták. Elvesztette egyetemi katedráját, le kellett mondania 1937-ben alapított intézetéről, majd 1949-ben akadémiai tagságától is megfosztották.

Ebben a válságos időszakban a történész az Evangélikus Levéltárban jut álláslehetőséghez. 1954-ben azonban bizonyos mértékű javulás következett be helyzetében, hiszen az időközben (1949-ben) megszerveződő Történettudományi Intézet munkatársa lett. Az ötvenes évektől kezdődően, egészen élete végéig, Mályusz fő tevékenységi területe a Zsigmond-kori Okmánytár anyagának összeállítása és kiadása volt. Ezt Mályusz szokott és legendás alaposágával végezte, új alapokra helyezve egyúttal az egész Zsigmond-korról alkotott magyar történeti képet. Azaz, kutatásainak is egyik fókuszja ez az

időszak volt. Legjelentősebb munkái ebben a periódusban: „A magyar rendi állam a Hunyadiak korában” (1957), „Zsigmond király központosítási törekvései Magyarországon” (1960), „A Thuróczy krónika és forrásai” (1967), „Királyi kancellária és krónikáirás a középkori Magyarországon”, „Az V. István kori gesta”, „Egyházi társadalom a középkori Magyarországon” (1971). (Utóbbinak váza a harmincas évek első felében tartott, már érintett „A gótika Magyarországon” című előadásorozat, kiegészítve néhány – pl. a negyvenes évek elején megjelent – egyháztörténeti tanulmánnyal) végül a híres „Zsigmond király uralma Magyarországon” (1984).

Halála után, különösen a 2000-es évek elején számos korábban nem publikált írását kiadták, így a budapesti egyetemen tartott népiségtörténeti előadásainak szövegét, a felvilágosodás magyarországi elterjedéséről írott monográfiáját, illetve önéletírásának részleteit, valamint több alapvető művét újanyomtatották (sajnos néha alig burkolt politikai-ideológiai célzatossággal).

Összességében mindezzel együtt elmondhatjuk, hogy Mályusz Elemér a huszadik századi magyar történetírás, főként medievisztika kiemelkedő, úttörő jelentőségű alakja volt. Úttörő mivoltát mindenképp történetírásának a saját korában modernnek számító (és ma is alapvető üzenetet hordozó) társadalomtörténeti jellege adta meg, de, amint a fentiekből kiderült, maradandó értékűnek bizonyultak egyéb irányú kutatásai, illetve kiterjedt forráskiadói, sőt tanári/iskolateremtő tevékenysége is. Történetírásának ideológiai vonatkozásai még sok vitára adnak okot, azonban ezen a területen is (a rövidre zárt minősítések helyett) inkább mindennek további elmélyültebb kutatására lenne szükség.

* 25 évvel ezelőtt hunyt el a huszadik századi magyar történetírás egyik legkiemelkedőbb képviselője. Jelen írás a róla való megemlékezés céljából született.

ERŐS VILMOS

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

Buenos Aires Herald (AR)

10 éves gyerek is dolgozhat Bolíviában

Ha a gyerek iskolába jár és magánvállalkozó, akkor már 10 éves kortól vállalhat munkát.

Bolíviában az eddigi 12 évről 10 éves korra szállították le a munkavállalás életkorát.

Szerződéssel 12 évesen már másoknál is dolgozhat egy gyerek, szülői beleegyezéssel. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) ajánlása szerint, 15 év alatti gyerekeknek nem szabadna dolgoznia. A fejlődő országokban azonban a szervezet ebből 1 év engedélyt tesz.

Dél-Amerika egyik legszegényebb állama Bolívia. Az új törvénnyel itt egy létező igényt akar a kormány kiélegetni. Az UNICEF statisztikai adatai szerint az országban 500 ezer gyerek dolgozik. Általában cipőt tisztítanak, vagy ételt árulnak, de vannak, akik bányában vagy a mezőgazdaságban dolgoznak szörnyű körülmények között, hogy kiegészítsék a család jövedelmét.

Tilos a munkahelyi alkoholfogyasztás

Franciaország kormánya a jövőben nem tűri a munkahelyi alkoholfogyasztást. Manuel Valls miniszterelnök aláírta az erre vonatkozó kormányrendeletet, ami már július elejétől hatályba lépett. A tömény italok (pálinka, konyak) munkahelyi fogyasztása eddig is tiltott volt, de a vörös bor hazájában eddig nem rendelkeztek tilalmat a bor és sör munkahelyen történő fogyasztására.

Franciaországban az utóbbi évtizedekben csökken az alkoholfogyasztás, de még mindig évente tízezrek halnak meg az alkohol miatt. Az új törvényt a francia kormány a dolgozók testi és lelki egészségének biztosítása érdekében hozta.

A Le Monde c. lap a rendelet megjelenése után feltette a kérdést: „Mit szabad még a munkahelyen inni?” A választ megadja egy régebbi rendelet szövege, amely szerint: „a munkaadónak gondoskodnia kell a dolgozók részére itható és friss vízzel”.

EL MUNDO (ES)

Újra temettek Kozaracban

Észak-Bosznia területén a szakemberek folyamatosan kutatnak tömegsírokat, egy több mint három ezer négyzetméteres térségben.

A tomasicai tömegsír tavaly ősszel tárták fel Prijedor térségében. A boszniai főügyészség vezetésével az utóbbi tíz hónapban több mint 280, a boszniai háborúban (1992-1995) lemészárolt ember holttestét exhumálták és azonosították a feltárt tömegsírban. Az áldozatok között tizenkét gyereket és három nőt is felfedeztek. A legfiatalabb áldozat 13, a legidősebb 77 éves volt. A szakemberek mintegy 1200 bosnyák és horvát holtteste után kutatnak a térségben.

Az 1992 és 1995 között tartó háborúban körülbelül 100 ezer embert gyilkoltak meg. A prijedori térségben elkövetett háborús bűnökért a hágai Nemzetközi Törvényszék eddig 16 boszniai szerbet ítélte összesen 230 év börtönre.

Kozaracban július 20-án, a helyi stadionban 283 bosnyák és egy horvát személytől vettek végső búcsút a több ezer ember részvételével megtartott gyászszertartáson.

„Az első rés a vasfüggönyön”
Német–Magyar Vándorkiállítás Hamburgban

A Páneurópai Piknik 25. évfordulójára július 22. és augusztus 8. között a Hamburgi Egyetem ad otthont a gazdag dokumentációs anyagnak, mely Eva-Maria Greve Hamburg és Schleswig-Holstein tiszteletbeli magyar konzulasszonya szponzorálásával juthatott el hozzánk északra.

Az eredeti terv szerint a 6 hónapig Berlinben kiállításra kerülő anyag ezt követően a Berlini Állami Levéltárba került volna – szunnyadni számos, bizonyára érdekes társa mellett.

Azt, hogy ez nem így történt, a kiállítás projektmenedzserének, Katrin Klonowski asszonynak köszönhetjük elsősorban.

Katrin Klonowski Brandenburgban született, gyermekkorát az NDK-ban töltötte. Szüleiivel gyakran nyaralt a Balatonnál, s személyes emlékek fűzik Magyarországhoz. Kérdések, amik felmerültek a gyermek fejében, a logika keresése a miértek és hogyanokban, egy életre szóló kötődést eredményeztek Magyarországhoz.

Dr. Czukor József berlini magyar nagykövet védnöksége alatt sor kerülhetett az Unter den Linden alatti Nagykövetség épületében a kiállítás bemutatására.

Július 20-át az áldozatok emlékére gyásznaprá nyilvánítták a Bosznia-hercegovinai Föderáció főleg bosnyákok és horvátok lakta részében.

L'OSSERVATORE ROMANO (VA)

Elmenekültek a keresztények Moszulból

Az Iszlám Állam néven „kalifátust” kikiáltó Iraki és Levantei Iszlám Állam (Islamic State of Iraq and Syria (ISIS)) szélsőséges szunnita szervezet a muzulmán mecsetek hangszóráin és röplapokon keresztül szólította fel a keresztényeket, hogy szombatiig hagyják el a várost vagy térjenek át az iszlám hitre és fizessenek különadót.

Szemtanuk arról számolnak be, hogy az ISIS harcosai az elmúlt napokban „N” betűvel jelölték meg a keresztények házáit. A Koránban ugyanis a „naszara” szóval jelölik a názareti Jézus követőit. A síta mohamedánok üzleteire és házáira „R” betűt festettek. „Rafidha” tagadót jelent.

A keresztény családok úton vannak a szomszédos kurd területekre, például sokan Dohuk és Erbil városába igyekeznek. Alig néhányan maradtak vissza az eredetileg huszonötzres keresztény közösségből Moszulban. A városot taxival és autókkal elhagyóknak az ellenőrzőpontokon le kellett adniuk minden pénzüket és ékszereiket.

Moszul körzetében több iraki kisebbség él mint az asszírok, kaldeusok és arámiak. Nekik a Ninive-síkság volt az a terület, ahol évezredek óta nagy közösségek éltek együtt. Menekülésük a városban élt néhány százezer kurd tájszólást beszélő sabak is. A legtöbbjük síta mohamedán.

A moszuli szír-katolikus érsekségi palotát a szélsőséges Iraki és Levantei Iszlám Állam katonái legették. Ignace Joseph III Younan érsek július 19-én a Vatikánba érkezett, hogy személyesen tájékoztassa Ferenc pápát.

Véleménye szerint a szélsőséges dzsihadistákat csak úgy lehet megállítani, ha „Azonnal fel kell függeszteni a pénzügyi támogatást. A fegyvereket a fundamentalista Öböl-államoktól, a nyugat beleegyezésével kapják, hiszen a nyugatnak szüksége van a közel-keleti olajra.”

Irak történelmében először fordul elő, hogy nem maradt keresztény közösség Moszulban. Az utolsó családoknak július 18-án menekülniük kellett. Mindenüket elrabolták, inzultálták őket és minden vagyonuk, ingóságuk nélkül ott hagyták őket a sivatag kellős közepén. A kitelepült keresztények Kurdisztánban találnak menedéket, de az ottani miniszterelnök már kijelentette, hogy nem képesek több menekült befogadására, mert vannak egyéb kisebbségek is, mint a síiták, a jázidok, akik szintén Kurdisztánba menekültek.

Sentinel-1

A műhold az időjárásra és a napszakra való tekintet nélkül figyel a Föld felszínét, hogy természeti katasztrófák esetén gyors információt adjon bolygónk bármely pontjáról.

Az ESA fejlesztésében, a Copernicus program keretében készült Sentinel-1-et hamarosan követik a testvérei. Ezek részei a GEOS-1 (Global Earth Observation System of Systems), adataik azonban csak rövid ideig (24 óra) állnak rendelkezésre. A Sentinel sorozat fokozatosan fejlődik majd, és egy-egy műhold élettartama kb. 20 év.

A Sentinel-1 műholdat a Francia Guyanában levő Kourou űrközpontból egy Szojuz rakéta vitte a 693 km-en levő poláris körpályára.

Emlékezés a Bécsi Légio hőseire

40 esztendeje állította az Eötvös Kollégium ifjúsága a budavári emléktáblát

2014. május 20-án este került sor a Bécsi Légio budavári emlékműve felállításának negyvenedik évfordulója alkalmából szervezett megemlékezésre. A program házigazdája a Mika Sándor Egyesület, az Eötvös Kollégium Történelem Műhelye volt tagjainak szövetsége volt, amelynek nevében Segyevy Dániel fogadta a néhány tucat vendéget. Mint elmondta, az Egyesület kiemelt fontosságúnak tartja, hogy ápolja anyaintézménye, az Eötvös Kollégium hagyományait és a magyar szellemi elitképzés közös értékeit. Ilyen érték a szabadság is, amelynek a kommunista diktatúra évtizedeiben az akkori Eötvös Kollégium különleges menedéke volt. Tükröződik ez március 15-e helyi kultuszában is, amelynek emblematisz helyszíne az 1974-ben felállított budavári emléktábla. 1974 óta a Bécsi Légio emléktáblája a kollégiumi ifjúság március 15-i megemlékezéseinek tradicionális helyszíne, amely egy kevésbé ismert szabadságharcos csoport, a legkülönbözőbb nemzetek fiából verbuválódott *Bécsi* vagy *Akadémiai Légio* véréldozatának állít örök emléket. Az emléktábla felállítása történelmi tett volt, hiszen a fiatal népi és nemzeti szellemű értelmiség szabadtéri megemlékezéseit a diktatúra minden eszközzel akadályozta. Ez a tábla két évtizeden át, a kádári diktatúrában is a szabadságot és a „szabadon szolgáló szellemet”, az Eötvös Kollégium jelmondatát szimbolizálta. A sok száz 1848–1849-es emlékmű közt párját ritkító módon, egy zömében idegen származású hőskökből álló alakulat jelképeként példázta azt is, hogy a XIX. század közepén megszülető modern magyar nemzet olyan nyitott, befogadó közösség, amely lelkiület, szellemiség és érdem alapján, nem pedig vér, jog vagy érdek szerint szerveződik.

A megemlékezés a magyar himnusz elnevelésével kezdődött, majd az Egyesület nevében *Bojtos Anita* mondott rövid köszöntőt. Föliidézte az emléktáblához fűződő első élményeit, amikor társaival – a Mika Sándor Egyesület több alapító tagjával – 2007. március 15-én, elsőéves kollégistaként először találkoztak az idősebb kollégista generációkkal. A kollégista ifjúság nevében *Simonkay Márton* beszélt. Rávilágított arra, hogy a bécsi légio szabadságharcosai megtestesítették az önzetlen, hivatásukat vállaló fiatalok eszményét, és hogy hozzájuk méltó bátor kezdeményezés volt a kollégisták részéről, hogy az 1970-es évek közepén emléktáblát állítottak nekik. „A Bécsi Légio emléke több, mint hősök emlékezete. Fejet hajtunk előttük, mert megmutatták: lehet egy ügy, a szabadság ügye, a közösség önrendelkezésének lehetősége értékesebb az egyéni előmenetelnél, a stabil egzisztencia kiépítésénél, a karriernél és az otthon maradtoknál. Sőt, fejet hajtunk előttük azért is, mert a modern magyar nemzet születésének tevékeny segítői

voltak. S ennél az emléktáblánál hajtunk fejet azon fiatalok – s ezen a napon lélekben újra fiatalok – előtt is, akik itt negyven év óta újra meg újra élő példái lettek annak, hogy a szabadság ügye időtlen: sohasem veszíthet aktualitásából, még a diktatúra álszent világa idején sem.” Az idősebb kollégista generáció nevében *Gergely András* egyetemi tanár, volt nagykövet, az MTA doktora beszélt, föliidézve a XIX. századi Magyarországi viszonyai között a Bécsi Légio jelentőségét és a helyszín – a győztes budavári honvéderoham egyik legádázabb csatateré – szerepét a tavaszi hadjáratban, majd pedig *Gy. Szabó András* előadóművész elszavalta *Petőfi Sándor*: A szabadsághoz és *Utassy József*: Zúg Március című versét. A táblaállítás kezdeményező *Kovács István* műfordító, polonista Krakkóból küldte üdvözlét és visszaemlékezését. Az emléktábla személyes ügy is volt mindamellett, hogy általa egy bölcs egyetemi vezető, *Tóth Gábor*, az Eötvös Kollégium akkori igazgatója szerepet létesített vele az egyetemi nemzeti ünnepek robbanásveszélyes közegén. A személyes szál egy fiatal irodalmár és költő bécsi ösztöndíjas tanulmányaihoz kötődik: a későbbi krakkói főkonzul, *Kovács István* Illyés Gyula Herder-díjas költőnek köszönhetően egy évet tölthetett el a vasfüggönyön túl, a bécsi egyetemen, amelynek hajdani diákjai közül állt össze a magyar szabadságharc elvrzett Bécsi Légio is. Bécsi kutatásai közben akadt rá elfeledett emlékekre, amelyet hazajöve ennek az emléktáblának az ötletével elevenített fel. A kivitelezés maga pedig kicsiben mutatja a Kádár-kor emlékezetpolitikáját: egy nevében külföldi forradalmár csapat számára lehetett csak szabadtéri nemzeti emlékművet állítani, de még a kőfaragó vállalat munkatársai is jól értették, mikorra súlyú ügyről van szó, és vezetőjük (aki történetesen nem mindig volt kőfaragó, mert 1945 előtt vezérkari tisztként szolgált hazájában – derül ki *Kovács István* visszaemlékezéséből) ingyen biztosította az alapanyagot és a kivitelezést. A táblaállítás a Hazafias Népfőrt és *Ortutay Gyula* miniszter is felkarolta, így született meg a szabadságharc egyik legkülönlegesebb hazai emlékműve.

A megemlékezés utolsó pontjaként *Gy. Szabó András* elmondta *Illyés Gyula* Az utolsó törzsfő című, *Madarász Józsefről* szóló novellájának egy részét, kivételes, szuggesztív erővel jelenítve meg a magyar függetlenségi hagyomány szimbolikus alakjának XX. századi emlékezetét, majd pedig az ünnepség 1848-as népdalok éneklésével és a Szózatral zárult. A megemlékezés után a Mika Sándor Egyesület tagjai fogadáson látták vendégül az egybegyűlteket.

BOJTOS ANITA

a Mika Sándor Egyesület elnöke

Könyvbemutató Budapestén

2014. június 17-én a budapesti Litea könyvesboltban mutatták be lapunk munkatársának, *Szabó A. Ferenc* történész, politológus professzornak „Levelek Budapestről” című gyűjteményes kötetét, mely a Bécsi Naplóban 1994 és 2013 között megjelent írásait tartalmazza.

A szerzőt, a meghívott vendégeket, a szépszámmú hallgatóságot Bakó Annamária, a könyvesbolt tulajdonosa köszöntötte, majd Deák Ernő, lapunk főszerkesztője adott rövid áttekintést a Bécsi Napló múltjáról, jelenéről és mindazon kihívásokról, amelyeket a kor, a megváltozott politikai környezet tett indokolttá. Fontosnak tartotta megemlíteni azt a szerkesztői koncepciót, amely a pártatlanság, a teljesség és a tisztánlátás érdekében biztosítja a különböző nézőpontok, szemléletek ütköztetését.

A nemzet sorskérdései, országunk minden napjai, a hazai politikai és kulturális élet iránt érdeklődők időről időre megkapják ezek esszénciáját lapunk hasábjain keresztül, és nem csak Ausztriában és Magyarországon, hanem a világ más országaiban is keresik és olvassák kiadványunkat.

Dr. Gececsényi Lajos történész, egyetemi tanár, a Magyar Országos Levéltár nyugalmazott főigazgatója mutatta be az elmúlt két évtized publikációit tartalmazó, a szerző hazai politikai helyzetértékeléseit feldolgozó kötetét. Ismertetőjében kiemelte, idézte mindazon politikai elemzéseket, prognózisokat, amelyek utólag – az esetek többségében – a szerzőt igazolták. A kötet, pontosabban az abban foglalt publikációk nem pusztán száraz politikai elemzést, helyzetértékelést adnak, hanem az olvasók elé tárják az

összefüggéseket, olykor a kulisszatitkokat, és mindazon körülményeket, amelyeket a háttérben, a politikai élet boszorkánykonyháiban főztek ki nekünk, hol hazai, hol „idegen alapanyagokból.”

Ilyen formában nem csak száraz, politikai összefüggéseket feltáró anyaggal találkozunk az olvasó, hanem egyfajta kordokumentumokkal is, amelyek köszönhetően a kötet nyelvezetnek és a remek szerkesztésnek, valóban élvezetes olvasmányt jelentenek az értő olvasóközönség számára.

***

Dr. Szabó A. Ferenc első diplomáját 1966-ban az ELTE Bölcsészkarán szerezte, majd 1995-ben demográfus oklevelet szerzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Ösztöndíjasként végzett kutatómunkát Bécsben és Bernben, ezzel egyidejűleg, majd ezt követően számtalan publikációja jelent meg hazai és külföldi lapokban. Szakmai pályafutását, publikációinak sokaságát már csak terjedelmi okok miatt is hosszú lenne felsorolni. A teljesség igénye nélkül: politikaelméletet tanított a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, egyetemi tanárként tanított az ELTE Állam- és Jogtudományi karán és professzorként a Nemzeti Közszerzési Egyetemen. Tucatnyi könyv szerzője, több száz tudományos és történelmi publikáció, tanulmány és recenzión jegyzte tevékenységét, szakmai aktivitását. 2012-ig a Társadalom és Honvédelem c. folyóirat felelős szerkesztője volt, egyéb társadalmi tisztségei mellett a Bécsi Napló munkatársa, szerzője.

BOTZ

A horvát kérdés a dualizmus válságának idején...*

A belső szétszakítottóság, az Ausztria és Magyarország közötti államjogi kérdésekben jelentkező ellentétes álláspontok, valamint a kívülről, a szomszédos Szerb Királyság részéről jelentkező befolyás nagyban hatottak a horvát politikára 1903-1914 között.

Az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezés határozatai nem voltak elégségesek a Monarchia nemzetiségei közötti sokrétű és bonyolult ellentétek áthidalására. Különösen rányomták ezek bélyegüket a 20. század első évtizedére, amik annyira gyengítették a Monarchiát, hogy egyre nagyobb teret nyert a külpolitikai befolyásolás.

Ebben a tekintetben különös jelentősége volt a szerb trónon 1903-ban bekövetkezett változásnak, amikor a Karagyorgyevics család került uralomra. Ez nagyban érintette a politikai és társadalmi kapcsolatokat, de egyben az Osztrák–Magyar Monarchia biztonságát is. Ettől kezdve ugyanis egyre agresszívebbé vált az Osztrák–Magyar Monarchia délszláv területei ellen irányuló szerb politika. A szerb törekvések éveken át nehezítették a politikai kapcsolatokat és végül a szarajevói merénylet-hez vezettek. Ezt megelőzően sikerült a szerb vezetéknek hasznát húznia a Monarchia irányításából adódó többszörös szétszakítottágból valamint a dualista kormányzást érintő eltérő álláspontokból. Ebből és a politikai válságot jellemző fejleményekből következően mint kormánycsere, számos parlamenti választás, nézeteltérések és merényletek, a szomszédos Szerbia kormány befolyására tett szert a Monarchiában.

A szerb kormány, helyesebben annak stratégiaileg szervezett rendszere éveken át ellenőrizte a Monarchia lakosságát és propagandisztikusan hatott rá. Továbbá azon merényleteket, amelyeknek horvát politikusok estek áldozatul, anyagilag Szerbiából támogatták, 1905-től pedig Szerbia kormányja egyes személyeket és pártokat aktív pénzügyi támogatásban részesített. Egyben diplomáciai síkon konzuli képviselőit is felhasználta horvátországi horvát és szerb politikusokkal kapcsolatban fenntartására. Zágrábi és bécsi levéltárakban számos forrás akad, amelyekből kiviláglik, hogy a szerb diplomácia képviselője milyen kapcsolatokat tartott fenn Budapesten, és az ezek segítségével szerzett információkat továbbította Nikola Pasic miniszterelnöknek.

Ebben a légkörben kezdtek elmélyülni a magyar–horvát nézeteltérések, melyek az 1868-ban megkötött horvát–magyar kiegyezésig nyúltak vissza. Amikor nem sikerült egyezsége jutni, a magyar vezetés – a király hozzájárulásával – kiiktatta az alkotmányt, feloszlatta a parlamentet és kormánybiztosságot vezetett be. Ez két esetben történt meg: először 1883-ban, másodsor 1912–13-ban. Az említett lépésekre, nevezetesen a második kormánybiztosság bevezetésére mindkét, vagyis a horvát és a magyar pártrendszer visszaállítása után került sor. Khuen-Héderváry husz éves kormánybiztossága után hagyta el Horvátországot. Távozásával pártja, a *Narodna stranka* (Néppárt) vesztett hatalmából. Új pártok alakultak, amik politikailag olyan kezdeményezésekkel léptek fel, amik meghatározták a horvát–magyar–osztrák kapcsolatokat. Ezek a kapcsolatok visszahatottak a horvát országokra mind Transzlajtániában mind a Háromegye Királyság, mind pedig Ciszlajtániában mind Isztria és Dalmácia, ill. a kondominiumot képező, a közös pénzügyminisztérium alá rendelt Bosznia-Hercegovinában.

Magyarországon Tisza István veszi át a hatalmat és mind Magyarország, mind a Monarchia vonatkozásában vezető politikussá emelkedik. Ettől kezdve a magyar politikai vezetés sok irányban megkísérli a horvát politikai mezőnyben szövetségesek keresését, csak hogy ellenőrzése alatt tarthassa Horvátországot. Ez még a hivatalos Budapest számára sem volt egyszerű feladat, nemde ellenszegült ezeknek a törekvéseknek Ferenc Ferdinánd trónörökös, annak ellenére, hogy Ferenc József intézkedése szerint, nem avatkozhatott be senki sem a fennálló dualista rendszerbe.

A trónörökös folyamatosan nyomást gyakorolt a magyar vezetésre, hogy Horvátországban állítsa helyre a normális állapotokat. A világháború előtt Ferenc József mellett egyre inkább a trónörökös képviselte a dinasztia. Ezért szemlélete és véleménye a politikán kívül is arra irányult, hogy eredményeket mutasson fel a politikában. Az állami élet egyes területeinek összpontosítása, a lehetséges szeparatizmus, valamint a szomszédos országok agresszív túlkapásai jellemezték Ferenc Ferdinánd állampolitikai vezérelveit. Minden jel arra utalt, hogy trónralépése után a dinasztia érdekében ő szabályozni akarta a belpolitikai viszonyokat, miközben a dualista modell is átalakította volna. Már előrejelzéseiből is kitűnt, hogy a dinasztiaival nem lehet tárgyalni. A főherceg látásmódja valamint politikai stílusa és a problémák megoldásával szembeni határozottsága a kormánybiztossággal szemben is nyilvánvaló volt. Ferenc Ferdinánd többször utalt a monarchiai széttagoltságot hátrányos következményeire, és azon volt, hogy meggyőzze az uralkodót arról, hogy a horvátoknak a kormánybiztossal szembeni ellenállása nem a királyi helytartó ellen (amit a magyar kormány állított), hanem ennek a kormánynak az eszközei ellen irányult, ami horvát álláspont szerint állandóan az ország alkotmányos jogai aláadását célozta. A főherceg meggyőződése szerint Szerbia és Montenegró hatalmának megnövekedése esetén annyira megnövekedett volna a délszláv függetlenségi mozgalom, hogy nehezen lehetett volna levérni.

Bécs ezért mérlegelte azon elgondolást, mely szerint a magyar programhoz való ragaszkodás, és ebben a horvát politikának Bécsből leválasztása is fontos szerepet játszott, egyben a szerb politika hathatós bevonását tette lehetővé. Ezért a bécsi központi körök a Horvátországgal való kapcsolatok rendezéséért szálltak síkra. Az események ilyen irányú olyan megfontolásokra utal, hogy a politikai központok módszereit és céljait a dualista kormányzat vonatkozásában kell mérlegelni. Az osztrák fél és a dinasztia számára származó politikai hasznát magyar oldalról számtalanszor visszalépésként értékelték a nagyobb állami önállóság felé vezető úton. Ugyanakkor figyelmen kívül hagyták a harmadik tényezőt pedig a szomszédos Szerbia kormányát.

Végül is – nyilvánvalóan Ferenc Ferdinánd körének nyomására – megszüntették a kormánybiztosságot, mindazonáltal csak akkor, amikor így határozott a magyar politikai vezetés. Ez volt az egyetlen ésszerű megoldás, nemde a Háromegye Királyság alkotmányjogilag Magyarországhoz tartozott, így nagyobb figyelmet helyezett a horvát–magyar kapcsolatokra. Ezek már a horvát–magyar kiegyezés megkötése óta bizalmas tárgyalások tárgyát képezték. Mindazonáltal a kiegyezés gyakori megsértéséből származó politikai nézeteltérések ellenére akadtak pártok és egyes politikusok, akik elfogadták Budapest ajánlatát, mert csak így vehették át a horvát politika irányítását. Velük szemben azokat a politikai pártokat, amik a dualizmus összeomlásában látták a hatalomra jutás lehetőségét, a trónörökös körüli bécsi körök jóindulattal kezelték. Így egyel több horvát politikus-generáció akadt, ami abba a helyzetbe került, hogy választhatott Bécs és Budapest között. De az ajánlatoktól függően szét is szakadt az a csoport.

Ennek következtében 1913-ban, a Monarchiában megejtett utolsó választások Tisza István érdekeivel összhangban megváltoztatták Horvátországban a politikai helyzetet. Egyenesen ő választotta ki azokat a személyeket és pártokat, akik az ő politikáját vitték keresztül Horvátországban. Elsőként mellérendelték Skerlecz Ivan bánt, aki megbízatása egész idején azt hangsúlyozta, hogy „*Tisza István meghosszabbított karja*.” A magyar miniszterelnök választotta ki azt a pártot is, amelynek segítségével kormányozni akart Horvátországban. Ez a horvát–szerb koalíció volt, habár Ferenc Ferdinánd ezt a pártot hazaárulónak tar-

totta. Bécsben tudomás volt arról, hogy a horvát–szerb koalíció a szerb kormány oldaláról pénzügyi és tanácsadói támogatásban részesült. Ennek ellenére, hogy ebben a pártban többségben voltak a horvát politikusok, Svetozar Pribicevic irányítása alatt a szerb nemzetiségű horvát politikusoknak volt a döntő szava. Így ennek a szerb szárnynak nemcsak a koalíciót sikerült uralnia, de a horvát politikai perekben is befolyásra tett szert. Az 1918-ban bekövetkezett államjogi változások igazolják azt a tényt, hogy a horvát–szerb koalíció befolyásolta az Osztrák–Magyar Monarchia szétesési folyamatát is. Felmerül a kérdés, hogy rendkívüli politikai ügyességről beszélhetünk-e, vagy pedig más, a hivatalos körökben akkor nem ismert tényezők játszottak közre?

A választ a politikai kapcsolatokban lehet találni. A koalíció politikájában ez rendkívüli fontosságú. Ezek természetüknél fogva kettősek: Magyarország szemben hivatalosak, Szerbiával szemben titkosak. A magyar politikai elit az örökkön jelenvaló Khuen-Héderváryval a Monarchia összeomlásáig jóindulattal volt irántuk. Levéltári források alapján arra lehet következtetni, hogy tudta Budapest, hogy a horvát–szerb koalíció nem egészen osztotta politikai elképzeléseit. Ugyanakkor azt is tudta, hogy ez a párt a horvátországi hatalom feltételével volt hajlandó engedelményekre. A magyar politikai vezetés nyilvánvalóan azzal számolt, hogy a koalíció politikai összetételét beavatkozással Budapestnek alávetett pártta tudja változtatni. Azonban olyan kor volt ez, amikor egyre szűkebb lett az idő. Kezdetben, vagyis a említett mérlegelések idején, tudták a vezető magyar politikusok, hogy annyira összetörőlnének és az Osztrák–Magyar Monarchia szétesésében tetőződnének az események és ez nagy mértékben gyengíti Magyarországot is.

Azon meggyőződésében, hogy nem csak a magyar, hanem a birodalom politikáját is ellenőrzi, a szerb–horvát koalíció mellett döntött Tisza, amely ellenszolgáltatásért keresztülvitte volna azt, ami számára a legfontosabb volt: az ellentmondás nélküli dualista rendszert. Ezzel beírta. Megnyert egy pártot, amely biztosította volna számára a törvényhozási kereteket. Mégis hiába kísérlete meg a horvát–szerb koalícióval Magyarország fölünyét biztosítani Horvátországban, más lett az eredmény, ugyanis a koalíciónak is hosszú távú terveit voltak. 1905-ben történt alapítása óta titkos tárgyalásokat folytatott Szerbia politikai vezetésével, onnan kapott pénzügyi és tanácsadói segítséget, és ez lehetővé tette számára, hogy olyan helyzetbe kerüljenek, ahonnan alakíthatták a horvát politikai folyamatokat.

Amint 1918-ban nemcsak Horvátország, hanem az egész Monarchia számára meghatározóvá váltak a külpolitikai kapcsolatok, peremhelyeztetbe kerültek Magyarország szándékai, miközben megnőtt a horvát–szerb koalíció vezetés egy része terveinek jelentősége. Kihasználva azt a körülményt, hogy a Nikola Pašić vezetése alatt álló szerb kormány előzetes utasításával egyetértésben 1913-ban Tisza István miniszterelnök által Horvátországban az a koalíció került hatalomra, amelyiket – a háború és a katonai vezetés ellenére, emennek ugyanis a horvát politikai vezetésből való eltávolítása volt a szándéka – Tisza meghagyta a hatalomban, ami azt jelenti, hogy ezáltal a koalíció az 1918-i államjogi átalakításban megtartotta törvényességét. A koalíció a Szerbiával való egyesülés mellett döntött, ezáltal Horvátország történelme folyamán először a közép-európai kultúrkörből a Balkán geopolitikai összefüggésbe került. A magyar politikai vezetés, ha nem is közvetlen, így befolyásolta Horvátország államjogi jövőjét. Történelmesek Horvátországra vonatkozóan megállapították ezeket a horvátok, szerbek és magyarok közötti kapcsolódásokat. Hugo Hatsch pl. azt a megállapítást tette, hogy a magyarok a horvátokban – és nem a szerbekben – az állam elleneségeit látták, és ennek megfelelően bántak velük.

A béke angyala — Friedens Engel

A magyar politika vezető személyisége, Tisza István már csak későn, az Osztrák–Magyar Monarchia szétesésének napjaiban ismerte fel ezt.

Meg kell még említeni ennek a férfiúnak végkövetkeztetését, aki az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó éveiben rendkívüli módon befolyásolta Horvátországot, és ezáltal politikailag az ország politikai jövőjét is meghatározta. Részleteket Ivica Frank kijelentéseiből tudhatunk meg, akit az Osztrák–Magyar Monarchia fennmaradásának biztosítására tett kísérlet céljából hívtak meg Budapestre. Állítása szerint egyik beszélgetéskor Tisza azt mondta neki: „*Belátom, hogy nagy hibákat követtünk el Horvátországgal szemben*”.

Tisza ítéletét a kijózanodás pillanataiban mondta ki, amikor az általa irányított politika kihatásai teljes mértékben érvényesültek, amiknek sokrétűségével nem számolt. Kizárólag a magyar érdekekre összpontosítva azt hitte, hogy a horvát–szerb koalícióval kötött megállapodás megosztja Horvátországot, ami által szétveri a horvátoknak Ausztriához és a dinasztiahoz való kötődését is. Ugyanakkor elkerülte figyelmét a horvát–szerb koalíciónak a hivatalos Szerbiával folytatott sokkal jelentősebb együttműködése.

A magyar politikai elit minden törekvése ebben az utolsó periódusban – mint korábban is – a magyar államjogi helyzetnek egészen a függetlenségig nyúló erősítésére irányult. Mindazonáltal az Ausztriát, Magyarországot vagy Horvátországot érintő kidolgozott és kivitelezett tervek, mint ahogy 1848-ban, úgy 1913-ban sem voltak mérvadóak. Ezek csak a horvát politikai erők azon részének jártak előnyvel, amelyek Szerbiára támaszkodtak, és természetesen Szerbiának is. Horvátország számára új korszak kezdődött a nemzeti kérdés megoldásáért folytatott küzdelemben. Az új állam arculata azonban nagyon gyorsan megmutatkozott. Alig egy hónap elteltével, miután kimondták az Osztrák–Magyar Monarchia államjogi kapcsolatainak megszüntését, és öt nappal az után, hogy kikiáltották az új, szerbek, horvátok és szlovének királyságát, Zágráb Főterén ennek ellenszegülő horvát katonákat és polgárokat gyilkoltak meg. A csatlakozás elutasítása kifejezésre juttatta, hogy Horvátország egész történelme folyamán államjogilag soha, semmiféleképpen sem kapcsolódott a Szerb Királysághoz. A háború befejeztével és az Osztrák–Magyar Monarchia szétesésével ért véget a 19. század, amit a történetírás „a hosszú 19. századként” tart számon.

Magyarország számára a sok szenvedést hozó 20. század kezdődött el.

IVAN BULIC (Zágráb)

*) A 2014. június 1–4. között Kőszegen megrendezett „Mogersdorfer Symposium”-on felolvasott előadás magyar fordítása.

Hogyan menetelt Európa az I. világháborúba?

Az ausztráliai születésű Christopher Clark történelemprofesszor Cambridgeben *The Sleepwalkers. How Europa Went to War in 1914* címmel terjedelmes könyvet írt az I. világháború kitöréséről és okairól*.

A szerző a legújabbkori német történelem alapos ismerője, a német történelemről több könyvet is írt, így II. Vilmos császárról és Poroszországról.

A történetírás általában azon a véleményen volt, hogy a császári Németország nagyhatalmi álmai miatt az I. világháború fő felelőse, így Fritz Fischer egykori hamburgi történész, aki *Griff nach der Weltmacht* c., 1961-ben írt könyvében ezt a nézetet képviselte.

Clark jelen munkájában széles nemzetközi irodalmi és levéltári háttér alapján átfogó képet ad az akkori európai viszonyokról és politikusokról, akik cselekedeteik, téves meglátásaik, ítéleteik alapján, valamint a különböző nacionalista törekvések befolyása alatt nagyban hozzájárultak az I. világháború kirobbanásához. A szerző részletesen leírja az akkori szerb bel-

politikai helyzetet, a nemzeti egyesítő törekvéseket, valamint a szarajevói merénylet előkészítését és kivitelezését. Fischer munkájában vele szemben főleg a német forrásokra támaszkodott.

Clark könyve megjelenése után hamarosan vitákat váltott ki, mert szerzője kétségbe vonta azt a tézist, hogy Németország egyedül lett volna felelős az I. világháború kitöréséért. Clark nemrégiben Belgrádban járt, ahová „Az 1914-es európai tragédia és a multipoláris világ” címmel megrendezett konferenciára hívták meg. A szerb média és sajtó nagy érdeklődéssel kísérte a vitát, amiben éppenséggel Fischer munkájára hivatkozva bírálták Clarkot. Ő válaszában kérte, vegyék komolyan az akkori komplex eseményeket és ne essenek vissza egy olyan világ kényelm tudatába, amelyben azt hisszük, hogy tudjuk, ki a bűnös. A szerző úgy látja, hogy a szarajevói merénylet vezető szerb egyesítő törekvéseknek nagyobb szerepe volt a háború kitörésében, mint eddig ezt feltételezték.

A könyv első 168 oldalán Clark Szerbiával és az Osztrák–Magyar Monarchiával foglalkozik az I. világháború előtti évtizedekben. Szerbiában két befolyásos helyi család, a Karagyorgyevicsek és az Obrenovicsek vetélkedtek a hatalomért. Miután a lakosság és a tisztikar elégedetlen volt Obrenovic Sándor király politikájával, egy tisztis-összeesküvő csoport 1903 tavaszán népszerűen feleségével együtt meggyilkolta Belgrádban. Az összeesküvők és követőik ezután jelentős befolyásra tettek szert a szerb politikában. Különböző titkos társaságok alakultak, amelyek többek között valamennyi szerb egy államban való egyesítését tűzték ki célul, amely gondolat a lakosság köreiben is nagy népszerűségnek örvendett.

Clark – bizonyos kritika mellett – alapján véve pozitív képet nyújt az Osztrák–Magyar Monarchiáról. Erőteljesen fejlődő gazdaságról ír, különösen a világháború előtti években. Kiemeli az előnyös gazdasági felépítést, a versenyt, a vámuniót, a műszaki haladást, az infrastruktúrát, a szolgáltatások színvonalát, a jogál-

lamiságot, az iskolaügyet, az egészségügyet és más területeket, amelyeket – Magyarországra vonatkoztatva is – jónak tart. Bírálja ugyan a magyar nemzetiségi politikát, de nem említi, hogy a nemzetiségeknek – igaz, csökkenő számban – voltak iskoláik, újságjaik, bankjaik.

A szerző a második részben (*Egy megosztott kontinens*) átfogó képet mutat Európáról az 1880-as évek végétől a világháborúig. Kezdetben sokoldalú hatalmi rendszer állt fent, amelyben különböző érdekek erős politikai egyensúlyt képeztek. Viszont különböző események miatt, amelyeket Clark részletesen leír, 1907-ig Európában két szövetségi rendszer alakult ki. Az egyik oldalon Nagy-Britannia, Franciaország és Oroszország szövetségesek lettek. A másikon Németország és a Monarchia, valamint Olaszország között szövetség jött létre, amelyben az utolsó szerepe meglehetősen kiszámíthatatlan volt. Oroszország balkáni érdeklődése miatt jó viszonyt ápolt Szerbiával. Szerbia területe és lakossága a balkáni háborúk során (1911. október – 1913. március, ill. 1913. június–július) jelentősen megnövekedett, miután elfoglalta az

Folytatás a 6. oldalon

Világ bajnokság 2014

Sajnos, a 2014-es foci vb is éppoly gyorsan elmúlt, mint ahogy az minden jó és várva várt dologgal lenni szokott. A meglepetések világbajnoksága volt ez. Habár a németek győzelme nem is volt olyan nagy meglepetés, hisz már a torna előtt is az egyik legnagyobb esélyesnek számítottak a fogadó irodák becslései alapján, de azért akadtak meglepetések bőven.

Ki gondolta volna például, hogy a spanyolok már két forduló után pakolhatják bőröndjeiket, vagy ki tipelt volna arra, hogy Pirlo vagy Rooney rögtön a csoportkör után búcsúzik Braziliától. Persze, arra sem gondolt volna senki, több, mint egy hónappal ezelőtt, hogy Cristiano Ronaldo-nak mindössze egy gólról futja majd, vagy hogy Luis Suarez – akit azóta már leszerződött az FC Barcelona – legfőképp „harapós kedvével” fog kitűnni a mezőnyből.

Ha egy szóval kellene jellemezni a világbajnokságot, talán a fáradtság lenne ez a szó. Nemcsak mi, szurkolók lehettünk fáradtak másnap reggelente, miután akár hajnalba nyúlóan szurkoltunk kedvenc csapatunknak, de sokszor úgy tűnt, a játékosok is kipihegetlenül érkeztek Dél-Amerikába. A kezdeti fáradtsághoz pedig társult az európai csapatok számára elviselhetetlennek tűnő brazil klíma, s az embernek szinte úgy tűnt a tévé előtt ülve, hogy a nagy csapatok és nagy játékosok semmi másra nem vágnak jobban, mint hogy végre kiessenek, szögre akaszthassák a csukát és irány a Copacabana.

Így jutott tovább a sok kicsapat, így lett a gólkirály egy kolumbiai csatár, és került a legjobb tizenhat közé

mindössze hat európai topfavorit. Persze a végére az arányok kiegyenlítődték, hisz az elődöntőket olyan futball nagyhatalmak játszották mint Hollandia, Németország, a házigazda Brazília és a Messi vezette Argentína. Am mérkőzései óriási ellentéteket hoztak, amíg a brazil–német rekordmennyiségű nyolc gólt és parádés mérkőzést jelentett, addig Robben, Messi és a többiek kinkeserves, helyzetmentes, akcióban szegény, száraz taktikai háborút vonultatott fel, melyet végül csak az idegek harca tudott eldönteni, ahol is az argentínok biztos lábakkal rúgták be magukat a döntőbe.

A klasszikusnak számító német–argentín döntő viszont izgalmas párharcot hozott, mindkét csapat becsületesen küzdött a végsőkig, a németek pedig pontosan egy káprázatos Götze gólyival voltak jobbak a fehér-kékekénél, ezzel pedig beállították a rangsort, Németország aranyérmes lett, Argentína ezüst, a hollandok pedig a teljesen szétesett, Neymart nélkülözni kényszerülő braziloktól még a harmadik helyet is elorozták.

A csapatokon, és egy-egy játékos egyéni teljesítményén kívül, talán a bírói közreműködés és annak milyensége lenne a legérdekesítőbb téma a 2014-es vébé kapcsán, és az, hogy vajon miért várat még mindig magára a videóbíró bevezetése.

Ne is fecseeljünk erre több szót, maradjanak emlékeztünkben inkább a szenzációs gólok és parádés háritások, nézzünk előre, hisz már csak két év, és újra futball-ünnep, ezúttal Európa-bajnokság, Franciaországban.

ANTALFI DANI

„Szerbia, el kell pusztulnia!”

Hogyan menetelt Európa az I. világháborúba?

Folytatás az 5. oldalról

addig török kézen lévő Macedóniát és Koszovót. A francia bankok ugyanakkor jelentős hiteleket adtak Szerbiának, amelyek nagy részéért fegyvert vásároltak tőlük. Mindez elősegítette az ország katonai megerősödését.

A könyv szerzője azon a véleményen van, hogy a létrejött dualis, egymással ellentétes szövetségi rendszer léte nélkül nem robbant volna ki a világháború. Németország megnövekedett gazdasági és katonai ereje, valamint Franciaországnak a németek erejét korlátozó törekvései, valamint Nagy-Britanniának a németekkel szembeni bizalmatlansága és Oroszország balkáni törekvései erősen hozzájárultak az új helyzet kialakulásához.

Az osztrákok 1914. júniusában hadgyakorlatot tartottak Boszniában. Ebből az alkalomból Ferenc Ferdinánd, mint a Monarchia hadseregének a főfelügyelője odautazott. A trónörökös főherceg a hadgyakorlat befejezése után, június 28-án feleségével Sarajevóba látogatott városnézésre. Ez a nap a Szent Vid napja (Vidovdan) a szerbek történelmi gyásznapja volt (1398-ban ezen a napon szenvedtek vereséget a törököktől Rigómezőn). A szerbek a látogatást ezért provokációnak tekintették. Ehhez járult az is, hogy a trónörökös a délszlávok bevonásával a dualizmus átalakítását szorgalmazta a Monarchián belül. Ez viszont kiváltotta a szerb nacionalista körök ellenszenvét, ugyanis ők ebben a szerb egység megvalósításának a megakadályozását látták. Ferenc Ferdinánd különben elutasított minden Szerbia ellen irányuló katonai akció gondolatát. A szerbiai titkos társaságok, így az ú.n. Fekete Kéz, amelyben a szerb katonatisztek is részt vettek, merényletet terveztek Sarajevóban a trónörökös ellen, mert Szerbia ellenségét látták benne. Belgrádban tanuló boszniai szerbeket toboroztak és a trónörökös elleni merénylettel bízták meg őket. Fegyverrel és bombákkal ellátva vezették őket a boszniai határon. A merénylet részletei közzismertek, így nem szükséges külön kitérni rájuk. Mindazonáltal Jovanovic bécsi szerb követ – igaz, nagyon általánosan figyelmeztette a Bosznia-Hercegovina ügyeiben illetékes közös pénzügyminisztert a merénylet veszélyére Sarajevóban. Ezt a figyelmeztetést a miniszter nem adta tovább. A követ állítólag Pasic szerb miniszterelnök utasítására tette meg ezt a lépést. Így Pasic tudhatott a merénylet tervéről, de maga nem vett részt benne, mert nem akart fegyveres összecsapást provokálni a Monarchiával. Már csak azért sem, mert tudta, hogy országa kimerült a balkáni háborúban.

A merénylet a Monarchiában országos felháborodást váltott ki, amelynek következtében felerősödött a szerb- és szlávellenes hangulat. A sarajevói hivatalos vizsgálatok megállapították, hogy a résztvevőket

Szerbiában képezték ki és látták el fegyverekkel és segítették át Boszniába. Arra azonban, hogy a merénylet megszervezésében szerb vezető körök részt vettek volna, nem sikerült bizonyítékokat találni. De még az sem biztos, hogy azok tudtak róla.

Bécsben Conrad von Hötzendorf vezérkari főnök és követői, valamint gróf Berchtold külügyminiszter Szerbia elleni beavatkozást sürgették. Tisza István magyar miniszterelnök kezdetből fogva ellenezte minden Szerbia ellen irányuló fegyveres fellépést, különösen az ország elfoglalását. Azért is, mert nem akarta a Monarchia szláv lakosságának növekedését. Azonkívül félt egy román támadástól Erdély ellen, ami aztán két év múlva be is következett. Tisza előre látta a világháború veszélyét. Maga Ferenc József is kezdetben határozatlan volt.

Az osztrák politikai vezetési július közepén úgy döntött, hogy ultimátumot küld Szerbiának, olyan feltételek mellett, amelyeket Belgrád feltételezhetően úgysem fog elfogadni. Az orosz politika viszont kezdetből fogva Szerbiát támogatta. Július első hetétől élénk diplomáciai tárgyalások zajlottak Párizsban, Szent Pétervárott, Londonban, valamint a másik oldalon Berlinben és Bécsben. Hamarosan kialakult a döntési modell, még ha közben napról napra változtak is a részletek. A döntés a következő volt: ha a Monarchia megtámadja Szerbiát, akkor Oroszország védelmére kel. Viszont Ausztria-Magyarország elleni orosz beavatkozás esetén Németország megvédi a Monarchiát és hadbalép Oroszország ellen. Ugyanakkor az Entente oldalán Franciaország és Nagy-Britannia Németország ellen fordul. A nagy harcias szónoklatok ellenére II. Vilmos német császárt mégis kétségek győzték.

Az osztrákok elkészítették és július 23-án adták át a szerbeknek az ultimátumot. A tíz pontból kettőt (az osztrákok Szerbiában vizsgálják ki a merénylet megszervezését és előkészítését.) nem fogadott el a belgrádi kormány, és ez várható volt. Bécsnek az elutasítás háborús ok volt. Július 29-én megtörtént a hadüzenet. A „forgatókönyv” szerint a többi országok is követték a példát.

Clark könyve megírásához terjedelmes, többnyelvű irodalmat és forrásokat használt fel. Így Clausewitzre hivatkozva írja: a döntéshordozók Európában 1914. júliusában figyelmen kívül hagyták figyelmeztetését a politika elsőbbségéről, és hogy a béke a legfontosabb dolog. A háború csak a legutolsó eszköz lehet a politikai célok eléréséhez. A könyvének címe arra utal, hogy az európai politikusok szinte alvajáróként mentek bele az I. világháborúba, anélkül, hogy tisztában lettek volna borzalmaival és a következményekkel.

*) Német fordításban: Die Schlafwandler. Wie Europa in den Ersten Weltkrieg zog. Dva, München 2013, 895 old.

HARSAY GYÖRGY

Gondolatok a labda körül

Ez az utóbbi világbajnokság megint csak ráirányította a figyelmet a labdára. Arra a labdára, amiről mindig azt hittük, hogy csak a stoplis cipők játékszere, kedvünkre, büntetlenül rugdoshatjuk, most pedig kiderült róla, hogy itt bizony valami nagyon nem gömbölyű! Igaz, ezt senki sem vállalta fel, nem mondta ki nyíltan, csak apró utalásokkal, úgy érintőlegesen jelezték a szakkomentátorok, mintha csak valami utólagos megbélyegzéstől tartottak volna. Mert bizony veszélyes korban élünk – a történelem, mintha csak ismételné önmagát – bárkire, bármit azonnal rá lehet sütni, már, ha más kottából játszana, mint ami ma, a *pálya szélén* állóktól elvárt.

De ne szakadjunk el a sporttól, stílusosan szólva a „pályától” és próbáljuk megtalálni benne mindazt, amit még a játék élvezetén túl kínál. Mert bizony nyelvi gazdagságunk ékes bizonyítékát tárják a nézők, a hallgatóság felé derék szakkomentátoraink szavai.

Talán sokan nem is gondolták volna, de erről az olcsónak éppen nem nevezhető, ázsiai bérmunkások tenyerétől agyon simogatott, és mindenféle csiricsaré címkekkel kidekorált, látszólag jámbor játékszerről hamar kiderült, hogy vad és bizony, azt a fránya labdát olykor meg kell *szelidíteni*. Az első ligába leigazolt játékosainkról pedig gyorsan megtudtuk, hogy nem csak a „börhöz” értenek, hanem fejlett pszichológiai érzékkel vannak megáldva, ugyanis az erőszakra, a vadságra lágysággal feleltek. Mintha csak a buddhista filozófián nevelkedtek volna. *Dédeltették* a labdát! Ez persze nem mindig segített rajta, volt, hogy megunván a folyamatos rúgásokat, önálló életet élt. Ilyenkor aztán *begyűj-*

tötték. (Ez utóbbi kifejezés a hazai közéletben már rossz emlékü szó sokak számára...)

Nem ritkán megesett az is, hogy egyszerűen csak *kitessékelték* a pályáról a labdát, mintha az bármiről is tehetett volna. De történhetett ott azon a pályán még valami más is, amiről csak a bennfentesek tudhattak, mert eddig még nem derült ki, mi lehetett az oka, hogy a labdát a játékosok *eldugták*. És tettek ezt úgy, hogy közben *a pálya szétszakadt*. Legalábbis nekünk így mondták.

Persze tudjuk, ez a *szétszakadás* túl a pályákon, a közéletben, a mindennapjainkban már rég megtörtént és csak ritkán kapunk észbe, vesszük észre, hogy ezen a másikat hatalmas játszótéren – vagy maradjunk a pályánál –, sokszor mi magunk vagyunk a bőr, a labda. Pattogunk folyamatosan hol ide, hol oda, közben pedig ügyesen és persze teljesen szabályosan (!) kicseleznek minket, lepasszolnak, időnként jó nagyokat rúgnak belénk, és mindennek a tetejében, a végén még hét bőrt nyúznak le rólunk, míg ki nem lóg a belsők. Mert itt minden a bőrünkön szól. Persze most sokakban felmerül a kérdés, hol van, és mit csinál ilyenkor a bíró? Mert innen a partvonalon kívülről sokszor nem látszik, és ha fel is bukkanna, olyan érzése van az embernek, hogy mintha kilóra megvették volna, és ahogy az már ilyenkor lenni szokott, azonnal *„bundára”* gyanakszunk.

Pedig megvették. Megvették őt is, a partjelzőit is és lassan már magát az egész pályát is! Azt a pályát, ami időnként még *„lejt”* is, és hogy kinek? Ezt a kérdést gondolom, már mindenki meg tudja válaszolni magának...

BOTZ DOMONKOS

Arcképcsarnok

A szorgos életművész

Sárdi Zoltán vagyok, 1982-ben hagytam el Magyarországot 18 évesen, egy osztrák lányért, akibe szerelmes voltam és vele akartam élni. A Balatonnál ismerkedtünk meg Keszthelyen, a szülővárosomban. Akkor már elég jól beszéltem németül. A lány szülei valami osztrák-magyar vállalkozást képviseltek és amikor látták, hogy lányukkal komoly az „ügy”, felajánlották, hogy menjek velük Bécsbe. Éppen kötelező sorkatonai szolgálat előtt álltam és mivel ez akkor három év értelmen bezárt-ságot jelentett volna, hát, bizony örömmel készültem Bécsbe, mert nem akartam ennyi évet elpazarolni az életemből. No meg mindig is kalandokra vágytam. Nagy nehezen sikerült megszereznem az akkori kincset, a kék színű, nyugatra érvényes útlevelet és kalandvágyból, szerelmesen, akkori szóhasználatával élve disszidáltam.

Először fagyaltot árultam, meg reklámcédulákat osztogattam, majd véletlenül a Mariahilferstrassen, amikor a környékre akkoriban naponta tömegével érkeztek a magyar autóbuszok és hozták éveken át a nyugati árukra vágyó, magyar bevásárló-turistákat, becsőppentem egy elektronikai árukat forgalmazó nagykereskedő céghez, akik éppen magyarul is beszélő eladót kerestek. Ennél a cégnél azután viszonylag rövid idő alatt üzletvezető lettem. Pár év után egy másik, akkor rendkívül modern, csúcstechnikába, a számítógépek világába léptem át és az épp akkor kezdődő személyi számítógépek forgalmazásával, eladásával kezdtem foglalkozni. Talán még sokan emlékeznek az akkori csúcstechnikára, a IMB Commodor, Atari,

Spectrum márkanevű személyi számítógépekre. Mi voltunk akkoriban, akik a magyar piac jó részét IBM kompatibilis PC-vel elláttuk.

Sajnos, 2006-ban ez a cég leállt, mert akkorra már olyan alacsony haszonkulcs maradt a termékeken, amiért nem volt érdemes tovább csinálni. Az ok röviden: Internetes kereskedés, a webáruházak tönkre tettek a hagyományos kereskedelmet, ezért aztán túl a 40-en új tevékenységre váltottam.

Olyat kerestem, ahol szabad is vagyok, önálló döntéseim vannak/lehetnek és nem egy huszonéves gyerekfőnök akar parancsolgatni. Így hát egy barátom segítségével bekerültem a bécsi ingatlanpiacra, ahol állandóan óriási a kereslet és pezseg, pörög az üzlet.

Zoltán elmondta, hogy a bécsi ingatlanpiac különlegessége, mind az ingatlan, mind pedig a bérlemények esetében az állandó és egyre növekvő kereslet miatt folyamatosan felfelé kúszó árak. A bankok kamatai annyira alacsonyak, hogy mindenki ingatlant vesz és azután kiadja bérleményként, mert ez magas hozamot biztosít, ami nem másfél, hanem 4–5%-os haszonkulcsot jelent. Bécs egyre jobban tömörödik, mert egyre több ember jön a városba egész Közép-kelet Európából, meg a nagyvilágról, mert Bécs vonzereje óriási. Ez pedig felhajtja az árakat. Sokkal nagyobb tehát a kereslet a piacon, mint a kínálat. Egy-egy kis lakásra mindig több tucatnyi jelentkező van, aki azonnal ki akarja venni és a tulajdonosok nagyon válogatnak és megnézik, hogy végül kinek adják bérbé.

eltűnt. Ausztriában viszont minden merőben más: Itt, ha valakinek szakmája van és szorgalmas, akkor 10–15 év alatt egy egzisztenciát tud építeni (autó, lakás stb) és nem függ a bankoktól.

Zoltán azt tanácsolja mindenkinek, hogy aki itt él, az próbáljon meg minél jobban integrálódni, tanulja meg jól a nyelvet. Ismerje meg az osztrák történelmet, az osztrák mindennapokat, mert akkor nyugodt sikeres lesz az élete, hiszen az osztrákok alapvetően szimpátiával kezelik a magyarokat. Ha tehát látják azt, hogy érdekli őket Ausztria, szeretnék átvenni az osztrák életformát, akkor azt nagy szimpátiával és jóindulattal kezelik és előbb vagy utóbb aki így viselkedik, befogadják. Semmiképpen ne a kiskapukat kezdjék el keresni, mint otthon, mert azt itt az osztrák utálja, hiszen ő úgy gondolkodik, – mert ez egy jól szervezeten működő, a törvényt tisztelő és azt betartó, liberális demokrácia, – hogy először beteszünk a közös kasszába és csak utána veszünk ki, ha szükséges.

Lejegyezte: RADÓ ISTVÁN

Vagyunk és leszünk!

A Svédországi Magyarok Országos Szövetsége 40 éves

Ilyen jelentős évfordulók ünnepén illik visszatekinteni a mögöttünk hagyott évekre, számba venni a történeteket, hibáinkból tanulni, sikereinkből pedig erőt meríteni az előttünk álló feladatok elvégzéséhez.

Az első kérdés, amit meg kell válaszolnunk, hogy miért is volt/van és lesz szükség itt magyar szervezetekre, amikor mi hagytuk el szülőföldünket. Igen, mi döntöttünk úgy, hogy különböző körülmények miatt elhagyjuk szeretett hazánkat és új életet kezdünk valahol a nagyvilágban, jelen esetben Svédországban. De nem a magyarságunk elől menekültünk, hanem sok esetben pont azért, hogy azt szabadon megőrizhessük. Magyarságunk megőrzése egyáltalán nem könnyű feladat, hiszen az asszimiláció ezer egy módon igyekszik beolvasztani a többségi nemzet soraiba. A svédországi magyarság nem asszimilálódott, hanem sikeresen élte meg a svéd és a magyar identitását, így lettünk mi *svédországi magyarok*. Ezért tartom közösségünk legnagyobb sikerének, hogy **vagyunk!** Mindezt elérni nem volt könnyű, de megérté, mert így tudjuk leghatékonyabban szolgálni választott hazánkat és a magyar nemzet érdekeit.

Szövetségünk 40 éve három korszakra osztható.

Az első a megalakulás, szervezetünk megerősítése és az akkori elvárások szerinti emigrációs feladatok vállalása. Az a néhány elszánt honfitársunk, akik 1956 szellemét szem előtt tartva, elhatározták és véghezvitték Országos Szövetségünk megalapítását, nem is sejtették, hogy történelmi feladatot végeztek. Országos Szervezetünk révén sikerült összefogni a svédországi magyar szervezetek főmért, általa lehetett nagyobb hangsúllyal fellépni az akkori Kárpát-medencei elnyomók ellen, könnyebben lehetett a jövőt építeni és nem utolsósorban képviselni a svédországi magyarság érdekeit a különböző hivatalok felé. Mivel Nyugat-Európában a SMOSZ volt az első országos magyar szervezet, példát mutattunk a többi ország magyar szervezeteinek, hogy összefogva mindent könnyebb elérni. Ennek eredménye, hogy ma Nyugat-Európában már 14 országban van országos vagy országos jellegű magyar szervezet.

Közben építkeztünk, bővítettük szervezetünket. A kezdeti tízen valahány szervezetről mára több mint harminc lett, a kezdeti, három nagyváros köré csoportosuló körzetből ma 17 körzetben van magyar szervezeti élet.

Közben folyamatosan tüntettünk Magyarországot szovjet megszállása ellen, az erdélyi falurombolás ellen, és kiálltunk minden olyan esetben, amikor úgy véltük, sérelem érte nemzet-társaink jogait vagy emberi méltóságukat.

A második korszak kezdete a 1989–90-ben bekövetkezett Kárpát-medencei rendszerváltozások voltak. Eufórikus idők voltak, nagyon boldogan és tele reményekkel éltük meg azokat az eseményeket. Hogy reményeink, elvárásaink nem minden esetben valósultak meg, nem rajtunk múltott. Rövid időn belül látható volt, hogy elmaradt a tömeges hazatelepítés, a nyugati magyarság jelentős többsége választott hazájában maradt. Ennek oka, hogy a szociális kötődések erősebbeknek bizonyultak, mint azt gondoltuk. Ebben a helyzetben hosszú távú ittlétre kellett berendezkednünk, eszerint kellett megfogalmaznunk céljainkat. Fő célunk lett hídtként működni választott hazánk és Magyarországot, illetve a magyar nemzet között. Ennek feltételei, hogy generációkon átnyúlóan biztosítsuk erős, kettős identitásunkat. Ezért alakítottuk meg sorra hétvégi iskoláinkat, szerveztünk országos ifjúsági egyesületet. Szintén fontos volt a tárgyi feltételek megteremtése, illockholmi Magyar Ház, majd később a Kristianstad-i ház megvétele.

Fontos feladat volt **rendezni** a hivatalos Magyarországgal kapcsolatainkat. Eljutni a megvetett nyugati disszidens státuszról nemzet alkotó része státuszra, ami hosszú és küzdelmes feladat volt. Összefogva a nyugati magyarsággal sikerült elérnünk, hogy ma már úgy számolnak velünk, mint a nemzet szerves részével. Sikerült megértetnünk, hogy Magyarország és a nemzet felemelkedésében komoly szerepünk lehet, és sikeres nemzet csak az lesz a jövőben, amelyikben van annyi bölcsesség, hogy összegyűjtse értékeit, mert csak így van esélye megállnia a helyét abban a kőkemény versenyben, amely napjainkban és a jövőben is zajlani fog nemzetek, országok között.

Már az Antall-kormány idejében felvetettük a kettős állampolgárság iránti igényünket. Tőlünk függetlenül tette ezt az egész határon túli

magyarság. Fontos mérföldköve a nemzeti összetartozásnak, hogy hosszú küzdelem és néha súlyos csalódások után 2010-ben valóság lett a kettős állampolgárság intézménye. Köszönet érte! Nekünk határon túli magyaroknak ez nagyon fontos, elsősorban lelkiileg, de meg van a jogi és gyakorlati haszna is.

A harmadik szakasz, napjaink generációváltása. A biológiai óra kegyetlenül ketyeg, a szervezeti életünkben oly fontos 56-osok lassan feladják aktív szerepvállalásukat.

Helyüket a másod- és harmadik generációsoknak, valamint az újonnan érkezetteknek kell átvenniük. Közben megváltoztak a körülmények is, ma már mások az elvárások a magyar szervezeti élet iránt, mint mondjuk tíz évvel ezelőtt. Mindent összevetve, csak annak a szervezetnek van túlélési esélye, ahol tudatosan foglalkoznak a gyerekekkel és a fiatalokkal. Országos szinten elsősorban anyagi támogatással segítjük ezt a munkát, de a jelent és a jövőt szolgálja a tavaly vásárolt Ifjúsági Központunk, az ifjúsági és anyanyelvi táborok, a mikulási, húsvéti és egyéb gyerekprogramok is.

2014. május 29–31. között három helyen, Kristianstadban, Göteborgban és Stockholmban ünnepelte a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége fennállásának 40 éves évfordulóját. Az ünnepélyeken díszvendégként részt vett és felszólalt Makkay Lilla nagykövete, Répás Zsuzsanna helyettes államtitkár, Potápi Árpád a Nemzeti Összetartozás Bizottságának elnöke, Deák Ernő a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke. Az ünnepi műsorokat szolgáltatta Sebestyén Márta és Andrejszki Judit, Berecz András, a Deffend Irén koreográfus által vezetett Corvinus néptáncgyűjtés és Teleki Gergő zongoraművész. Stockholmban fellépett a Stockholmi Magyar Kamarakórus.

Eddig érhető módon sikereinkről beszéltem. Természetesen voltak kisebb-nagyobb kudarcaink is. Két jelentőset említék. Az egyik a hön őhajtot stockholmi Magyar Intézet. Lassan 25 éve küzdünk az újraindításáért, 2002 elején karnyújtásnyira voltunk a megvalósulástól, aztán kormányváltás miatt elmaradt. A másik nagy jelentőségű kudarcunk, hogy nem sikerült kiharcolni a svédországi magyarok részére a honos kisebbségi státuszt. Mivel mindkét dolog igen komoly befolyással bírna jövőnkre illetően, kudarcaink ellenére nem mondunk le róluk, kiemelt cél a jövőben ezek megvalósítása.

A 90-es évek elején kezdődött, majd az elmúlt években felerősödött Magyarország és a magyarság-ellenes nyugati lejárató médiahadjárat. Anélkül, hogy a magyar Greenpeace szerepét akar-nánk felvállalni, ezeket a féligazságokra, csúsztatásokra és a valóság elferdítésén alapuló támadások ellen fel kell emeljünk szavunkat. Nem politikai megfontolásból, hanem mert igazságtalannak, hazugnak tartjuk a Magyarországot és a magyar nemzetet ért támadásokat. Mint a nemzet része a legermesztetesebb, hogy erőnközhöz, lehetőségeinkhez mérten igyekszünk ez ellen fellépni. Ténnekm mindent akkor is, ha hasonló igazságtalan támadás érné Svédországot vagy a svéd nemzetet.

Amiről még szólnom kell, az, hogy eredményeink mögött tudatos tervezés, célkitűzés és sok-sok ezer svédországi magyar munkája volt. Igyekeztünk az események elébe menni, a sikeres munka feltételeit megteremtteni. De mindez semmit sem ért volna, ha nincs mögötte az a sok lelkes tagtársunk, eredményeink az ő munkájuknak gyümölcse.

A svédországi magyarság megmutatta: sodorhat a történelem szele bárhova, csak rajtunk múlik, hogy munkával, becsülettel élet-móddal kivívjuk környezetünk elismerését és megbecsülését. Csak rajtunk múlik, hogyan éljük meg magyarságunkat, hogy összefogással képesek vagyunk életképes szervezetséget létrehozni és működtetni, ahol lehetőségünk nyílik hagyományaink ápolására és mindezt a szellemiséget átadunk a következő generációknak 56 szellemi lángjának tovább éltetésére.

A köszöntöm elején azt mondtam: **vagyunk!** Most, a végén azt mondom: **leszünk is!** Hiszem, hogy közösségünkben van annyi erő és kitartás, hogy megoldja az előttünk álló feladatokat. Hiszem, hogy munkánkkal, létünkkel mi is hozzájárulunk országaink, nemzetünk boldogulásához.

BIHARI SZABOLCS, a SMOSZ elnöke

„Ropog a puska, hullik a muszka • Végre, francia a szuronyvégre”

Mérleg*

(2014. május 24.) Mivel fordulat előtt állunk, nem egy, nem is két évről igyekszem számot adni. Nem is annyira események felsorakoztatására gondolok, mint inkább súlypontokra: Mik voltak azok a tények és tettek, amik máig kihatnak a Központi Szövetség tevékenységére?

Előre bocsátom: nincs semmi okom sem ködösítésre, sem pedig elhallgatásra. Mindenért vállalom a felelősséget, nem utolsósorban azért a légkörért, ami semmiképpen sem vet jó fényt a Központi Szövetség vezetőségére. Olyan légkörre utalok, amire nem éppen a kölcsönös bizalom és baráti megértés a jellemző.

A Központi Szövetségnek belül és kívül növekvő nehézségekkel kellett megküzdenie. Széthetők és védtelenek lettünk. Ilyen helyzetben nem volt egyszerű ellátni a vállalt feladatokat. Bár fegyelmezettven viseltük, mégsem volt könnyű megbirkózni azzal a ténnyel, hogy volt vezetőségi tagok fordultak szembe velünk, azt állítva, hogy a Központi Szövetség – joggal – kisajátítja magának az ausztriai magyarok érdekeinek képviseletét. Ezért személyemet javasolták el, hozzá téve, miattam történt az elfordulás. Dr. Gálffy István körlevélben hozta a Szt. István egyet tagjainak tudomására, hogy egyéniségem és módorom miatt elidegenednek az emberek a Központi Szövetségtől. Két évvel ezelőtt kísérletet is tett leváltásomra, majd ennek meghiúsulása után felszólított, mondjak le tisztségemről.

Azok, akik miattam csalódtak a Központi Szövetségben a képviselet kisajátítása mellett azzal érveltek, hogy a Központi Szövetség nem veszi figyelembe az Ausztriában élő magyarok összetételében előállt változásokat, pedig jelenleg számbeli fölénybe kerültek a Magyarországról az utóbbi években Ausztriában dolgozók, tanulók. Elsősorban az ő érdekeiket kell felvállalni, képviselni.

Amikor 2013 februárjában egyesületté alakult a „Kerekasztal”, mindenekelőtt ezt a kérdést tűzte zászlajára, vagyis az állampolgárságra való tekintet nélkül valamennyi Ausztriában élő magyar képviseletre vállalkozik. Ebben a logikában egyebek között két dolog is sántít: az egyik az, ha a magyar állampolgárságú magyarok alkotják a döntő többséget – és ezek nem tartoznak a Központi Szövetséghez –, akkor miért éppen a Központi Szövetség tagszervezeteit kellett kilépésre bírni? Miért nem összpontosítanak a munkát és lakást kereső tízezrekre? Tudomásom szerint az ő napi gondjaikat sem a lelkesítések, de még a magyar nagykövetség sem vállalta/vállalja. A másik, ezzel kapcsolatos kérdés, vajon megkérdeték-e az utóbbi évtizedben érkezettek, kaptak-e tőlük megbízatást arra, hogy nevükben fellépjenek és érveljenek?

Még azt a kérdést is felteszem: a Központi Szövetség ellen kifejtett aknamunkán kívül mit tesz a „Kerekasztal” taggyeletei érdekében? Netán nagyobb meghallgatásban részesülnek mint korábban, netán több támogatást huncutkodott-e ki nekik? Ezen a téren is nyilvánvaló szándékuk: a Központi Szövetség megrövidítése minden áron.

Ebben a vonatkozásban nem hagyhatom szó nélkül azon illetékes magyarországi szervek magatartását, amelyek a Központi Szövetség elleni feljelentéseket nem ellenőrizték le, és kritikátlanul elfogadták a rágalmozásokat. Magyarságegyesítő politika ez a javából!

És mégis élünk és cselekszünk! Nem bizonytalanítottak el a Központi Szövetség széteséséről, megszűnéséről szóló kárörvendő jóslatok. Igen, végeztük dolgunkat. Első helyen említtem a Bécsi Magyar Iskolát, aminek még a nevéért is meg kellett küzdenünk. Nem szünetelt a felnőttoktatás, és 2012 szeptemberében 12. alkalommal rendeztük meg Felsőpulyán a „Kufstein” Tanácskozást. Megkésve bár, de elkészült a tanácskozás anyagának nagy részét felölelő kötet. 42 éve jelenik meg az Őrség naptár, időközben színes képekkel s 300-ról 600-ra növekedett példányban.

Ennek a rejtélynek, mi több, titoknak megértéséhez nem árt emlékeztetni idézni Anonymus feljegyzését

Álmos vezér szavairól, amelyeket a kijevei csata előtt intézett harcosaihoz: *Emlékezzetek utatok kezdetére, amikor azt mondtátok, hogy fegyverrel, haddal olyan földet kerestek, amelyen lakhattok. Tehát ne zavarodjatok meg az oroszok és kumok sokaságtól..., mivel a derekasságot nem a nép nagy száma, hanem a lélek bátorsága szabja meg.*

Részletekbe menő elemzés helyett alapvonalaiiban idézem fel a Központi Szövetség célkitűzéseit és rendeltetését: Az 1976. évi népcsoporttörvényre építve az integráció elve alapján azt a látszólag irreális célt tűztük ki, hogy az elszigetelődés, ill. beolvasás ellenében a többségi társadalomba beépülten őrizzük meg és adjuk tovább magyarságunkat. Ehhez szintúgy hozzá tartozott az egyes közösségek egymás közti kapcsolatainak kiépítése országos szinten. Nem árt arra emlékeztetni, hogy a kezdeményezés pozitív fogadtatásától eleve úgy gondoltuk, hogy mindenféleképpen a burgenlandi magyarokkal összefogva közösen lépünk fel. Még a megalakulás előtt bécsi és gráci küldöttség tárgyalt a burgenlandi magyarok egyesületi és egyházi képviselőivel. Egyidejűleg igyekeztünk rendezni sorainkat itt Bécsben, igaz, törekvéseinkbe nem vonta be a kommunista Magyar Népköztársasággal együttműködő (kollaboráns) egyesületeket. Hasonló módon elzárkóztunk a hivatalos Magyarországgal való együttműködés elől. Ausztria-szerte a katolikus lelkesítések vállalták magukra az összekötőkapocs szerepét.

Hadd idézzem emlékezetbe Révay István és Dr. András Imre nevét, akik kezdetől felkarolták az egész Ausztriát átfogó szervezet ügyét.

A Központi Szövetség megalakulása után a parlamenti pártokkal való kapcsolatkeresés mellett fontosnak tartottuk a többi népcsoporttal kiépíteni közös ténykedésünket. Ennek köszönhetően 1982-ben a horvátokkal, szlovénekkal, csehekkel közös szimpoziumot rendezett a Központi Szövetség. A sikeres vállalkozásból interetnikus alapon született 1983-ban a Nemzetiségi Ügyek Bécsi Munkaközössége. Jelenleg ez a csoport a tavalyi reformgondolatok kivetítésével gyűjtéményes kötetet készít a népcsoporttörvényt érintő javaslatokról.

Ugyancsak fontos volt azon személyi körök egyesületbe tömörítése, amiknek tagjai távol tartották magukat az egyesületi élettől. Tehát nem egymással rivalizáló egyesületek létrehozása volt a cél, hanem minél több magyart bevinni a közösségi életbe. Még a Központi Szövetség megalakulása előtt jött létre a Bécsi Magyarok Kultúregyesülete, 1984-ben alakult meg „Kaláka”-club névvel az Ausztriai Magyarok Gazdasági Érdekközössége. Tíz évre rá Semmelweis névvel jelentkezett a magyar orvosok egyesülete. Ezek a törekvések másutt is éreztették hatásukat: ennek köszönhetően született meg a Salzburgi Magyar Kör. Sajnos csak átmeneti sikerrel járt a Magyar Ifjúsági Csoport létrehozása (1985).

Tizenhárom évig tartott, amíg siker koronázta a népcsoportkénti elismertetésünket. Ez ugyan Burgenland mellett csupán a Bécs és környékén élő osztrák honosságú magyarokat foglalja magában, a Központi Szövetség tagszervezeteiként mégis sikerült ebbe az érdekltségi körbe bevinni az egyes tartományok magyar egyesületeit, lelkesítőit is.

Ezek a törekvések voltak azok, amik az érdekltség vagy képviselet vázát képezték.

Belsőleg, az infrastruktúra tekintetében ki kellett építenünk mindazon területeket, amik egyben kifelé biztosították a Központi Szövetség életképességét. Nem hanyagolható el ebben az összefüggésben azon tény említése, hogy kezdetben a bécsi római kat. lelkesítő irodája volt egyúttal a Központi Szövetség hivatalos címe is, Kertész Emilia titkárnő egyben a Központi Szövetség ügyvitelét is nagyban ellátta. Figyelemre méltó P. Dr. Radnai Tibor kapucinus személye és szerepe, aki 70 éves korában vállalta és tíz éven át látta el a Központi Szövetség elnöki tisztségét.

Folytatás a 8. oldalon

Mérleg

Folytatás a 7. oldalról

Az adott körülmények között nélkülözhetetlenné vált saját irodahelyiség berendezése, aminek költségeit Dr. Pálfi András vállalta magára. Végső soron a múlt század végéig tartott, míg sikerült saját otthonra szert tennünk, ami Karácsonyi Miklós személyéhez és szakértelméhez kötődik. Osztrák barátaink elfogadták meghívásunkat, s így együtt ünnepeltük 2000 áprilisában a Bécsi Magyar Otthon megnyitását. Az otthon létesítése annyira meggyőzően hatott, hogy integrációs tevékenységünket Bécs város és tartomány Arany Érdemrendjével jutalmazta.

Visszatérve a jelenre, a Központi Szövetség változatlanul ellátja feladatát, anyagi természetű gondjaink csak oly mértékben adódtak, hogy egyre nagyobb a különbség a kitűzött feladatok és azok anyagi fedezete között. Tavaly pl. decemberben kaptuk meg az utolsó, harmadik szerződést és csak akkor derült ki, hogy a kulturális tevékenységre engedélyezett összeg minimális kereteket enged meg. Ennek ellenére akadnak olyanok, akik azon dolgoznak, hogy radikálisan csökkentse a Kancellária a Központi Szövetség támogatását. Ezen a ponton félreérthetetlenül az irigység munkál ellenünk. Hogy mire fordítjuk a támogatásokat, bárki meggyőződhet a pénzügyi elszámolásból. Nincs takargatni valónk. Ennek ellenére a „kerekasztalra” jellemzően rágalmozásokkal, befektetéssel igyekeznek sikerre szert tenni. Ez nem kizárólag Ausztriára szorítkozik, de Magyarországon is kiterjesztették a Központi Szövetség elleni akciózásukat. Sajnálatos ebben az, hogy akadtak politikusok, akik készpénznek vették a Központi Szövetség ellen felhozott rágalmozásokat, és nem vették maguknak a fáradságot az „adatok” ellenőrzésére. Ennek ellenére a múlt évben változatlan összegben megkaptuk a kért támogatásokat. Köszönet illeti Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettest, aki változatlanul mellénk állt.

Látszólag sikerült nyugópontra juttatnunk a Bécsi Magyar Iskola kérdését, csak hogy továbbra is megoldatlan a „szomszédság” kérdése. Két ellentétes csoport közvetlen egymás mellett bizony nem csupán optikailag érezheti hatását. Az áldatlan helyzet tetőzését jelenti, hogy a „kerekasztal” közvetlen a Bécsi Magyar Otthon mellett kibérelte az éppen szabaddá vált helyiséget.

Nem sorolom tovább nehézségeinket, egy kérdést azonban szükséges megemlíteni: a Magyar Népcsoporttanács elnökeként lelkesen fogadtam a Kancelláriának a népcsoporttörvény reformálását célzó kezdeménye-

zését. Igénybe véve a Központi Szövetség idevágó javaslatait éltünk az együttműködés lehetőségével. Kellő tapasztalat birtokában a kritikus fázisban rákérdeztem – hogy csak egyetlen pontot emeljek ki – milyen mértékben bővíti a népcsoporttanácsok hatásköre? Változatlanul tanácsadó szerepük lesz. Talán hasznosabb lett volna opportunistá módra rábólintani az elkészített „reformtervre”, mégis úgy láttam, valamennyi népcsoport érdekében nem szabad elfogadni. Ennek meg is lett az eredménye: Ostermayer akkori államtitkár révén a korábban soha nem élvezett 21.000 euró támogatást engedélyezett a Bécsi Napló kiadására. A fordulat után az szemrehányás ért, hogy én a Volksgruppenzentrum, ill. a Néppárt embereként érvelek. Nem maradt el a hatás: az új magyar népcsoporttanácsban nem vették figyelembe a Központi Szövetség jelöltjeit, sőt, a Kancellária ügy tájékoztatta a Néppártot, hogy mi tiltakoztunk Hollós József jelölése ellen.

Erről még talán annyit, hogy amíg korábban két esetben is sikerült megállapodnunk közös jelöltekben, legutóbb 18 jelölt közül a Kancellária választotta ki a neki tetszőket. A „kerekasztal” természetesen nem volt hajlandó részt venni a kitűzött közös ülésen, hanem szintén saját jelölteket léptetett fel.

Kendőzetlenül bevallom, olyan válságjelekkel van dolgunk, amik a lehető legkedvezőtlenebb fényt vetik nem is annyira a Központi Szövetségre, hanem az egész ausztriai magyarságra. Ebben a meghasonlásban egyre nehezebb lesz olyan idealistákat találni, akik önzetlenül képesek érdekeink és értekeink szolgálatára. A magyar közösségek nem vonzzák a kívülállókat, vagy ha igen, a legtöbb esetben magányos, elszigetelten élő emberek érdeklődésére lehet számítani. Természetesen minden hasznalat sántít, minden általánosítás torzít. Éppen ezért nem szabad elveszítenünk türelmünket, sokkal inkább a jó tulajdonságokat kell felfedeznünk és érvényesítenünk. Egy-egy, akár fogcsikorgató visszafogottság mérsékelheti az indulatokat, viszont a szabadjára engedett szenvedélyek akár szópárbajként is javíthatatlan kárt okozhatnak.

Milyen tanulságok vonhatók le?
A stabilitás és kontinuitás elvét követve építkezünk. – Kerüljük a törésvonalakat, temessük be az árkokat.

DEÁK ERNŐ

*) Elnöki beszéd a Központi Szövetség 35. közgyűlésén. Rövidített változat.

„Bekezdés”

Az Argentínai Magyar Közösség havi elektronikus hírleveléből

Publicación electrónica mensual de la Comunidad Húngara en la Argentina

Volt egyszer egy kis ország, ami nem volt mindig ilyen kicsi, de elvesztett két világháborút, és a győztesek ilyen kicsire nyírhatták le!

Ekkor aztán sokan elmentek belőle és más hazát kerestek, szerte a világban! Mi is így kerültünk ide, a világ másik végére, ahol először nagyon egyedül éreztük magunkat! Mert itt más nyelvet beszéltek, amit nem értettünk meg, más ételeket ettek, ami nem ízelett, „télén volt nyár és nyáron volt tél”, és Karácsonykor a fagyűgyertya elolvadt a melegben a szaloncukor nélküli karácsonyfán!

Ekkor arra gondoltunk, hogy jó volna olyanokra találni, akik megértik a beszédünket, szeretik a mi ételeinket és körülbelül úgy gondolkoznak, mint mi!

De hol vannak ilyenek? Hogy lehetne őket megtalálni? Egy nap aztán, a zöldséges a krumplit olyan öreg újságlapba csomagolta, ami magyarul volt írva! Így tudtuk meg, hogy nem csak vannak errefelől is magyarok, hanem újságjuk is van! Ezután már könnyebb volt egymásra találni! Mikor aztán megtaláltuk egymást, szerveztünk kórust, klubokat alapítottunk, táncestélyeket rendeztünk, összegyűjtöttük az ifjúságot a cserkészetbe, a Szabadegyetemre, a ZIK-be a Regős-be; egyformán imádkoztunk az egyházközségekben, de mindezt csak az újságok ismeretjének köszönhetjük.

Az újságok azonban lassan megszűntek, egyik a másik után, mert nem volt pénz, nem volt utánpótlás, kiöregedtek a szerkesztők!

De jött egy új éra: a „Multimédia!” Főként az ifjúság számára, aki nem papíron, hanem „LCD (liquid crystal display)”-en akarta megtudni, hogy mi történik körülöt?

Erre néhány előrelátó fiatal és okos ember megteremtette ezt a lehetőséget is, hogy újra találkozhassunk! Ingyen! Ha akarom, elolvasom, ha nem, rákattintok egy másikra! De, ha tudni akarom, hogy mikor találkozhatok a barátaimmal, barátnőimmel a ZIK-ben, a cserkészetben, a Regős-ben vagy a táncházban, vagy mikor és hol hallgathatok egy érdekesebb konferenciát vagy koncertet, csak vissza kell kattintanom, és már tudom is! De akkor, talán van ott még egy

másik írás is, ami felkelti a figyelmemet? Vagy egy fénykép, vagy egy hirdetés... és tovább olvasok! Vagy a magyar nyelvemet akarom egy kicsit gyakorolni! Vagy szeretnék megtudni valamit az anyaországról, ill. a Szüleim, Nagyszüleim és talán most már az én második Hazámról!

Vagy egyszerűen van egy jó recept, vagy egy jó vicc, amin egy kicsit fel tudok vidulni!? Nahát, most írok három ilyen viccet, amin vidulhattok. Egyet az én koromból, egyet a legkisebb leányunkom korából és egyet 2014 rohanó, kapkodó Buenos Aireséből.

A) Öregek

– Te Józsi – mondja Jenci bácsi – én most töltöm be a 85-öt, és tele vagyok nyavalyával, fájásokkal, problémákkal! Tudom, hogy te is az én korombeli vagy!

Te, hogy érzed magad?

– Én fiam úgy, mint egy újszülött!

– Ne mondd! Tényleg? Irigyellek!

– Csak ne nagyon irigyelj! Mert nincs hajam, nincsenek fogaim és azt hiszem, bepisiltem!

B) A lányok

Anyuka megkérdi a kis Kamillától, aki semmi áron nem akarja megenni a spenótot:

– Mit gondolsz kislányom, mi történik azokkal a lányokkal, akik nem eszik meg, amit az Édesanyjuk feltálat nekik?

– Karcsúsak maradnak, topmodellek lesznek és hülyére keresik magukat!

C) A rohanó Buenos Aires

Csikorogva fékez egy taxi a Buquebus kikötőjénél. Kiugrik belőle egy úr, odarohan a mólóhoz, ahol a Catamarán tíz méterre van a parttól, egy kecses ívben a hajóra dobja az aktatászkáját és fejest ugrik a vízbe. Egy pár karcsapás után el is éri a hajót, ahol a matrózok csákyálkkal felhúzzák a fedélzetre.

Akkor boldogan körülnéz, és nagyot sóhajtva azt mondja:

– Na, ez hála Istennek sikerült!

– Ez igaz – jegyzi meg az egyik matróz – de nem tudott volna várni, amíg kikötünk? Most jövünk Montevideoból!

BAH I. évfolyam, 3. szám, 2014. július

DOMBAY JENCI

Egy nem hivatalos látogatás tanulságai

Recep Tayyp Erdogan Bécsben

A németországi székhelyű UETD (Európai Törökök Demokratikus Uniója) meghívására 2014. június 18-án Bécsbe látogatott a szultánként is emlegetett Recep Tayyp Erdogan török miniszterelnök. A közvetlen ki-váltó ok volt az említett csúcsszervezet tízéves fennállása, amelynek Ausztriában, Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában és természetesen Németországban vannak tagszervezetei. Lényegében Erdogan AKP pártjának érdekképviselete. Legfőbb célja a párbeszéd és együttműködés értelmében az, hogy a legtekintélyesebb és köztiszteletnek örvendő európai törökök aktív szerepet töltsenek be abban az országban, amelynek polgárai.

Recep Tayyp Erdogan személye és szerepe akarva-akaratlanul a magyar miniszterelnököt juttathatja eszünkbe, vélhetően nem csupán mindkettőjük foci-rajongása miatt. A 2003. március 14-én hivatalba lépett 60 éves Erdogan – természetesen nem csupán politikai és főként gazdasági sikerei miatt – maga alá gyűrte ellenfeleit, akik viszont irigykedve hintik el róla a legkülönbözőbb szélsőséges minősítéseket.

Nem lehet tisztünk Erdogan érdemeinek becsmérlése ugyanúgy, mint hibáinak felnyitása, már csak ezért sem, mert ezúttal osztrák vetületben lehet, kell róla, pontosabban „magánjellegű” látogatásáról mérlegelő szavakkal nyilatkozni. A por, amit már látogatása előtt felkavart, adott esetben kiszámíthatatlanul azok szemét csipste és csipi, akik mindent elkövettek annak érdekében, hogy ne kelljen találkozni vele hivatalos szinten, hiszen az ugyan nem minden törökök szultánja csak megossza a korántsem egységes ausztriai török közösséget.

Pedig mit is hozott a néhány órás jelenlét a Bécs XXII. kerületében lévő jégstadionban? Erdogan, nyugati fejjel teljesen szokatlan módon alaptalanul el kezdte látogatni a határon túli törököket. Májusban Németországban, júniusban pedig éppenséggel Ausztriában. Sebastian Kurz külügyminiszter, aki egyedül merte vállalni – igaz, semleges területen – az Erdogannal való találkozást, már előre figyelmeztette, aztán ne kellemetlenkedjen itt a törökök közti ellentétek szításával. A média izgatottan felhívta a figyelmet a törtető törökre, mert hát különben sem illik ilyen lépésekre vetemedni.

Bécs két ostromának emléke nyilvánvalóan kiírhatatlanul hat a történelmi emlékezetben, és akkor Erdogannak van képe Szelejmanra és Kara Musztafára utalni törökjei körében, itt Ausztriában. Pedig amit a császári Bécs, Ausztria, igaz, nagy veszteségek árán 1529-ben, majd 1683-ban sikerrel elhárított, nem biztos, hogy eredményesen megküzd majd az 1964-ben aláírt osztrák–török egyezmény kihatásaként a munkaerő beáramlásával. Statisztikai adatok szerint 275.000 törökkel számolnak a köztársaság területén, közülük a nagyobbik rész, 161.000 osztrák állampolgársággal (is) rendelkezik.

Ausztria kétszínű befogadó politikájával – mert folyton az integrációt prédikálja, de gyakorlatilag minden szándékával az asszimilációt szorgalmazza – nem csupán a törökök nagy száma miatt, idestova csodót mondott. Mert korántsem lehet egy szinten emlegetni a törököket mondjuk a magyarokkal. A 77 milliós Törökország számára mind anyagi, mind pedig hazafias-kul-

turális tekintetben fontos az a mintegy 4,5 millió hazájuk lánya-fia, akik akármiféle állampolgársággal is rendelkeznek, törökök maradnak, s erre emlékeztették őket Erdogan szavai: legyenek büszkék török mi-voltukra, mert Törökország is büszke rájuk. Tudható, hogy a fiatalnak számító Törökország dinamikus fejlődést mutat, s az Európai Unió kirekesztő magatartása ellenére nagyon is eredményes gazdasági kapcsolatokat tart fenn az Unió országaival, nem utolsósorban Németországgal és Ausztriával.

Tudható, hogy a Németországban és Ausztriában élő törökök határozottan elzárkóznak minden asszimilációs kísérlet elől. Ez nem csupán elütő nyelvüknek, kultúrájuknak és persze vallásuknak tudható be, hanem annak a nemzeti öntudatnak is, ami maga alá gyűri a német, de az osztrák csábításokat is. Az is egyre másra tapasztalható, hány török vállalkozó nem csupán családi, de „nemzeti” érdekeket is képvisel többek között honfitársi munkaerők alkalmazásával. – Németországban pl. 1990-nel szemben 2011-ig mintegy 80.000 vállalkozóval megháromszorozódott a török cégek száma. Ausztriában – nevezetesen Bécsben – biztosan hasonló jelenségekkel kell számolni.

Van még aztán az egyébként kárhózzátott szaporulat. Amíg a fogamzási korban lévő osztrák nők 1,29 gyermeket hoznak világra, a török családok átlagosan 3,07 gyermeket számlálnak. Vagyis minden jel annak ellenkezőjére vall, hogy a törökökkel nem kell számolni, mert majd szépen és önkéntesen az asszimiláció útjára térnek. Erdogan mind németországi látogatásakor, mind pedig Bécsben arra biztatta törökjeit: tanuljanak meg németül. Igen, mert nagyon jól tudja, hogy a társadalmi felemelkedés útja a nyelv elsajátításán és a képzetségen keresztül vezet. Az osztrák integrációs politikának naivitása ezáltal lelepleződött. Tudható ugyanis – legalábbis a törökök esetében –, hogy legfeljebb magyar fejjel következethető ki a nyelv és az állampolgárság társulásából az eredeti identitás feladása.

Utóbbinak cáfolatát szolgáltatják a törökök: felveszik az osztrák állampolgárságot, aminek előfeltétele a török állam kötelekeiből való elbocsátás. Ennek az itteni nagykövetség, ill. három konzulátus készségesen tesz eleget, kilátásba helyezve a „kék kártyát”, mi-helyt megkapták az illetők az osztrák állampolgárságot. A „kék kártya” mindenre jogosít, többek között arra is, hogy ez év augusztusában a „kételtű” törökök is szavazhatnak az elnökválasztáson.

Jellegetes osztrák fel fogást tükröz az ismert mondat: *Was ich nicht weiss, macht mich nicht heiss* – azaz nem okoz gondot az, amiről nem tudok. Az osztrákok pedig nem akarnak tudomást venni ezekről a visszaélésekről. Biztosan kellemetlen következményekkel is járna kellő lépések foganatosítása. Ezért úgy tesznek, mintha nem tudnának semmiről. Annál inkább pozitív jelzések hallhatók, olvashatók arról, hogy érettségi tantárgyként bevezetik a török nyelvet, habár külön török iskolákért kevésbé lelkesednek. A média pedig fordított egyet vélekedésén: Erdogant látogatása után politikai popsztárként és simulékony alkalmazkodóként emlegették.

- de -

Magyar módra Dél-Amerikában

Feledhetetlen közösségi élmény olyan disznótorban részt venni, ami olyan, mintha Magyarországon lenne, de mégis 14.000 km-re a Kárpát-medencétől történik. Június 5. és 8. között, négy napon át ennek részese lehettem Montevideóban, az Uruguayi Magyar Otthonban (U.M.O.).

Az U.M.O. mindig is arra törekedett, arra kellett törekednie, hogy pénzügyileg fenntartsa magát. Amikor 1936-ban létrejött, kölcsön révén tudta megoldani, hogy klubtermet béreljen, de az 1939. évi közgyűlésen már arról szövegezték be büszkén az Otthon vezetői, hogy a házának nincs tartozása. Igaz, hogy a Magyar Követségen keresztül kapott pénzügyi és könyvadományokat az akkori magyar kormánytól, de a II. világháború éveitől ez egyre kényelmetlenebbé vált a magyar kolóniának, bár Uruguay nem vett részt a világháborúban. Ezért az U.M.O. először lemondott erről a támogatásról, majd 1942 januárjában megszakított minden kapcsolatot a Horthy-Magyarországgal. Az uruguayi magyar diaszpóra a saját ház vásárlását és átépítését is, mely pont ezekre az évekre esett (1941–43), saját erőfeszítésből oldotta meg. A múlt tehát arra szoktatta, nevelte az uruguayi magyarokat és leszármazottaikat, hogy maguk gondoskodjanak magukról, és bár szívesen fogadnak támogatásokat, alapvetően a maguk erejére, önkéntes munkájára számítanak. Ennek az önfenntartásnak egyik eleme, része a hagyományá vált disznótor.

Hogyan?

Az Otthon tagjai önkéntes munkában vállalták idein is, több napon keresztül a disznóhús feldol-

gozását. Saját munkaidejük után, szabadidejükben, ki hogyan tudta megoldani, jöttek az Otthonba. A közös kolbásztöltés és egyéb munkafolyamatok igazi közösségépítő és megtartó erejét én is éreztem. A jó hangulatú, ugyanakkor fárasztó munkát megkoronázta a vasárnapi ebéd, ahol a szintén közösségi munkával megfőzött étel (leves, sült hurka és kolbász vagy sült hús krumplipürével, fánk baracklevárral) az U.M.O. egyik bevételi forrása. A másik, jelentősebb jövedelem abból származik, hogy a többi hústermék (húrkát, sütni való és füstölt kolbászt, disznósajtot) eladják. Mindig nagy érdeklődés van a magyar disznótoros termékek iránt. Olyanok is vásárolnak éveket óta, akik egyébként nem kötődnek az U.M.O. rendezvényeihez. A mennyiség érzékeltetése végett említem meg, hogy az idein három termet disznót és tizennégy malacpett vásároltak.

A közösségi, önkéntes munkából szerzett bevétel a ház fenntartásán túl a pénzügyek gondos kezelésének köszönhetően megtakarítást jelent, amiből az idein az U.M.O. építkezésbe fogott. A magyar kormány pénzügyi hozzájárulásával együtt kezdtek el az épület bővítését, hiszen jelenleg a ház nem rendelkezik vendégszobával. Erre egyre nagyobb szükség van, mert Magyarországról hivatalos vendégek, kormányképviselők, tanárok érkeznek, és az ő elszállásolásuk eddig más megoldást igényelt.

A disznótor évtizedes szokásával ugyanakkor egyedülálló módon a magyar diaszpórában, a magyar hagyományokat, a magyar étkezési szokásokat is őrzik, ápolják Montevideóban.

LEVAINÉ DR. KOVÁCS MARIANN

CZAKÓ GÁBOR

A Czuczor-Fogarasi Szótár, a magyar nyelvészet remeke

Anyanyelvünk vizsgálatának kezdeteiről nincsenek adataink, így csak föltételezhető, hogy a bibliafordítások megindulásának idejére tehető, hiszen a bibliafordítóknak a szomszédaink által beszélt hajlító nyelvekhez tartozó latin és görög mellett a toldalekölő hébert/arámit is tanulmányozniuk kellett – fölismerve a magyarral való szerkezeti hasonlóságot. A korai fordítók, Boldog Báthory László – Jordánszky Kódex –, vagy az Apor-, a Bécsi- és Münchener Kódex alkotói-nak egyéb munkássága ismeretlen. A későbbi, zömmel református bibliafordítók és bibliai nyelveket ismerők számára nyilvánvalóvá vált, hogy a magyar nyelv lényege a szerkezete. Mivel nincs hely az előzmények kimerítő taglására, legyen elég gr. *Teleki József* A magyar nyelvnek tökéletesítése új szavak és új szólások módok által c. művére gondolni, melyben megkülönbözteti a *gyökérszavakat*, melyek nem származnak más szavaktól, de más szavak eredhetnek tőlük, a *törzsszavaktól*, melyek lehetnek gyökérszók és származékok, és további szavak származtatói is. Pl. a *szél* gyökérszó, a *széles* törzsszó, de ugyanakkor származik belőle a *szélesít*, ami megint törzsszó lesz, ha abból *szélesítés*-t készítünk.

Kresznerics Ferenc sági plébános műve: *Magyar szótár gyökérrenddel és deákozattal* 80.000 szót tartalmaz! A szerző¹ bevezető tanulmányában részletesen szól a magyar nyelv alaktanáról. Szótárában „gyökerek” szerint csoportosítja a szavakat. Megkülönbözteti az „élő”, önmagukban is jelentéssel bíró gyökereket a „néma” gyököktől, melyek *magukban nem használhatók, hanem csak a' származékaiban: pír, vir, vör* – piros, pirkad, vörheny örökölték az alapjelentést. A hangérteményekre is rájött: „A' pusztá hangokat is föl fogta a' nyelv' geniusa, 's föltre vette, és talán ez volt az első föl találása, (...) bőf, bugy, csacs, csatt, csett, csisz...”

A „gyökéraljak” alcímek, melyek alatt következnek a belőlük képzett szógyerek családjai. Áttekintést próbál adni nyelvünk szócsaládokra épülő alapszerkezetéről, működéséről. A kognitív nyelvészet számára aranybánya.

Gr. Teleki József elnöksége alatt kapott megbízást a bencés CZUCZOR GERGELY költő és nyelvész valamint FOGARASI JÁNOS kúriai bíró és nyelvész a **Magyar nyelv szótára** elkészítésére. A mű 1862–1874 közt jelent meg hat kötetben. Benne van az összes akkori magyar szó – 110.000 – a 2300 gyök, a toldalek, a helynevek, a hangértemények és tömördek népeleti leírás. A hangok jelentéshajlamait betűnként százakra menő (!) példatömegeggyel igazolja, s általuk vezeti le a gyökök és más szóelemek fejlődését. Például a *le-llo* gyökcsaládból származik a *líheg, líbeg, lobog, lebeg, lehel, leng, levél, lélek* stb. Általában könnyű mozgások, nem, vagy alig megfogható jelenségek földidőzi. A l>r, azaz *lobog-robog* váltásból kitetszik, hogy a Rő erősebb, romboló jelentéseket sugall – l. még: *lobban-robban, lebben-rebben*, vagy *rő, ront, rúg* stb. A Cső természeti hangutánzó: *csőpp, csíp/og, csi/csereg*, stb. Mi lesz a *cs* beházasodásából? *Lobban-csobban, lobban-locsan*. A *lo/cso* együtt őrzi a *lo* gyök 'kicsi mozgás'

alapjelentését és a Cső hozományát. Az *i* a piciség fölidézője: a szarka *csörög*, a kismadár *csipog*, az autók *koccan/nak*, a poharak *koccin/tanak*.

A magyar szó elemzésének alapelvei:

1. tétel – a szó első- és alapegysége *gyök*, azt toldaleköljük;

leány-tétel – a *gyök mérete*: a gyök egy szótagból áll, szóképzője nincsen;

körültekintés: a szótaghatárok ugrádozása a gyököt nem módosítja: (*kör*-be, (*kör*-ül, stb.

2. tétel – a *gyök korábbi a belőle képzett szónál*: az egyszerű időben megelőzi fejleményeit;

3. tétel – a *gyökértelem*: a gyök meghatározza a belőle sarjadt összes szó jelentését;

4. tétel – a *gyökhangsúly*: a hangsúly a szó élére, a gyökre esik; (Fogarasi János)

körültekintés: újabb a jelentést és a szóhangsúlyt a gyök elé került toldalek elvonhatja.

5. A *külhasonlítás tetele* – a *tösgyökeresség*: a gyök – és a belőle képzett szó – oda valósi, ahol családos, ott vendég, ahol rokantalan: lásd pl.: *lat/olgat, pap/ol, stb.*;

körültekintés: vizsgálandó, hogy a magányos gyök/szó nem valamely használatból kiszorult szócsalád maradéka-e.

A szó- vagy gyökcsaládok mérete általában néhány tucat, de a több százat is elérheti: *ker-kör, tít-tap-top*, stb. És – mint láttuk – a családok egymással is összefüggnek. A magyart ez a rend fogja egybe, ezért nem bomlott nyelvjárásokra – szemben pl. a némettel!

Szathmári István Tanár úr személyes közlése szerint,² amikor ifjú nyelvészként belépett a készülő Magyar Értelmező Szótár szerkesztői közé, akkor a főnök megmutatta az asztalán toronyosuló Czuczor-Fogarasi Szótár hat hasas kötetét.

– A te dolgod, fiam, az lesz, hogy először minden szót ebben ellenőriz!

A CzF. minden magyar tudományos szótár alapvető, legtöbbet idézett forrása. Bár a nyelvrokonság ügyében semleges, a hivatalos nyelvészet tudománytalanok tartja, mindennemű szakmai vita nélkül!

Hell Miksa csillagász lappöldi útja után úgy vélte, hogy a magyar a lapp rokona, és őseink, a hunok onnan, talán Dániából származnak. Ezzel indult a magyar finnugor származtatásának tana. Hell rend- és munkatárs, *Sajnovics János*, 1770-ben könyvet írt a kérdésről.

„A *Köszirtek*, melyekben a nyelvvizsgálás – értsd: a finnugor-magyar leszármazás igazolása – nálunk *ültökzik, leginkább a betűk jelentése és a szógyökök.*” Vallotta be *Hunfalvy Pál* a Magyar Academiai Értesítőben. (1851) Hunfalvy kamaszként tanult magyarul, majd nejtől finnül, tán ezért sem *érezhette* e két nyelv gyökkeit és szemléletességét, hangjainak jelentéshajlamát. *Otto Donnert*, a finn szógyökök kutatóját a MTA 1876-ban megválasztotta kültagjának...

Hunfalvy roppant okos emberként, és a nem működő Akadémiára kinevezettként – Bach-huszár? – hatalomtudományt fejlesztett ki. A kifejezés *Hamvas Béla*: értelme a tudományt pozíciószerezésre használni.

A hunfalvyzmus túlélte alapítóját, mert az ember már ilyen – is. A tanszékeket rendszerint a „legjobb tanítványok” öröklék az elődök tévedéseivel együtt.

Elvből nem elemezték a magyart, nem kutatták tulajdonságait, de nem tették meg ugyanezt az általuk kiválasztott célnyelvcsalád tagjaival sem. Ily módon nem derülhetek ki a valódi hasonlóságok és különbségek. Szándékuk inkább egy előítélet minden áron való igazolása volt: a magyar a finn-lapp származéka. A finnugor nyelvcsalád fölfedezése után ennek a csoportnak az ivadéka lettünk.

Ez az elképzelés az indoárija nyelvcsaládról vette mintáját. Amíg ennek hatalmas, két és félezer éves indiai, iráni, majd görög és római nyelvémlékei vannak, sőt az őst, a szanszkritot a hindu papság néhány ezres rétege ma is anyanyelvként használja.³

A finnugor nyelveknek – a magyar kivételével – csak újkori tájnyelv- emlékei vannak. Ennek ellenére a magyar szavakat zömmel a mai finnugorokból vezették le. Jobbára ezeket tették meg *összónak, sőt a mai finn nyelvre jellemző kétszótagúsággal is fölruházták évezredek előtti szavainkat. A genetikai eredmények ismeretében már nem állítják, hogy népíleg is tőlük származtunk, de az ezt hirdető „családfákat” nem törölték a tankönyvekből.

Térjünk vissza a Köszirtekhez. Valóban azok.

Kezdjük a régi, de igaz közhellyel: a tudomány módszer. A hunfalvysta tudomány pl. logika helyett ideológiai célkövetés. Így a Magyar nyelv történeti etimológiai szótára – TESz.⁴ nem tartalmaz gyököket – a belőlük eredő közös jelentésen – alapuló szócsaládokat. Miért? Mert Otto Donner előtt Hunfalvyék így akarták tudni, később meg már nem dobtatták ki téves életművüket. Oda se neki, hogy nyelvtanukat tanár és diák együtt utálja, mert nem találkozik a magyar nyelvérzéssel. Pl. maig szétszerkesztődik a *kör és ker*. Utóbinak nincs is szócikke. A *kerül* című szócikk végén olvasható, hogy „A szócsalád alapszavának – ker, Cz. G. – a körül, környék, kör szavak tövével való azonosítása hangtani okokból kevésbé valószínű.” Érdekes, hogy a *fel* és *föl* esetében a TESz. nem találta e szigorú „hangtani okokat”. E szótár-

ban nem a gyök toldalekölése: *mozdony, mozi*, hanem pl. az „elvonás” a szóképzés módja.

A CzF. a maga idejében korszerű pozitívizmus jegyében teljes analízisre törekedett. Ez a nyelv beláthatatlanságának tudatában képtelenségként tűnik elénk, ám a nyelv építőköveinek: a gyököknek és a képzőknek az aránylag kis számát tekintve a földadat, ha nem is megoldhatónak, de legalább megközelíthetőnek látszik. Különösen akkor, ha becsüljük a tudományos módszerek alapját, a logikát. Ha először megvizsgáljuk a dolgot magát: a magyar nyelv alapszerkezetét és működését, és ehhez összegyűjtjük a lehető legtöbb adatot, majd belefogunk a „külhasonlításba”. Juhász Zoltán okos számítógépe egyenként mintegy 100.000 szavas finn, török, angol, lengyel, magyar szövegek összevetése során megállapította, hogy a magyar szavak elején értelmes, a szó jelentését meghatározó betűcsoportok – gyökök – vannak.⁵ Ezzel nyelv- és zenekutatás az ideológiai zsákutcából áttolódott a matematika nyílt mezejére. Juhász elsősorban a világ népzeneit kutatja és hasonlítja össze, immár 36-nál jár. Értekezése vitáján akkora ribillió támadt, hogy Juhászt – mivel cáfolni nem tudták – megkérték, vonja vissza a népzene matematikai elemzéséről írott második nagydoktoriját. Nem tette...

Jól tette, mert az ő és Czuczor Gergely, Fogarasi János, Karácsony Sándor és sokan mások, a sor végén szerénytelenségem kutatásaiából az derül ki, hogy a magyar zene, tánc, beszéd szoros összefüggésben áll, mondhatni egységes rendszert képez.

*

Amióta Czuczor-Fogarasi Szótár a Magyar Elektronikus Könyvtárból letölthető, az olvasók csodálják: „tényleg így van!” És egymást követik a tudományos konferenciák.

- 2 Történt ez a Kruzsok egy hétfői estjén, a Gellért Sörözőben.
- 3 „550 gyök közül, melyeket Eichhoff feljegyzett, több mint egy negyedrészt rokonítható a magyarral.” CzF. I. VIII.
- 4 A magyar nyelv történeti etimológiai szótára 1–3, főszerk.: Benkő Loránd, Akadémiai Kiadó, 1967–76
- 5 Czákó-Juhász: Beljebb a magyar északjársába, 2010, 64. old.

Ámokfutás a hungarikumok körül

A botrányos hungarikum-lista szomorú példa arra, hogy miként válik egy szép, közérdekű kezdeményezés önös célok, lobbierdek, és a minden ellenőrzés alól kicsúszott politikusi ostobaság áldozatává.

Mindenki nagyra értékeli az európai szinten is egyedülálló, a nemzeti értékekről rendelkező magyar törvényt, de egyre többen tartják elhibáztattnak annak alkalmazását. A hungarikumok gyűjteményébe csak azt lenne szabad bevenni, de mindazt be kellene venni, amit a nemzetközi közvélemény is jelentős magyar értéknek ismer. Ettől csak rendkívüli esetben lenne szabad eltérni, például akkor, ha egy jelentős találmány magyar jellege nem közismert. Nem lenne olyan nagy baj, ha a valódi értékeket tartalmazó gyűjteménybe becsúszna egy-egy kakukktójas, de az elköltött milliárdokból csak egy felhígított, és ennek ellenére is hiányos listára futotta.

Szakmai érvek nem győzték meg a döntéshozókat arról, hogy semmiképpen sem tekinthető hungarikumnak az Ilcsi natúrkozmetikai termékcsalád (ez sajnos nem vicc!), egy nemlétező akácfajta, egy számítógépes adatmentési módszer (amelyhez hasonló tucatnyi cég használ Európában) a Bérés-csepp (amelyhez hasonló készítményeket már megjelentek korábban) vagy egy ismeretlen karcagi étel (amit még Karcagon sem ismer a legtöbb járókelő). Arról sem, hogy nyilvánvalóan hungarikum például a Rubik-kocka, a golyóstoll, a Bolyai-geometria, a Bibliotheca Corviniana, a kolozsvári Mátyás király-szoborcsoport, a Kodály-módszer, a C-vitamin, a dinamó, a beszédsszintetizátor, a gulyás, a kürtöskalács, a Dobostorta, a korondi faze-

kasság, a rovásírás, a kalotaszegi népművészet, a puli, a komondor, a mangalica vagy a szürkemarha. A hungarikumnak elismert értékek sorából Nobel-díjas tudósaink, továbbá Bartók Béla és Liszt Ferenc életműve is hiányzik.

A Hungarikum Bizottság úgy szervezte meg magát, hogy jó sok pénzért semmilyen érdemi munkát ne kelljen végeznie. Ők csak válogatni akarnak a beérkező, részletesen dokumentált javaslatok között, de szemlátomást ehhez sincsen meg a szükséges tájékoztatók. Elvárják, hogy meg a nemzetközi közvélemény által is hungarikumként számon tartott értékeink érdekében is valaki „pályázatot” nyújtson be, ráadásul többnyelvű leírások, audiovizuális dokumentáció, és egy illusztris ajánlás kíséretében.

A Rubik kocka érdekében senki nem pályázott, így az nem lett hungarikum: a bizottságnak eszébe sem jutott, hogy esetleg ők is javasolhatnának valamit. A Nemzetközi Kürtöskalács Szaktestület hiába tart fenn többnyelvű tájékoztató honlapot (www.kurtos.eu), nem volt pénze az igényelt kisfilm elkészítésére, továbbá néhány abszurd bürokratikus feltételeknek nem volt hajlandó eleget tenni, ezért a kürtöskalács sem lett hungarikum. Minő véletlen, hogy az Ilcsi szépségügyi termékek hungarikummá avaszták, többek között a Madártani Egyesület ajánlásával.

Jelenleg úgy van megszervezve a hungarikummá minősítés folyamata, hogy abban kódolva van a hiányos bemenet, a bologtatás, az önkényeskedés, és a lobbierdek felülkerekedése. Ha valaki meg is próbálja felterjeszteni néhány jelentősebb értékünket,

komoly akadályokkal szembesül, hacsak saját zsebből nem tud rá milliókat áldozni, vagy nem süllyed látszatmegoldások szintjére. Az állami százmilliók pedig, amelyekből el lehetne készíteni a megfelelő dokumentációt, különösebb látható eredmény nélkül elfolynak, többek között az érdemi munkát nem végző bíráló bizottságok magas tiszteletdíjára. Egyesek „színvonalas, többnyelvű dokumentáció” nélkül is a hungarikumok közé röpíthetik tucattermekeiket: megéri a befektetés, már csak az ingyenreklám reményében is. Azt a tény, hogy a www.hungarikum.hu honlapon nem találunk „színvonalas, többnyelvű dokumentációt”, minősíti az egész tragikomikus folyamatot. Ezt a negatív vélekedést az is alátámasztja, hogy százmilliókat költenek egy fantáziátlan belföldi reklámkampányra, amíg külföldön sok értékünk nem is tudják, hogy az hazánkhoz köthető. De talán jobb is, hogy még senkinek nem jutott eszébe külföldi reklámkampányt szervezni, mert a jelenlegi hungarikum-lista jónéhány elemével csak közröhej tárgya lennénk. És még nem is szóltam arról, hogy mi motiválja a Hungarikum Bizottság egyébként teljesen passzív erdélyi tagját (a nemzeti értékek ápolása végeképp nem, miközben az erdélyi értékek rendre kimaradnak a hungarikumok közül).

Mivel legfőbb nemzeti értékeink ápolása fontosabb annál, hogy egyesek játékszere legyen, egy sor levelet írtam az illetékeseknek, de válasza sem méltattak. Az egyik utolsó, a Vidékfejlesztési Minisztériummal folytatott beszélgetésem azzal kezdődött, hogy egy bizottsági tisztviselő kifejtette: ami most folyik, az ellentétes a nemzet érdekeivel. Egészen el-

olvadtam ennyi önkritikától. Akkor józanodtam ki, amikor kiderült: nem a saját munkájukra, hanem az én felvetéseimre gondoltak.

A helyzet orvoslása érdekében a következő javaslatokat fogalmaztam meg:

1. A hungarikumok vagy a nemzeti értékek listájába való beemelésről, illetve a jelenlegi listák felülbírálatáról egy akadémiai bizottság döntsön, melynek tagjait például az államfő vagy az MTA elnöke kérje föl. A bizottságban a külföldi diaszpóra és a határon túli magyarok elismert szakértői is kapjanak helyet. Az új listáknak tükrözniük kellene a valóságot, az oda nem való elemeket törölni kell. Segítené az objektivitást, ha a munkában, tanácsadóként, idegen szakemberek is részt vennének.

2. A bizottság fő feladata többnyelvű honlapok, kiadványok, illetve audiovizuális dokumentáció elkészítése, továbbá az értékekkel kapcsolatos hazai és nemzetközi tájékoztató munka megszervezése legyen. Nem a bírálókat és az értelmetlen reklámokra, hanem a megfelelő színvonalú, többnyelvű dokumentáció elkészítésére kellene fordítani a rendelkezésükre álló források döntő részét. Ezek sarkaszámait, az eredményekkel együtt az Interneten is legyenek elérhetőek.

3. A folyamat ne a Vidékfejlesztési Minisztérium, hanem az Országigazgatási Központ (Külügyminisztérium) vagy a turizmusért felelős kormányzati szerv (Nemzetgazdasági Minisztérium), esetleg a Miniszterelnökség alá tartozzon.

DR. HANTZ PÉTER
tudományos kutató, Bázél-Kolozsvár

Borbándi Gyula

95 éves korában, 2014. július 23-án elhunyt a Széchenyi-díjas magyar író, történész, rádiós- és folyóirat szerkesztő, a magyar emigráció kiemelkedő alakja.

Szintézisteremtő személyiség volt, az elfogulatlanság és a szabad szellem, a józan politikai gondolkodás, a szellemi értékek felismerője és gondozója, az igényesség és tárgyyszerűség ihletett megfogalmazója. Olyanokat is közös asztalhoz, mikrofonhoz, folyóirat oldalakra, tehát az általa gondozott szellemi műhelyekbe tudott invitálni, akik egymással egyébként nehezen találtak közös nevezőt. Az elnyomatás éveiben úgy őrizte és ápolta a magyar szabadság gondolatát, hogy nem ismerte a gyűlöletet a politikai ellenfelekkel szemben, viszont a pontos fogalmazásról, a kemény kritikáról és szuverenitásáról soha nem mondott le. Minden megszólalásával, munkájával az emigráció szellemi hazatérését segítette.

1938–1942 között a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett államtudományi doktorátust. 1941–1949 között a Vallás- és Közoktatási Minisztérium tisztviselője, közben 1942–1945 között katonai szolgálatot teljesített. 1949-ben politikai okokból menekült el Magyarországról. 1951 nyarán Münchenben telepedett le. 1951–1984 között Gyulai Ernő néven a Szabad Európa Rádió munkatársa. 1979–1984 között a magyar osztály helyettes igazgatója. 1951-ben Zürichben részt vett a Látóhatár folyóirat megindításában, 1953–1957 között a folyóirat főmunkatársa, 1957–1958 között főszerkesztője. 1958–1990 között pedig az Új Látóhatár című folyóirat felelős szerkesztője. 1970–1980 között a Hontalan Írók PEN-központjában a német nyelvterület alelnöke. 1991 óta a müncheni Ungarn-Jahrbuch szerkesztőségének tagja. 1991–2001 között a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság végrehajtó bizottsági tagja. 1992 óta a Magyar Szemle szerkesztőbizottsági tagja. 1994 óta a Bécsi Napló szerkesztőbizottsági tagja. Újszólván minden jelentős emigráns folyóiratban jelentek meg írásai. Kötetei nélkülözhetetlen forrásmunkák, élvezetes olvasmányok, a magyar irodalom és szellemi történet maradandó darabjai.

1992-ben Bethlen Gábor-, 2000-ben Magyar Örökség Díjban részesült.

Özvegye Juhász Olga megbízásából

BORBÁNDI GYULA a nyugati magyarság szellemi nagyságaként felkészültségével és személyiségével olyan tiszteletet és megbecsülést vívott ki magának, hogy az utókor, a mindenkori „emigráció” is megőrzi emlékezetében. A Bécsi Naplóba 1980-as alapítása óta írt cikkeket, és az első között volt, aki a szerkesztőség kérésére vállalta a szerkesztőbizottsági tagságot. Nem címként, hanem odafigyelése jeléül állt közénk. Ismételen felhívta a figyelmet lapunk fontosságára és jelentőségére, s amikor már nem tellett tőle cikke írására, levélben küldte üzeneteit, a biztatást, aminek nagy súlya volt.

Kedves Gyula! Távól állt Tőled minden mesterkélt, pátosz, ezért a Bécsi Napló szerkesztősége, szerkesztőbizottsága őszinte megbecsüléssel, csendes alázáttal hajol meg érdemeid előtt és nagy szavak helyett józan felelősséggel ígéri, hogy a Te, a Nagyok szellemében végezzük vállalt feladatunkat: dolgozunk tovább, a jövőnek.

Emlékezzünk Benedek Elek apóra

(1859. szeptember 30. – 1929. augusztus 19.)

Százötvenöt éve, 1859. szeptember 30-án született a magyar gyermekirodalom úttörője. A 19. században Kisbacon (szülőfaluja) még az akkori Udvarhely vármegyéhez tartozott a 20. századig, majd Háromszék osztozhatott a születési hely felett.

A székely katonacsallából származó Benedek Elek – széles körű eszközök felhasználásával – már fiatal korában életcélként tekintette a társadalmi művelődés haladását. A Székelyudvarhelyen elvégzett középiskola után, a Budapesti Egyetem bölcsészeti karán elvégezte a magyar-német irodalmi szakot, s 1883-ban hírlapírói pályát választott. Előbb a Budapesti Hírlapnál dolgozott, három évvel később az „Ország-Világ” című képes újságnál segédszerkesztő, majd felelős szerkesztője a lapnak. Egyidőben szerkesztette a „Magyar Nép” politikai újságot, s 1889-ben Pósa Lajos költő és hírlapíróval adja ki az „*En újságom*” képes gyermeklapot. 1885-ben a székely népéletből kölcsönzött hagyományok és életviszonyok gazdag választékából írta meg egyik leghíresebb regényét, a „*Székely Tündérországot*”.

1887-ben országgyűlési képviselőnek választották Nagyajtán (Erdővidék), öt évig képviselte a nagyajtai választókerületet. Országgyűlési felszólalásaiban éles szavakkal bírálta az értéktelen gyermekirodalmat, s a vidéki iskoláztatás elhanyagolt viszonyait. A városiasodó rétegek gyermekei számára a népi kultúra értékeit hirdette, a falusi fiatalok képzeletét a műszaki ismeretek elsajátítására irányította.

1910-ben kezdte el szerkeszteni a „*Néptanítók lapját*”, amely az oktatás és nevelés híromdójaként töltötte be szerepét.

A gyermekirodalom szerkesztésében egymaga vállalta a „*Jó Pajtás*” című közkeletű ifjúsági újságot, a későbbi „*Cimbora*” elődjének kiadását.

Még egyetemista korában felismerte, hogy a mese a gyermekek személyiségének nélkülözhetetlen szellemi forrása. Székelyföldi folklór gyűjtését Kriza János, Orbán Balázs anyagával adta ki a Kisfaludy Társaság harmadik köteteként.

1894-96 között megírta főművét, az ötkötetes *Magyar mese és mondavilág*-ot, megőrizve az irodalmi nyelv változatlan szépségét. A kor legnagyobb példányszámát érte meg ez a műalkotása.

Mint ifjúsági író vált népszerűvé. 1900-ban a Kisfaludy Társaság tagjai közé választotta. Ebben az évben jelentette meg a „*Magyar Népköltési Gyűjtemény*” című háromkötetes újabb munkáját, és sajtó alá rendezte gróf Apponyi Albert két kötetbe összegyűjtött beszédeit, és külföldön elhangzott tudományos előadásait. Az ő nevéhez fűződik az ingenes népoktatás törvénybe iktatása Magyarországon.

Benedek Elek tagja volt a „Kis könyvtárnak” is, amelynek több mint húsz kötetét ő maga írta. 1895-ben jelentette meg a „*Huszár Anna*” című regényét, amelyben az osztály sorsközösségek ellentétes viszo-

nyait ábrázolja. A regény főhőse a falusi származású diák nem tud választani otthoni jegyese és városi ideálja között, vagyis az úri és a paraszti ellentétek világa között. A megoldás, tragédia.

Katalin című novellájában is, a kor társadalmi viszonyait sújtja bírálataiban. A varrónő szorgalmas munkájával megmenti szegény sorsba jutott családját, de szakít vőlegényével, mert az vonakodik elvenni a szegény lányt.

Merő ellentétek érződnek, kiegyenlítő szándékkal áthatott ifjúsági regényei és nevelő célzatú írásaiban. Ezek közé sorolható a „*Testamentum*” és a hozzá fűzött „*Hat levél*”.

Ez az alkotása több idegen nyelven is sikernek örvendett. Különös szerepet nyertek a világirodalom mesevilágából végzett fordításai. Magyarra ültette át a Grimm testvérek meséit, az Ezeregyéjszaka mesekincseiből ifjúsági regényeket alkotott. Prózába átdolgozta, *Goethe Reineke Fuchs* című munkáját. Írói alkotásait gazdagították a történelem portréi és regényei: *A magyar nép múltja és jelene*, a *Honszerző Árpád*, avagy *Hazánk története és sok más hazai történet* megírása.

A regényírás mellett, színműveket is alkotott, mint az 1900-ban színre került „*Többsincs királyfi*”, mely nagy közönségsikernek örvendett.

1921-ben feleségével, Fischer Máriaival akkor tért haza szülőfalujába, amikor több ezren hagyták el Erdélyt a román hatalom erősödése miatt. Tudatában volt, hogy szüksége van az elárult magyarságnak, az erdélyi kultúra újrászervezésére. Könyvei jövedelméből felépítette a Kisbaconi „Mari-lakot”. A saját kezűleg ültetett almáskert és a fölötté levő fenyves ma zárandokhely. 1922-28-ban köréje gyűlt fiatal írók; Bartalis János, Nyíró József, Szentimrei Jenő, Tamási Áron társaságában bejárta Erdélyt. A körutazás főcélja a népi erők felkarolása volt. A székely hagyományok, a folklór beépítése a művelődésbe.

Élete utolsó évtizedének legnagyobb vállalkozása a „*Cimbora*” című gyermekújság szerkesztése, kiadása és forgalmazása. Komoly szervező munkát igényelt, amíg a lap népszerűségét sikerült országos hírűvé tennie. Fő céljának tekintette a világban való korszerű tájékozódásra, a hagyományok megbecsülésére és az anyanyelv ápolására szoktatni az olvasó közönséget. Négy ország gyermektársadalmat tanult írást, fogalmazást, őszinte emberséget anyanyelvén, a lap hasábjain megjelent tájékoztatások alapján. Erdemi közé sorolható, hogy nem csupán a magyar, hanem a világ-irodalom hatására összegyűjtötte, rendszerezte, és mindenki számára elérhetővé, olvashatóvá tette me-
sekultúránk kincsestárát.

Irodalmi működése elismerésül a Petőfi-Társaság 1926. március 9-i ülésén a Jókai regény-nagydíjjal tüntette ki.

„Életműve iskola a népszolgálatra és a népi erők felkarolására vidéken, a székely hagyományok be-

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

J. Offenbach, Pariser Leben, operett – Langenlois, Schloss Haindorf; aug. 1., 2., 8., 9., 14.-16.

F. Lehár, Giuditta, operett – Baden, Sommerarena; aug. 6., 13., 21., szept. 4.

R. Roth, Flashdance, musical – Amstetten, Johann-Pölz-Halle; aug. 5., 6., 8., 9., 14–16., 20–23., 28–30.

L. Bernstein, West Side Story, musical – Staats-Kautendorf, Felsenbühne; aug. 1., 2., 7–9., 14–16.

Esti koncert a Cseh Filharmonikusokkal, koncert – Grafenegg Schloss, Wolkentrum; aug. 16.

Barock zenekar Freiburg, koncert – Grafenegg Schloss, Wolkentrum; aug. 22.

Mozart Matinee, koncert – Grafenegg Schloss, Wolkentrum; aug. 31.

M. Costa, H. Lang, Der Hofrat Geiger, színmű – Weissenkirchen in der Wachau, Marktplatz, Teisenhoferhof; júl. 30., aug. 1–3., 8–10., 22–24., 29–31.

F. v. Herzmanovsky-Orlando, Zerbinettas Befreiung, színmű – Haag, Hauptplatz; aug. 1., 2., 7–9.

F. Raimund, Der Bauer als Millionär, színmű – Gutenstein, Festspielplatz, Theaterzelt; aug. 1–3., 8–10.

Jean-Baptiste Poquelin (Molière), Der eingebildete Kranke, színmű – Rosenburg, Burg, Festspielzelt; aug. 1–3., 8–10.

M. Mihura, Katzensungen, színmű – Berndorf, Stadttheater; aug. 12–17., 21–24., 28–31., szept. 4–7., 11–14.

S. F. Wolf, Die schöne Helena, színmű – Laxenburg, Franzensburg; aug. 2., 3., 9., 10., 16., 17., 23., 24.

A. Schnitzler, Casanovas Heinfahrt, színmű – Reichenau an der Rax, Thalhof; aug. 7–10., 21–24.

hic et nunc: modern művészet és jelentős helyszínek, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; nov. 16-ig
Kereszt, gyűrű & infula, 900 éves a klosterneuburgi apátság, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; dec. 31-ig

Nők sorsa, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; okt. 19-ig

Orbis Pictus. Gregor Schmolli, kiállítás – Krems, Kunsthalle; nov. 9-ig

Alles klar Herr Kommissar?, a detektívek világa, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 16-ig

Bécs

J. Massenet, Manon, opera – Staatsoper; szept. 17., 20., 21.

G. Donizetti, L'elisir d'amore, opera – Staatsoper; szept. 19., 23., 26.

G. Verdi, Il trovatore, opera – Volksoper; szept. 3., 10., 16., 20., 24., 27.

C. Porter, Kiss me, Kate, musical – Volksoper; szept. 14., 19., 26., 29.

J. Strauß, Eine Nacht in Venedig, operett – Volksoper; szept. 11., 17., 25., 28., 30.

Balett, két egyfelvonásos, gyermekciklus – Volksoper; szept. 21.

Blow-Up, kiállítás – Albertina; aug. 24-ig

Silver Age, kiállítás – Untereres Belvedere; szept. 28-ig

Világvége. Zsidó élet és halál az Első Világháborúban, kiállítás – Jüdisches Museum; szept. 14-ig

„Brancusi-Effekt”, kiállítás – Kunsthalle Karlsplatz; szept. 21-ig

SHOEtting Stars. A cipő a művészetekben, kiállítás – Kunst Haus Wien; okt. 5-ig

Burgenland

Die HaydnAkademie, Haydn, Gluck és Mendelssohn, koncert – Eisenstadt, Schloss Esterházy; aug. 30.

E. Kálmán, Csárdáskirálynő, koncert – Raiding; aug. 16.

Operettgála, koncert – Raiding; szept. 7.

Land im Krieg, Zwischen Schützengraben und Heimatfront. 1914 – 1918, kiállítás – Eisenstadt, Landesmuseum; nov. 11-ig

Felső-Ausztria

Robert Wilson's "1914", Ein Gastspiel des Nationaltheaters Prag in der Gastspielreihe 1914, színmű – Linz, Landestheater, Großer Saal; aug. 30.

W. Shakespeare, Das Wintermärchen, színmű – Linz, Schauspielhaus; szept. 20., 23., 24., 27., 30., okt. 2., 4., 8., 9.

A Duna mentén, kiállítás – Linz, Nordico Stadtmuseum; okt. 26-ig

Az első világháború az érmék tükrében, érmekiállítás – Linz, Schlossmuseum; nov. 11-ig

Karintia

E. Kálmán, Csárdáskirálynő, operett – Klagenfurt, Stadttheater; aug. 2., 5., 7.

J. Strauß, Die Fledermaus, komikus operett – Klagenfurt, Stadttheater; szept. 18., 20., 23., 25., 27., okt. 1., 3., 8., 10.

Bryan Adams – Exposed, fotókiállítás – Klagenfurt, Stadtgalerie; okt. 5-ig

Salzburg

Shakespeare im Park: Verliebte und Verrückte, színmű – Schloss Leopoldskron; aug. 15., 17., 18., 21., 24.

Dramolette, Ein zweiteiliger Theaterabend mit Dramoletten von Thomas Bernhard und einer Uraufführung von Texten junger Autoren, színmű – Salzburg, Kammerspiele; szept. 25., okt. 4., 5., 9., 11., 29.

Háború, trauma, művészet, kiállítás – Salzburg, Salzburg Museum; szept. 28-ig

Simone Forti, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; nov. 9-ig

Stájerország

Kamara muzsika a foyer-ban, koncert – Graz, Opernhaus, Spiegelfoyer; szept. 22.

Tanz Nite, tánctheater – Graz, Opernhaus Studio-bühne; szept. 17., 19., 20.

Katharina Grosse: Wer, ich? Wen, Du?, kiállítás – Graz, Kunsthaus; okt. 12-ig

Nincs véletlen, kiállítás – Graz, Volkskundemuseum; nov. 30-ig

Tirol

F. Schiller, Die Räuber, színmű – Innsbruck, Landestheater, Großes Haus; szept. 20., 25., 27., okt. 3., 11., 15–17.

A maszk mögött, kiállítás – Innsbruck, Volkskunstmuseum; nov. 9-ig

Április 1914, kiállítás – Innsbruck, Kaiserjägermuseum; nov. 30-ig

Face to Face, kiállítás – Innsbruck, Schloss Ambras; szept. 28-ig

Vorarlberg

Trans-Maghreb, opera – Bregenz, Festspielhaus; aug. 21., 23.

Bodensee klassik, koncert – Bregenz, Festspielhaus; szept. 18–21.

Schubertiade, koncert – Hohenems, Markus-Sittikus-Saal; szept. 18–23.

Szöszert Vorarlberg, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; dec. 31-ig

Európa ajánlat

Homage to „Magiciens de la Terre”, kiállítás – Centre Pompidou – Musée National d'Art Moderne, Place Georges Pompidou (rue Saint-Martin) Paris, Franciaország; szept. 8-ig (hétfőn, szerdától vasárnapig)

Öt kontinens egy ajánlat

Exhibition Tour – The Flowering of Edo Period Painting: Japanese Masterworks from the Feinberg Collection, kiállítás – Metropolitan Museum of Art, New York, 1000 Fifth Avenue at 82nd Street 10028 New York, Amerikai Egyesült Államok; szept. 9-ig

Válogatta HOMONNAY LEA

építésére a társadalmi és művelődési haladásba. (R.M. Irod. lexikon) Kevés olyan magyar írónk van, akit közvetlenül, vagy közvetve ne érintett volna Elek apó humánus szelleme. Erre utal az a tengernyi levél, amit, mint értékadó hagyatékot adott Erdély minden érdemleges tollforgatójának.

A gondosan megőrzött könyvtárban függ Szentimrei Jenőnek szánt utolsó levele, melynek írása közben érte a szélütés. Utolsó sorai:

„mindegy akármik csinálja meg, fő, hogy dolgozzanak...” Felesége Fischer Mária önként követte a halálba. A temetésén Tamási Áron így jellemezte nekrológiájában: *„Hős volt, bátor és igaz: ennek a földnek egyetlen szemünk előtti vértanúja, testvére a régieknek, aki-*

ket úgy szerelt. Apácainak, Mikes Kelemennek, Körösi Csomának, a keveseknek, az örökké élőknek. Istenem, olyan boldog vagyok, hogy ölelhettem őt: a tiszta Férfiút, az útmulató nagy Fát, az Embert az erdélyi embertelenségben, akinek teste Igévé lett az elmúlt éjszaka.”

Haláláról Román Rolland úgy nyilatkozott, fiához, Benedek Marcellhoz írott levelében: *„Kettős halál tragikus a hozzátartozók részére, de követői számára felemelően szép.”*

1929. augusztus 19-én két koporsót emeltek vállukra az erdélyi írók, s két sírkö emlékezteti az utókorat, az ősrégi székely hagyományok elvételhetetlen tollforgatójára.

RADULY FERENC

MESTER GYÖRGYI

Aranykalász

Nyár van, rekkenő a hőség. Vonaton utazom, órák óta. Néha olvasok, aztán leteszem a könyvet, nézegetem a tájat. Könyv van éppen a kezemben, amikor szemembe csillan valami a sínek mellől. Az elrohanó tájból a learatott gabona helye, a tarló tűnik elő. Rajta az üres kalászból préselt, hatalmas gurigák. És hogy miért is kaptam oda a fejem? Mert a gurigák mint ha aranyhuzalból lennének feltekerve. Szó szerint, sziporkázóan csillog a megtört, préselt aranykalász. Nem tudom levenni róla a szemem. Szinte hihetetlen, hogy a gabonaszár képes ilyen fényesen ragyogni. Lehúszom az ablakot, és gyönyörködöm a nyár és a természet eme egyszerű és mégis drága adományában. Királyi fekhely lesz majd annak az állatnak, melynek az arany-szalmából almoznak! A táj és a fenséges látvány, egyre inkább elmaradzik mellőlem, a vonat tovább rohog. A gondolataim is továbbgördülnek. Aratás. Én gyermekkoromban még láttam aratni a nagyapámat, vidéki férfirokonaimat. Most feltűnik előttem egy régi kép. A búzatábla szélén ücsörgök apám levett kabátján, nagy a forróság, az izzó levegőben hangosan cirpelenek a tücskök. A kaszások hadirendben vonulnak előre, dölnék a száraz, elesnek a gabonasegek. A meleg levegőben valami édes, különleges illat kering, amit felidézve most is az orromban érzek. Megkérdezi, szomjas vagyok-e.

Valaki vizet tölt a bádognakana fedelébe. Iszom, és csodák csodája, a víz nem meleg, mint várná az ember, hanem kellemesen hűvös és szomjoltó. Apám Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik piciny, határmenti falujából származott el a fővárosba. Míg a szülei éltek, gyakran jártunk haza hozzájuk. Emlékszem az elnyúló alakú, keskeny, alacsony házra, melyet egybeépítettek az istállóval, és melynek helyiségei földes padlójuk voltak. Nagymamám ha takarított, előbb nyírfaseprűvel felsöpörte a padlót, majd vizet hintett rá, hogy ne szálljon a por. Gondolatban megjelenik előttem a fehérre meszelt falú konyha, mely egyben egyik-másik családtagnak a hálója is volt. A keskeny faágy fölött szentkép díszített, a mestergerendán a férfiak a borotválkozó szerszámot tartották, s a kútra jártunk vízért. Az ablak szűk volt és kicsi, de a két ablakszárny között szoktam megtalálni hűsvétkor a nekem szánt hímes tojást. A nehéz, durva faasztal körül fapadok voltak, és egy öreg, felnyitható tejetű láda tele volt a Keresésben kalendárium régi számaival. És persze a kemence! Az volt ám a valami! Nagy, fehér búbja, ásitó fekete szája, gyerekként csodálkozásra készítetett, és némi tiszteletet is ébresztett bennem. Mi Pesten már akkor is villanytűzhelyt használtunk. És mi került elő a kemencéből? Hát kerék nagyságú, ropogóshéjú, foszlós belű kenyér. Amikor nagy-

„Mit veszedjünk?” (1917)

anyám megszegte, legalább háromfelé kellett vágnia egy szeletét, olyan hatalmas volt egy-egy ovális karéj. Az aranykalászból, aranybarna kenyér lett. Hozzá frissen fejt tejet ittam, amit előttem szűrtek meg, és habos volt, és édes, és meleg... Az én gyerekeim már sajnos, nem ismerik a tejet. Amit zacskóban és üvegben vagy dobozban látnak, az csak utánzat. Úgy szoktam mondani, az talán soha nem is látott tehenet.

Vonatom lassan begördült a végállomásra. A gondolataim nem fogytak el, inkább csak kényeszerűségeiből hagytam abba az ábrándozást, mert siettem elém a szeretteim. Furcsa, milyen gyorsan eltelt az unalmas vonatút a múltidézőssel, és milyen kellemes, szeretetteljes gondolatokat ébresztett bennem a nyár, a learatott búzamező, és a gurigává préselt aranykalász látványa. Jólesett.

Kapcsolódások hálójában

Újsághír: 13 éves leány hasba szúrta magát, mert anyja megtiltotta neki büntetésből a Smartphone használatát. A hírrel összefüggésben több nyilatkozat kapott szárnyra: vannak fiatalok, akik naponta többszáz sms üzenetet fogadnak, s nyilvánvalóan válaszolnak is rájuk. Ellenkező esetben elvonási tünetek észlelhetők náluk: nyugtalanság, idegesség, főként attól való félelem, hogy elszigetelődnek, elveszítik vélt barátaikat.

Furcsa világ, ami észrevétlen polipként hálózza be a fiatal nemzedéket. Különösképpen azért furcsa, mert az anyagiasság uralmával szemben egyfajta spiritualitás észlelhető. A templomok kiürülnek, a hivatalos egyházak követői egyre-másra vesznek búcsút történetesen a keresztény vallástól, vagy már születésüknél fogva sincs kötődésük hozzá, amiről „gondoskodtak” vallástalan szüleik.

Ebben a szokatlanul tűnő világban még sincs hiánya a keresésnek. Nietzsche immár klasszikussá vált kijelentésével szemben nem csökkent az istenben hívők száma, csak hogy a keresett és esetleg megtalált isten nem mindenható, nem is vonatkoztatható az egész világra, hanem amolyan kigondolt, vagy inkább kitálatált „egyéni isten”, az én istene, aminek nem sok köze van a te, netán mi istenünkhöz. Nagyon kényelmes, változtatható agykaland, fontos, hogy jelentsen valami támpontot, netán szalmaszálát a világméretű fuldoklás idején.

Ego nemzedék a címe annak a könyvnek, amely néhány hónappal ezelőtt jelent meg és a mai 14–29 éves fiatal korosztály (érték-)világáról nyújt elemzést bőséges felmérési adatok eredményeiből vonva le a tanulságokat. Jobban mondva nem is azokat, hanem egyfajta látéleletet nyújt a könyv. A manapság divatos közvélemény-kutatás módszereivel kérdés-felelet segítségével általában százalékban adják meg az érdeklődés arányait. BERNHARD HEINZLMAIER és PHILIPP IKRATH szerzőpáros következtetése az el-, ill. szembefordulás a materialista-kapitalista globalizáció világával, amiben a legtöbb fiatal keresi a helyét, felépítve a saját egyéni világát, és ebben nem törődik másokkal: szövetségesei, csatlósai a barátság, partner mezében inkább eszközök mint érték-közösséget alkotó kötelékek. Az ego – mondhatnánk önző nemzedék – értékvilága az egymást váltó divatáramlatokhoz való alkalmazkodásban, netán az érték való rajongásban merül ki. Az egyre inkább felgyorsuló változásokban nincs állandóság, nincs folyamatosság, ezért – szintén a globalizáció kínálta tömkelegben képzelte, virtuálissá válnak a célok és érdekek, az érdeklődés képzelte kapcsolódások felé irányul. Sajátságos, szinte áthidalhatatlan üresség, amikor a fiatal nemzedékek jóformán semmit sem vehetnek át szüleik, nagyszüleik amúgy is kopott, sötét, devalválódott értékrendjéből, mert már azt is kikezdte a felületesség, hézagosság. A mindennapi szükségletek kielégítésén túl alig akad kínálat, amihez tartósan visszanyúlhatnak a fiatalok.

Egészen természetesnek mondható tehát a tömegjelenségig szabadult keresés, ami inkább

ideges nyugtalanságban, képzelgésben nyilvánul meg. Ami persze a legnyugtalanítóbb, hogy minden viszonylagossá, átmenetivé vált, ugyanis nincsenek a dolgok, jelenségek fölött időtálló értékek, minden idényeszerű. Ez a dinamikus világ nagyon is megfelel a fiatalok igényeinek, hiszen mit is kapnak kívülről, mit ömlesztnek beléjük a tömegtájékoztató, helyesebben -irányító szervek, mint keresd és valószínűsítsd meg önmagad, ez azonban csak úgy lehetséges, ha állandóan változtatva a mindenkori kínálathoz igazítod igényeidet, elképzeléseidet. Mindent ki kell próbálni. Szédületes mozgás, amiben a legkényelmesebb a ráhagyatkozás, tehát nem is kell annyira megerőltetnünk magunkat a keresésben, elég, ha a nap mint nap változó káprázatáradatba vetjük magunkat, bekapcsolódunk, ami manapság leginkább elektronikus úton történik.

Mivel a fiataloknak általában nem jut eszükbe semmi, a rájuk zúduló információkra hagyatkoznak, amik eleve ellentmondásosak, és harmónia, kiegyensúlyozottság helyett újabb és újabb (jel)mezbe bújtatják őket, aminek lényege a józanság, önmérséklet kikapcsolásával a részegség, kábulat. Az anyagi világban idestova még a mindennapi élet is képzelte, a valóságról alig veszünk tudomást, és ebben egyre inkább tért hódít a szórakozás, kikapcsolódás, miközben ösztönösen belemerülünk a látszatokba. A munka, foglalkozás arra jó, hogy minél kedvezőbb anyagi feltételeket teremtsünk a szabadidő eltöltéséhez. A szerzőpáros rideg adatokra felépített meglátásai sem mutatnak távlatokat, nagyobb összefüggéseket, legfeljebb jelzik: ez van, ezek vannak. Bár egyhelyütt szóba kerül az etikai oktatás fontossága, csak hogy mi lenne ennek tárgya, ha a múlt teljesen devalválódott, a jelennek viszont alig vannak a jövőt jelző mutatói, ill. ha igen, az a jelenségek, élmények halmozása, amikor a természetes dolgok behelyettesíthetők, virtuális, képzelte személyekkel, kapcsolatokkal, amikor történetesen nem a testek egybeolvadásában, hanem interneten élnek ki szenvedélyeiket ennek a „transzcendentális” világnak kiszolgáltatóitjai?

Ez a világ Orwell „1984”-ben feltárt világa, s egyben Becket Godotjára várva belefeledkezünk abba, ami ténylegesen nincs. Minden csak filmszerűen pereg, egy a fontos, minél több élményben legyven részünk, nem törődve azzal, hogy ráhagyatkozásunk, kitérültségünk következtében éppen azt veszítjük el, amit tulajdonképpen kerestünk: önmagunkat. Eközben árgus szemek-fülek ólálkodnak, és figyelve a világhálózatra bocsátott gondolatokat, érzelmeket, ők szabják meg, mit tehet a tehetetlen egyén. Illyés Gyula szavaival „pora is neki szolgál”. Nem a fizikai értelemben vett zsarnokság ez, hanem – mondjuk ki – pszichoterror. Ezt hozta a szabadság, demokrácia köntösébe bújtatott Moloch.

Bernhard Heinzlmaier – Philipp Ikrath: Generation Ego. Die Werte der Jugend im 21. Jahrhundert [Az ego nemzedéke. Az ifjúság értékei a 21. században] Promedia Verlag, Wien, 2013, 206 old.

DEÁK ERNŐ

Gömöri György

Külső-Józsefváros 1939–1944

Ahol születtem, szürke hársorok takarják el a templomos teret, hol iskolába jártam éveket: térbe-időbe kódolt kisgyerekek.

Sok háznak már nincsen csak hült helye, de felidézek régi képeket: ott lenn a sarkon volt a fűszeres, szemben kínáltak kétes kéjeket.

Földszintes házak, hol az udvaron két vén baptistán leng roppant szakáll, Béla nagyapja dörgi érveit: „A Bibliában ez másképpen áll!”

S a kis Salétrom utca. Templomom, ahová jártam sok vasárnapon megtanulni a reformált igét, s megtudni, mért harcoltak egykoron

Bethlen, Rákóczi... hogyan védte meg Hitét Császártól „kicsiny hazánk”, s itt kezdtem gondolkodni, mit tegyek, ha német túlerő támadna ránk?

De mikor eljött az a március, s bevonultak a nyalka németek, törvényt hozott a „fajvédelmi” önkény és otthonomból messze kergetett...

Hová tűntek az osztálytársaim, Vélényi, Zsolgya, hová lett Vajda Ákos? A múlt sötét vizébe süllyed el Gyerekkorom, s a régi Józsefváros.

A szerző Rózsavilág c. éppen megjelent kötetéből

Holdosi-Szabó Zsuzsa

A szoba csendje

*szélcsend
a napfény bekönyököl
az ablakon,
árnyékom kitégöl,
sötétülnek a tárgyak,
magamba hulltam,
mégis mindenhol ott vagyok,
egy nő kávécsészét szorongat
– falra vetítve –
feketeségét
feketével
feketébbré
festi
becézem magányom*

S. Csoma János

Időben

*Elkéstél, de nem nagyon
még kinézhet az ablakon,
utol is érheted magad
végzeted előtted szalad
még kinézhet az ablakon,
házaad mögötted oltalom
jövőbe látni ablakod segít
a távlat kővé merevít*

JELLEN SZÁMUNK KÉPEI

Az I. világháború kitérésének 100. évfordulója arra ösztönöz, hogy hangsúlyosan foglalkozunk ezzel az eseménnyel. Képmellékletünkkel mégis szokatlan módon idézzük fel az akkori időköt, azaz mennyiben tükrözik a nyilvánvalóan hatáskeltő propagandisztikus rajzok, képek, mindenekelőtt karikatúrák az akkori hangulatot. Szerencsésnek mondható a karintiai születésű történész, egyetemi tanárral, DR. WALTER LUKANNAL fennálló kapcsolat. Ő ugyanis a rajzok, levelező-, ill. képeslapok szenedvényes gyűjtője. Ennek köszönhetően a több mint 200.000 tárgyval felölő gyűjteményével Ausztriában élen jár szerzeményével. Egyedül az I. világháborút érintően 75.000 képpel, rajzzal rendelkezik. Ez alkalommal ő tette lehetővé a válogatást, amiért köszönet illeti.

Nem csoda, ha gyűjteményével – nyilvánvalóan idén is – ismételtelen szerepel dokumentációs adásokban, kiállításokon. Első esetben 1983-ban jelentkezett *Jeder Schuss ein Russ, Jeder Stoss ein Franzos* címmel Max D. Peyfuss kollégájával és a Hans Weigel íróval közösen kiadott könyvével a nagyközönség előtt. 1992 decembere – 1993 februárja között a Hadtörténeti Múzeum által rendezett kiállításon szerepelt képeivel: *Karácsony és évforduló az I. világháborúban* a témához kapcsolódó tárgyakkal. Ezzel kapcsolatának mondja el, hogy a nagy nekilendülés 1914–15-ben csapódott le, majd teljesen alábbhagyott. 1917-től viszont olyan témák kerültek a közönség elé, amik felvillantották a békevágyat, nevezetesen Magyarországon.

WALTER LUKAN publikációs tevékenységében is nagyban felhasználja gyűjteményét: 2010-ben Vincenc Rajssal Ljubljanában könyvet jelentetett meg az Isonzo frontról 1915–1917-ben. Származása arra ösztönözte, hogy a szlovéneket is bevonja az I. világháborúba: *Die Habsburgermonarchie und die Slowenen im Ersten Weltkrieg*, amely 2015-ben jelenik meg.

Nagy tervét felfedve említi, hogy 4–5 éven belül *Kulturgeschichte der Ansichtskarte* címmel a Hermes villában készíti elő saját kiállítást.

Külön tárgyat képezne WALTER LUKANNAL az I. világháború kultúrtörténeti összefüggéseit érintő nézetei, mérlegelése, értékelése. Súlypontosan fontosnak tartja a saját- és az ellenségkép bemutatásának látásmódját, amiben a háború mintegy természetes, Isten akaratával egyező életmód jelenik meg. Ebben a császár, államférfiak és hadvezérek felsorakoztatásával központi helyet foglal el a patriotizmus. Nyilvánvalóan az akkori felfogás, előírás, parancs szerint.

SZENT ISTVÁN ÖRÖKSÉGE

A Százak Tanácsának több mint másfél évtizedes megfogalmazott küldetése, vállalása, hogy folyamatosan tegyen a haza javáért. Úgyis, hogy állásfoglalásait támogassa a jó, tiltakozzon a rossz ellen, javaslatokkal segítse elő a helyes döntések születését.

Ezt tette 2013. október 1-jén is Székesfehérváron a városháza dísztermében a Szent István Emlékév alkalmából tartott konferencián. A tanácskozás zárásaként dr. Szijártó István, a Százak Tanácsának általános elnöke megköszönve a védnökök – dr. Spányi Antal megyéspüspök és dr. Cser-Palkovics András polgármester – előadásait, valamint a város lelki és polgári vezetőinek támogatását, előterjesztette javaslatát Szent István Örökségének méltó őrzésére.

Az állásfoglalás szellemét közvetíti az útkeresést nem tagadó, de a hiteles közvetítést valló és vállaló 11 írás Szijártó István gondozásában és Sallai Éva társzerkesztő munkája nyomán a Százak Tanácsa 2013. évi utolsó ülésére, december 5-ére megjelent kötet.

Miért éppen Székesfehérvár? „Székesfehérvár Szent István királyra úgy tekint, mint aki magát a királynak tudja.” – írja Spányi Antal megyéspüspök. „Székesfehérvár a Szent Király városa”. Szent István ugyan nem alapított Székesfehérváron egyházmegyét, de „hivatal tartott fönn... itt őrizték a koronázási ékszerket, itt tartotta a király a törvénylátó napokat.”

Székesfehérváron hozta meg 1938. augusztus 18-án az Országgyűlés azt a törvényt (1938. XXIV.), amelynek 1. §-a „Szent István emléké, a nemzet háláját, hódolatát” törvénybe iktatta, és augusztus 20-t nemzeti ünnepé nyilvánította.

Szent István halálának 975. évfordulója alkalmából Székesfehérvár 2013-at Szent István Emlékévvé hirdette meg.

Ki volt Szent István? Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum ny. igazgatója tanulságosan mutatja be Bizánc és Róma eltérő egyházpolitikájának egyidejű magyarországi jelenlétét a X. században, majd Géza és István támogató elkötelezettségét a latin kultúra mellett, melynek következménye, hogy „a római kereszténység egyedülisége Magyarországon vitathatatlan.”

Gedai István tanulmánya választ ad azokra a kérdésekre is, amelyeket a történetírók a különböző korok ideológiájától netán nem mentesen fogalmaztak meg. Néhány közülük: 1. Szent István kereszténysége jelentős hagyományokra, előzményekre épült. 2. A Koppány-István háborúban Vecelin és a Vecelin utódok szerepe bizonyító erejű, hogy nem István tehetta a magyar történelemben példa nélkül álló meggyalazást. 3. „István király szent életű uralkodó volt... Cselekedetei a hit védelme, fejedelmi elődeinek tisztelete, követése, alattvalói véleményének figyelembevétele irányított; törvényei pedig a biztonságot, a rendet, az életlehetőséget jelentették.”

A fenti gondolatokat erősíti meg Andrásfalvy Ber-

tan néprajztudós nagyívű tanulmánya. „Európában alig találunk még egy olyan királyt, aki annyira meghatározza népe történelmét, mint a mi Szent István királyunk.” A szentként tisztelt király arcképét őrzik a népmondák, egyházi énekeink, írott források, de nem egyedi a „megtévesztő méltatás”, a kritikai megfontolást, kutatást nélkülöző, történéstől átvett értéktelések visszhangozása. Például, hogy „a magyarok megjelenése a Kárpát-medencében a Nagymorva Birodalom és a szláv térítés katasztrófális végét jelentette.” (Andrásfalvy Bertalan J.M. Veselyi idézte) Az ellenségkép éltetéséhez még a kortárs cseh egyháztörténész, J.M. Vesely is hozzájárult talán akaratlanul, hisz magyar történést írásaira támaszkodott. A X. század második felének történelmi tényeit – a római pápa és a német-római császár érdekellentéteiből fakadó cselekedeteit bemutatva – kiválóan szemlélteti Andrásfalvy Bertalan a magyarok egy részének korábbra datálható keresztényiségét.

S milyen kép él a mondákban Szent István életéről? Szent István eszménykép: kegyes, igazságos, aki keresi az isteni igazságot, s bevallja esendő emberi gyengeségeit; akiben „a szentistváni Nagymagyarország nemzetiségei is saját királyukat látták”, mint például egy szlovák hőseinkben, egy trencsényi szlovák mondában, vagy a román legendás énekekben.

„Szent István nagy király volt, mert szent volt” – írja Osztie Zoltán Szent István néhány cselekedete és a tények prezentálásával. A tudatos, megfontolt döntés eredménye volt a koronázás ideje, s a felkenés, ami azt jelenti, hogy a király Istentől kapott felhatalmazás alapján felelős népéért. Törvénykönyve hűen példázza ennek realitását az egyes ember megbecsülésében, a személyes méltóság tiszteletben tartásában.

Krisztus-hite, Mária tisztelete példaértékű. Szent István nemzeti zarándoklatot szervezett Székesfehérvárra a Boldogasszony tiszteletére. Akkor, ott találkozott a velencei bencés szerzetessel, Szent Gellértsel, akire fia nevelését is bízta. Mindnyájunk számára ismert, hogy nemzetünknek Szűz Máriának ajánlotta fel, s talán kevésbé köztudott, hogy csak mi magyarok imádkozzuk „...Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent Anyja...”. A koronázó paláston, melyet a királyi pár 1031-ben ajándékozott a székesfehérvári Mária templomnak, bonyolult szimbólumrendszer jeleníti meg Krisztus uralmát a világegyetemen felett, s benne elhelyezve találjuk meg Magyarországot.

Zétényi Zoltán *a törvényhozó, törvénykező Szent István* nagyságát abban a tényben látja, hogy a Kárpát-medencében, Közép-Európában, „végül is Európa egésze számára véglegesen megfordíthatatlanná tette a magyar nép európai otthonteremtését.” Magyarország Szent István által lett „szakrális – kulturális, katonai – politikai tényező, ősi, eredeti apostoli királyság állami létformájában.” Jogos büszkeséggel kell mind-

nyájunknak elgondolkozni Zétényi Zoltán azon megállapításán, miszerint az európai gondolatnak, a nagy keresztény birodalomnak három férfiú volt a zászlóvivője ebben az időben: II. Szilveszter pápa, III. Ottó német-római császár és Szent István királyunk. Különös értékékként kell jegyeznünk, hogy Közép- illetve Kelet-Európában a magyar állam egyedül volt olyan szuverén állam, mint a francia vagy az angol; míg a cseh vagy a lengyel állam tekintetében megállapítható a szuverenitás-korlátozottság a külhatalmakkal. A korszak újragondolását segíti elő a szuverenitásról a pozsonyi csatában (907) a magyar seregek nyugatiak fellett aratott elsőprő győzelme.

A törvényhozó, törvénykező István király legfőbb jellemzője, hogy „erős politikai és katonai elkötelezettsége közepette is hű maradt az erkölcsi követelményekhez.” Ezek: a morális megfelelés, a hagyománytiszteltet, a tudás-tapasztalat szerepének elismerése, az igaz ítélet és a türelem gyakorlása.

A kötet egyediségét gazdagítja Konrád SutarSKI írása *Szent István királyunkról lengyel szemmel*. A hiteles Szent Istváni kép kialakításához kiváló az az összehasonlító elemzés, mely Géza fejedelem és I. Mieszko fejedelem, I. Boleszláv (Vitéz) és I. István intézkedéseit (kereszténység felvétele), kapcsolatrendszerüket, Lengyelország és Magyarország kétoldalú viszonyait és azok hátterét mutatja be három tanulságos történelmi és lengyel krónikák példái: Felvidék sorsa, koronázás, a Piastok és Turul nemzetség dinamikus kapcsolatai.

Albert Gábor író *Szent Istvánról, a jövő emberéről* szól, őt állítja élénk, hogy hitet, erőt és értelmet kapjunk leendő cselekvéseinkhez. Szent Istvánt, „aki az utóbbi néhány évtizedben már-már elvesztette tulajdon arcát, és a perifériára szorult. Közösségvállalásunk annál teljesebb és természetesebb, mert „az országút szélére vetett országgal” együtt saját magunkat is peremhelyzetben lévőnek érezzük.” István alakjában megfogalmazódik „egy véresen aktuális kérdés”, melyre válaszolnunk kell: 1. A sorskérdések feltárását ne szánalmas frazeológiai büvészműtávkony helyettesítsék. 2. A hatalmi érdekek helyett az eszmék győzedelmeskedjenek. 3. Túl kell lépünk a hamisnak bizonyult előítéleteken, meg kell szabadulnunk a kicsorbult és a nemzet létét fenyegető „igazságok”-tól. 4. Ahhoz, hogy ezt az országot képessé tegyük a megújulásra, a régi és elavult ellen előbb külön-külön saját bensőnkben kell megvívni a harcot.

A Szent Istváni-kép teljességéhez hozzájárul a magyar iskolarendszer létrehozásáról szóló írás. Kovács-Németh Mária hangsúlyozza, hogy a máig érvényes területi elv alapján létrehozott iskolarendszer Európa szívében biztos alapot nyújtott az európai és sajátosan magyar értékek közvetítésében. Ennek a rangnak a megőrzése, újratemtése valamennyiünk fel-

adata. Ez utóbbit bizonyítja Koós Ferenc tanulmánya, melyben a történelem tanításához készült tankönyvekben vizsgálta a Szent Istvánról rajzolt - több esetben nem követendő - képet. A tanulmánykötetben Smohay András mutatja be azt a történelmi jelentőségű kiállítást, melyben Székesfehérváron 2013 őszén először volt látható együtt Szent István három legnagyobb ereklyetartó - zágrábi, székesfehérvári, kalocsai - mellszobra. Demeter Zsófia nyújt izgalmas olvasmányt Székesfehérvár fejlődéséről, a történelmi évfordulós eseményekről.

KOVÁCS-NÉMETH MÁRIA

Magyar Örökség Díjakat adott át a Magyar Művészeti Akadémia, a Vigadó dísztermében 2014. június 21-én.

Kitüntetésben részesült:

FARAGÓ LAURA előadóművész,

A HAMERLI CSALÁD „Pécsi kesztyűje”,

POPOVICS BÉLA kultúrtörténész,

MATUSKA MÁRTON délvidéki tényfeltáró kutató, újságíró,

JÓNYER ISTVÁN sportoló,

LOSONCZI ÁRON a „fényáteresztő beton” feltalálója

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula † (Budapest), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovácsné Németh Mária (Győr), Kó András (Budapest), K. Lengyel Zoltán (München), Martos Péter (Bécs), Papp László (New York), Piri Zoltán (Utrecht), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT57201110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 2500,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok cladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Plusgirot Nr.: 756987-4.

Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelínova ul. 9, e-mail: marcsa@live.com
Bankszámla: SLSP 0170127485/0900.

Nével vagy betűjellel megjelent cikkekről szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturgasse 1a

BÚJT AZ ÜLDÖZÖTT...

Nem először kellett bújni az üldözötteknek, akik nem lelék honjukat a magyar hazában, ahogy ezt a Himnusz is elsírija. De talán soha nem kellett annyiuknak bújni a tomboló gonoszság elől, mint a II. világháború, majd az azt követő önkényuralom alatt. Az erről az időről szóló számos megemlékezés közül kiemelkedik Szegedy-Maszák Marianne angol nyelven írott könyve: I KISS YOUR HANDS MANY TIMES.

Az író történelmi jelentőségű családok leszármazottja. Anyai ágon Weiss Manfred, apai ágon a híres festő Barabás Miklós és a császári udvarban szolgáló Szegedy-Maszák Hugo dédunokája. Nagypapja Kornfeld Mór gazdasági eredményéért kapott báróságot. Apja a háború alatt a külügyminisztérium tisztviselője volt, akit a nyilas hatalomátvétel alatti ellenállás és a háborúból való kilépés érdekében folytatott tevékenysége miatt Dachauba deportáltak. A Tildy-kormány Amerikába küldte nagykövetnek, azonban a Rákosi-féle „fordulat” után lemondott tisztségéről és mint menekült folytatta tovább életét Amerikában. Családját ezért Magyarországon kitelepítették.

A könyv azonban nemcsak a család történetéről szól, hanem egy gyönyörű és meghatározó szerelemről is, amely kiállotta a történelem viharait és a megpróbáltatásokat. Amikor a szülők, Hanna és Aladár, 1940-ben megismerkedtek, a háború alig kezdődött el, akkor még Magyarország szinte „békebeli” életét élte. Százévrével fogadta be a menekült lengyeleket, nem volt megkülönböztetés a zsidó származású katolikus lány és a nemesi származású fiatal ember között, aki természetesen nemcsak „Kezeit csókolom”-mal üdvözölte jövendőbeli mátkáját, hanem az illemnek megfelelően kézsóccsal köszöntötte. A találkozást rövidesen szerelem követte, de a házasságot a „fajvédő” törvény lehetetlenné tette zsidó származású és „árja” személy között. Így csak a háború után, Amerikában kelhetek egybe. Washingtonban született három fiuk és Marianne, aki apja naplójából és megőrzött levelekből rakta össze

később a család történetét. Ezek a levelek beszéltek a fiatal pár érzéseiről, bár a politikai helyzet egyre romló körülményei között Aladár egy ideig jobbnak látta abbahagyni a levelezést, hogy elkerülje lány családjának zaklatását.

A vész 1944. március 19-én érte el mindkét családot, ahogy sok ezer más magyart is. Aladár harminc évvel később erről így emlékezett (ez a könyv angol szövegének fordítása, minthogy a magyar eredeti nem áll rendelkezésre): „A harmincharmadik évforduló alkalmából írok március 19-e megalázó és szégyenletes emlékeről, az összeomlásról, a nemzet tehetetlenségéről és züllöttségéről, a mélybezuhanásról. A rettenetes, romboló erejű eseményekről. Hiába próbáltuk megtalálni az ellenállás lehetőségét, semmi sem történt, még szimbolikus sem.” A német, majd a szovjet befolyás és a magyar politika romlottsága a háború alatt és után szétdúlta a magyar társadalmi, politikai és kulturális élet minden szabad megnyilvánulását. Az idegenbe szakadt családnak nem maradt más, mint az elvesztett múltra emlékezni.

Washingtonban a Patterson utcában meglepetésszerűen három generációja úgy élt együtt, mint ha a harmincas évek Magyarországon lettek volna. A gyermekek azonban egy idő után fellázdáltak és abbahagyták a magyar beszédet. Marianne ezért a szülők levelezését és más magyar dokumentumokat csak fordításból ismerte meg, ezekből szötte a könyv anyagát. Apja, aki súlyos depresszióban szenvedett, húsz évig írta emlékezeit, de sohasem fejezte be 88 éves korában bekövetkezett haláláig. A könyvben történelmi értékű annak a megállapodásnak a leírása, amelyben Heinrich Himmler felajánlotta a koncentrációs táborban lévő Chorin Ferencnek a csepeli gyárért a Weiss Manfred és Kornfeld Mór család tagjainak megmentését. Báró Kornfeld, a felsőház tagja, családjá vágyonát a magyar intellektuális élet és művészet támogatására használta. Veje, Chorin Ferenc a gazdaság zseniális irányítója volt, aki nemcsak Magyarországon, hanem

vállalkozásaival Amerikában is megteremtette a család számára a megélhetést. Többek között ő volt a New York-i magyar ház megalapítója. Különös egybeeséssel mindketten, három év különbséggel, november 4-én haltak meg. Kornfeld temetésénél „magyarok az ország minden részéről megöltöttek a templomot. Sok történelmi személyiség, miniszterelnök, külügyminiszter, püspök beszélt. Én mindebből nem értem egy szót sem. A katolikus formásokban nyoma sem volt annak, hogy akire emlékeznek élete felét zsidóként élte meg. Elgondolkodom azon, hogy amikor az idős pap énekelte a magyar himnusz, vajon valaki magában elmondta-e a gyászolók Kaddish imáját?” - emlékezik az író unoka.

Hányszor szakadhat meg egy szív? A magyarok feltehetik a kérdést. Marianne családja bizonyára. A család Washington-i házáat azóta lebontották. Mi maradt meg a magyarországi emlékekből? Az Andrásy úti Weiss-palota ma a magyar kormány hivatalos vendéglátó rezidenciája. Chorinék Lendvai utcai otthona a francia nagykövetség lett. A csepeli gyár maradványait különböző vállalatok működtetik. „Őseim nagy és látványos életet éltek Magyarországon, Amerikában az emigránsok névtelensége, magyar anakronizmusa eltüntette nyomaikat. De tovább él bennünk az anyám és édesapám közötti nagyszerűséggel és tragédiákkal átszőtt szeretet emléke. Szeretném azt hinni, hogy egy-egy elfeledett sarokban megmaradt utánuk valami, egy eldobott papír, ruhadarab, gyűszű, egy régi Ex-librist tartalmazó könyv.” Marianne méltó emléket állított szeretteinek ezzel a könyvvel. Azoknak, a nagyszerű embereknek, akik nem hagyták magukat a sors csapásaitól megtörténi.

I KISS YOUR HANDS MANY TIMES. Hearts, Souls, and Wars in Hungary, by Marianne Szegedy-Maszák. Published by Spiegel & Grau in New York. 2013.

A könyv magyar fordításban ez év májusában jelent meg Budapesten.

PAPP LÁSZLÓ